

Felsefe ve Devrim 2. Bölüm

Bölüm 2: Marksist “yansıma teorisi”, hakikati anlama ve dönüştürmede bilimsel bir yaklaşım olarak komünizmin önemi ve sahte “komünistlerin” buna yönelik oportünist saldırılarının reddedilmesi hakkında daha fazla

Birinci kısımda, Marksizm (komünizm) tarafından desteklenen ve uygulanan temel prensipten bahsettim: Bir şeyin doğru olup olmaması, onun objektif hakikate uygun olup olmamasına- onun *doğru bir yansıması* olup olmamasına- bağlıdır. Bu temel ilkeye saldıran ve asıl objektif hakikat yerine öznel, sözde “sınıf hakikatini” koymaya çalışan hatalı argüman çizgisini çürüttüm.

Marksist “yansıma teorisi” de komünizmin şu temel ilkesini bilimsel bir yöntem ve yaklaşım olarak içerir (ve genel olarak bilimin temeli budur): Hakikat, *objektif* olarak mevcuttur- herhangi birinin algısından, onun hakkındaki düşüncelerinden vb. bağımsız olarak- ve insanların bilinci, düşünceleri, fikirleri vb. *hakikat olarak var olan maddi gerçekliğin bir yansımasıdır*. Bu, maddi hakikati yaratanın ya da hakikatin gerçekte ne olduğunu belirleyen insanların-ya da bir tanrı ya da tanrıların- fikirleri, teorileri vb. olduğu yönündeki yanlış düşünceye doğrudan karşıttır.

Elbette (@BobAvakianOfficial) [21 numaralı sosyal medya mesajımda](#) da belirttiğim gibi, insanın tanımlayıcı özelliklerinden biri şudur: “Gerçek dünyada var olmayan her türlü varlığı ve diğer şeyleri hayal gücümüzde yaratabiliriz.” Ancak hayal gücümüzde yarattığımız şey, zihnimizde yansıyan, gerçekte var olan şeylerden türemiştir ve bunların bir çeşitlemesidir. Örneğin, “tanrının” genellikle *maskülen* terimlerle düşünülmesinin nedeni budur- “Tanrı, Cennetteki Baba” (ya da bazen söylendiği gibi, “Üst Kattaki Adam”)- ve bu, *ataerkilliğin (erkek egemen) toplumun objektif*

gerçekliğin bir yansımasıdır.

Komünizmin gerçek bilimsel yöntemine ve yaklaşımına karşıt olarak, “sınıf hakikati” argümanı, proleterlerin -ya da daha genel olarak ezilenlerin- temel doğasında ve toplumsal konumunda onları, özgürleştirici bir devrimin gerekliliği ve temeli hakkındaki hakikati kavrama noktasında özellikle yetenekli kılan bir şeyin olduğu fikrini içerir. Bu düşünce, ezilen halk kitlelerinin *kuyrukçuluğuna* yol açar ve bazı çok zararlı konum ve eylemlere yol açabilir; çünkü gerçekte, en çok sömürülen ve ezilenler de dahil olmak üzere halk kitlelerinin “kendiliğinden” bakış açısı ve eğilimleri, büyük ölçüde, altında yaşamak zorunda kaldıkları bu kapitalizm-emperyalizm sisteminin temel ilişkileri, işleyişleri, egemen fikir ve düşünce biçimleri tarafından şekillenir. Bunun kuyrukçuluğunu yapmak yerine, insanları bu zehirli etkilerden koparıp, aslında onların temel çıkarlarını temsil eden komünist devrimin yöntemini, bakış açısını, değerlerini ve hedeflerini benimsemeye kazanmak için keskin bir mücadeleye ihtiyaç vardır. (Bu, revcom.us adresindeki [Bilimsel Komünist Teori ve “Kitle Çizgisi” Problemi](#) başlıklı makalede daha detaylı olarak bahsettiğim çok önemli bir sorudur. Ve 1. kısımda belirttiğim gibi, Demarcations-journal.org’un 4. sayısındaki İshak Baran ve KJA’nın yazdığı “Ajith– Geçmişin Tortusunun Bir Portresi” başlıklı makale bu konuyu daha kapsamlı ele alıyor.)

Birinci bölümde de vurguladığım gibi:

*Marksist/komünist teorinin “yansıma” prensibine saldırmak - bir kere daha tekrarlayayım ki bu teorinin bilimsel yöntem ve yaklaşımının temelidir- pek çok ciddi probleme sebebiyet verecektir. Bu kritik noktayı bir kez daha vurgulamak adına: **Bir kez dünyayı dönüştürme girişimi iddiaları bilimsel bir zemin üzerinden hareket etmeyi bırakır ve sübjektif eğilimler şeklinde ifadesini bulursa; kapı, olduğu gibi gerçekliğin ciddi biçimde tahrifine ve kimi zaman yüce amaçlar için bile korkunç eylemlere açılacaktır. Ve bu***

saldırılarıyla tahriflerin komünist olduğunu iddia eden oportünistlerce yapılmasında müthiş bir ironi ve zarar vardır!Komünizmi daha tutarlı bir şekilde bilimsel ve tamamen kurtarıcı bir temele oturttarak öne sürdüğüm yeni komünizm, bu iflas etmiş ve tehlikeli yaklaşıma kesinlikle ve temelden karşı çıkıyor:

Yeni komünizm, “amaç araçları meşrulaştırır” şeklindeki zehirli nosyon ve uygulamayı tamamen reddeder ve komünist hareketten bunun kökünü kazımakta kararlıdır. Bu hareketin “araçlarının” bilimsel temele dayanan devrim yoluyla tüm sömürü ve baskının ortadan kaldırılmasına yönelik temel “amaçlardan” kaynaklanması ve bunlarla tutarlı olması, yeni komünizmin temel ilkesidir.

Felsefe ve Devrim:

Birinci Bölüm: Değersiz ama bir o kadar zehirli oportünizme-proleter/komünist devrim adına komünist teorinin saptırılmasına karşı objektif realite ve hakikat

Editörün notu: Aşağıda ilki yer almakta olan Felsefe ve Devrim isimli iki bölümlük yazı dizisi 3 Haziran 2024 tarihinde yeni komünizmin mimarı Bob Avakian tarafından kaleme alınmış ve Devrimci Komünist Parti-ABD’nin sesi olan revcom.us sitesinde yayınlanmıştır. Çevirisini okurlarımızın dikkatine sunarız.

Bugünlerde pek çok insan objektif bir hakikatin olmadığını aksine hakikatin “sübjektif” olduğunu-insanların ırkı, cinsel yönelimi vb farklı “kimliklere” göre farklı “hakikatlerin”

olduğunu söylüyor. Sosyal medyadan paylaştığım 23. Mesajımda (1) bu meseleye şu şekilde girmiştım:

Farklı insanlar için farklı “hakikatler” diye bir şey yoktur. İnsanların deneyimleri birbirinden farklı olabilir ancak hepsi için hakikat aynıdır. Bir kere daha söylemek gerekirse: Hakikat...hakikattir.

Ancak buna rağmen kendilerine “komünist” diyenler arasında bile sübjektif “hakikate”-özellikle de “sınıf hakikati” olduğu iddiasına- yönelik bir ısrar var. Bu bahsi geçen “sınıf hakikati”, proleteriyadan, sömürülen işçi sınıfının “sınıf hakikatinden” bahsediyor. Bu nosyon tamamen yanlıştır ve çok tehlikeli neticeleri vardır.

Bu tartışmanın içerisinde çok önemli bir mesele; bilim olarak Marksizmin (komünizm) proleteryanın temel çıkarlarını temsil eden devrim davası için partizan olma karakteri arasında bir ilişki olmasıdır. Bunun doğru anlaşılması şu şekilde olmalıdır: **Marksizm, gerçekliği anlamak ve özgürleştirici bir biçimde dönüştürmek için bilimsel bir metottur ve proleter/komünist devrimin davasına partizan olması bu temeldedir.** Marksizm, proleter/komünist devrimin davasına partizandır çünkü Marksizmin ortaya çıkardığı objektif hakikat; komünizmin her yerdeki bütün baskı ve sömürü ilişkilerine son vermek için zorunlu olduğudur ve bu proleteryanın temel çıkarlarını temsil etmektedir.

(Bu meseleye ilişkin çok kapsamlı bir tartışma, “sınıf hakikati” hatalı nosyonunu ve komünizmin başka türlü tahriflerini yapan “teorisyenlerden” birinin kapsamlı bir şekilde teşhir edildiği ve yadsındığı önemli bir makalede yapılmıştır. İshak Baran ve KJA tarafından yazılmış bu makale, “Ajith: Geçmişin Tortusunun Bir Portresi” yeni komünizmin çevrimiçi teorik dergisi olan *Demarcations* (2)(demarcations-journal.org) içerisinde dördüncü sayıda yayınlanmıştır. Şimdi burada bu meseleyle ilgili bazı kritik yöntem meselelerine gireceğim ki bunlar tayin edici önemdedir.)

Komünizmin gerçek yöntem ve yaklaşımı olması gerektiği biçimde, komünist devrimin tecrübesinin sadece muazzam başarılarının değil ancak aynı zamanda ciddi sorunları ve hatalarının da bilimsel analizi ve sentezini içerir. Bu, öne çıkarmış olduğum yeni komünizmin can alıcı ilkelerinden birinin uygulanmasıdır: “Hakikat olan her şey proletarya için iyidir, bütün hakikatler komünizme ulaşmamıza yardımcı olabilir.” (Bu yaklaşım, çok yanlış ve çok zararlı olan “proletarya için iyi olan her şey hakikattir-ki bu “sınıf hakikatinin” bir dışavurumudur- yaklaşımının *tam tersidir.*)

Çok önemli bir gerçek şudur ki: Proleter/komünist devrime partizan olmayan insanlar da pek çok önemli hakikati-sadece doğa, kozmos ile ilgili değil aynı zamanda insan toplumu (komünist devrim tecrübesi de dahil) ile ilgili de-keşfedebilirler ve keşfetmişler de. Bu durum, doğru olan her şeyin-bu hakikatin kaynağının kim veya ne olduğuna bakılmaksızın- proletarya için iyi olduğu ve komünizme ulaşmamıza yardımcı olabileceği kritik ilkesinin bir ifadesidir.

Kimi “Ajithçi” oportünistlerin hatalı “sınıf hakikati” konseptini savunmak için bir şeyin doğru olup olmadığına onun gerçekliğin tutarlı bir yansıması olup olmadığına bağlı olduğu gerçeği üzerinden oynadıkları ucuz oyunlar vardır. Aslında bu doğru konsept böylece bu oportünistler tarafından tahrif edilir ve doğru (hakikat olan) bilginin elde edilmesinin basit bir şekilde birisinin zihnindeki fenomenin pasif bir ayna imgesinden ibaret olduğu ima edilir (yansıtmadan kasıt budur).

Daha önce de defalarca kez söylediğim gibi, özellikle de basit fenomenlerin ötesinde meselelerle uğraştığınızda, hakikate ulaşmak yüzeydeki görüntünün ötesine geçmeyi; daha geniş ve derin gerçekliği analiz etmeyi ve sentezlemeyi gerektirir (şeylere neden olan örüntüleri, altında yatan ve onların itici güçlerini incelemek). Ancak hakikate ulaşp ulaşmadığınız, anlayışınızın objektif realiteye tekabül edip etmediği-onun doğru bir yansıması olup olmadığı- ile

belirlenir. (Basit bir örnek vermek gerekirse: Eğer birisi yağmur yağdığını ama yağmurun olmadığını söylerse ifadesi yanlış olacaktır çünkü bu objektif realitenin doğru bir yansıması değildir. Veyahut birisi kuduz hastalığının insanların şeytan tarafından ele geçirilmesi olduğunu veya COVID'in aslında var olmadığını ve ilaç şirketlerinin para kazanmak için bir uydurması olduğunu söylediklerinde bunlar da gerçekliğin doğru yansımaları değildirler. Ancak birisi kuduzun virüs kaynaklı bir hastalık olduğunu ve aşı yoluyla çok efektif bir şekilde mücadele edilebildiğini, COVID'in bundan farklı bir virüs olduğunu ve farklı bir aşı yoluyla hasarlarının minimize edilebileceğini söylerse bunlar objektif realitenin doğru bir yansıması olacak ve doğru ifadeler olacaktır.)

Tabii ki bir şeyin doğru olup olmadığına karar vermek objektif realitenin doğru bir yansımasına dayanır- bu bir şeyi *deklare* etme meselesi değildir. Hakikat testi, gerçekliğin kendisidir. Bir şeyin hakikatini (bir fikir, bir teori vb.) köklü bir şekilde tesis edebilmek için *kanıta dayalı bir süreç* işletmek, gerçekliğin derinine inmek, incelenen gerçekliğin örüntülerini, altında yatan nedenleri ve itici güçlerini tespit etmek, eylemler ve transformasyonların bu gerçekliği nasıl dönüştüreceğine ilişkin projeksiyonlar yapmak ve bu projeksiyonları test etmek için gerçeklik ile sürekli bilinçli bir şekilde etkileşime girmek-doğrulamak veya yanlışlamak için- zorunludur.

Son tahlilde, tüm teorilerin test edilmesi, bunların gerçekliğe ilişkin projeksiyonlarının doğru olup olmadığı teyit edilir (veya edilmez). Aynı zamanda doğru bir şekilde kullanılan bilimsel bir teori-birikmiş tarihsel tecrübeler ve bilgiler temelinde- şeylerin gidişatının olası sonuçlarını tutarlı bir şekilde öngörebilir. Örneğin bu, iklim bilimcilerin tarihsel ve mevcut eğilimlerden ne gelişeceğine ilişkin doğru öngörülerde bulunabilmesinin temelidir. Bu aynı zamanda kapitalizmin yıkılması ve komünizmle değiştirilmesinin

dünya halklarının ve nihai olarak tüm insanlığın çıkarına olduğunun bilimsel bir şekilde ileri sürülebilmesinin de nedenidir.

Peki o halde “sınıf hakikatini” savunan bu oportünistlerin Marksist “yansıma teorisini” tahrif etmelerinin nedeni ve amacı nedir? Şimdi, Marksist “yansıma teorisinin” zihninizdekini *basitçe bir yansıtma* fenomeni olduğunu iddia ettiğinizde, bu sözde “yansıtmanın” ötesine geçmek için fenomenleri proletaryanın yöntem ve yaklaşımı olan diyalektik materyalizm ile “yorumlamalısınız” ve buyrun! Böylelikle proletaryanın sözde “sınıf hakikatine” ulaştınız.

Ancak bir kez daha buradaki tayin edici noktayı belirtelim, basit ve temel bir şekilde ifade edersek: *Diyalektik materyalizm proletaryanın (komünizmin) yöntem ve yaklaşımı olduğu için geçerli değildir ancak bilimsel bir yöntem ve yaklaşım olduğu, dünyanın/evrenin gerçekte nasıl olduğunu anlamada doğru bir anlayışa (kişinin bilincinde doğru bir yansıma) sahip olduğu için geçerlidir.* Dünya/evren objektif olarak varolan *maddi gerçeklikten* oluşur (bu *materyalizm* kısmıdır). Ve bu maddi gerçeklik yeknesak, sabit ve statik değildir, aksine tamamen çelişkiler, hareket ve değişim içerir (bu da *diyalektik* kısmıdır).

Bu oportünistlerin “sınıf hakikati” ile ilgili olan argümanı - objektif hakikatin tersine- *diyalektik materyalizmi bilimsel bir araç olarak değil proletaryanın (veya proletaryanın çıkarlarını savunduğunu iddia edenlerin) “partizan bir aracı”* olarak gördükleri gerçeğini yansıtır. Ancak şayet diyalektik materyalizmin bir çıkarımı olarak komünist devrimin; zorunlu, mümkün ve özgürleştirici olduğu objektif bir hakikat değil de basit bir şekilde “partizan bir hakikat” ise o halde bunu diğer “sınıf hakikatlerinden” örneğin burjuvazinin (kapitalist sınıf) kapitalizmin mümkün olan en iyi sistem olduğu, komünist devrimin zorunlu olmadığı ve sadece felaketle sonuçlanacağı sözde “hakikatlerinden” daha geçerli kılan nedir? *Komünist teorinin çıkarımlarının*

“proleter hakikat” olduğunu deklare etmek onun bilime dayanan objektif hakikat olarak önemini ve gerçek niteliğini saptırır ve altını oyar.

Tabii ki, bir yandan kapitalizmle ilgili temel hakikatleri bütünüyle tanıyıp bunlarla ilgili harekete geçmek bir yandan da aynısını komünizmle ilgili yapabilmek bu hakikate açık olabilmeye isteklilik ve böylesi bir oryantasyon gerektirir. Bu, kapitalizmin illüzyonlarına ve komünizm ile ilgili yalanlara yapışmanın tam tersidir. Ancak bir kez daha; *komünizm, kapitalizme karşı çıkmak için “elverişli” bir “hakikat” değildir: Komünizm, gerçekliği anlamak ve özgürleştirici bir biçimde dönüştürmek için bilimsel bir yöntem ve yaklaşımdır.*

İşte bütün bunlarla ilişki halinde olan kritik bir nokta: **Bir kez objektif realite hakikatin testi olmaktan çıkartılırsa - bir kez objektif realite bütün açıklamaların, fikirlerin vb doğru olup olmadığının standardı olmaktan çıkarsa- o halde her şey “hakikat” olabilir ve bu genellikle korkunç sonuçlar doğurur.**

Marksist/komünist teorinin “yansıma” prensibine saldırmak -bir kere daha tekrarlayayım ki bu teorinin bilimsel yöntem ve yaklaşımının temelidir- pek çok ciddi probleme sebebiyet verecektir. Bu kritik noktayı bir kez daha vurgulamak adına: **Bir kez dünyayı dönüştürme girişimi iddiaları bilimsel bir zemin üzerinden hareket etmeyi bırakır ve sübjektif eğilimler şeklinde ifadesini bulursa; kapı, olduğu gibi gerçekliğin ciddi biçimde tahrifine ve kimi zaman yüce amaçlar için bile korkunç eylemlere açılacaktır.** Ve bu saldırılarla tahriflerin komünist olduğunu iddia eden oportünistlerce yapılmasında müthiş bir ironi ve zarar vardır!

Bu serinin ikinci bölümünde Marksist “yansıma teorisinin” boyutlarına ve oportünist sahte komünistlerin saldırılarının çürütülmesine daha fazla gireceğim.

1.) Bob Avakian geçtiğimiz birkaç ay boyunca sosyal medyadan bir dizi önemli mesaj yayınladı. Bunlara bakmak isteyen okuyucu Bob Avakian Official hesabını görüntüleyebilir.

2.) *Demarcations*, yeni komünizmin teorik dergisidir. Bu dergi içerisinde yayınlanmış pek çok yazı yenikomunizm.com içerisinde görüntülenebileceği burada Bob Avakian'ın bahsettiği Ajith: Geçmişin Tortusunun Bir Portresi eseri Türkçeye çevrilmiş ve El Yayınları tarafından ilk baskısı gerçekleştirilmiştir. Okuyucuyu yeni komünizmin teorik çerçevesini daha iyi anlayabilmek adına *Demarcations* dergisinin çevrili makalelerini okumaya teşvik ediyoruz.

Sahte Marksist Slavoj Zizek Fransa'da Kanun ve Düzen İstiyor

Editörün notu:Aşağıdaki yazı 31 Temmuz 2023 tarihinde Bob Avakian'ın yeni komünizminin takipçisi olan Raymond Lotta tarafından yazılmış ve revcom.us sitesinde yayınlanmıştır. Çevirisini takipçilerimizin dikkatine sunarız.

Şişirilmiş gerzeğin yeni gerici saçmalıkları zarar vermeye devam ediyor

Sahte Marksist Slavoj Zizek kendini bir kere daha hakim kapitalist-emperyalist düzenin içerisine hizalanmış buldu. Fransa'da Nahel Merzouk isimli 17 yaşındaki gencin polis

tarafından katledilmesinin akabinde; Siyahi, Arap ve Müslüman gençliğin başını çektiği meşru ayaklanmayı takiben Zizek New Statesman için hasta edici bir makale kaleme aldı ve başlığını da acayip bir şekilde ''Sol Kanun ve Düzeni Benimsemeli'' diye attı.

Beni, satır satır bir çürütme yapmak gibi tiksindirici bir işten başıslayın. Ancak çakma filozof Zizek böylesi ayaklanma ve isyanların sadece ''yoksullara zarar verdiği'' şeklindeki gerici klişeyi tekrarlıyor: Otobüsleri hedef almak ve ''sıradan insanların geçimlerini sürdüren altyapıları yıkmak'' diyor Zizek ve böylesi eylemlerin sadece sağcı güçlerin eline koz verdiğini ve onların daha sert önlem çağrısına neden olduğu konusunda endişeleniyor. Yani Zizek'in bu acayip siyasi mantığına göre ''kamu güvenliği'' meselesinde sağın elini güçlendirmek yerine ''sol'' onları kendi oyununda mağlup etmeli ve ''kanun ve düzen sloganını kendisininmiş gibi benimsemeli.''

Tam da gençlik sokaklara çıkmış, polis terörü, gündelikleşmiş şiddet ve bu sistemin umutsuzluğuna HAYIR derken, acımasız baskı ve faşist şeytanlaştırılmayla karşı karşıyayken alim profesör Zizek, çok ihtiyaç duyulan ''kanun ve düzen'' için hiçbir kafa karışıklığı olmaması adına ''kamu alanlarını terörize eden genç çeteler'' hayaletini canlandırıyor.

Ezilenlerle değil ezenlerle saf tuttuğun için, bu dünyanın vahşetlerinin çözülmesinin tek çözümü olan kapitalist-emperyalist sistemi alaşağı ederek gerçek bir devrim yapmanın üstünü çizdiğin için: Siktir git Slavoj Zizek! Bu durumda Zizek baskıya karşı direnişi de bertaraf ediyor ki bu ayaklanma zaten bu direnişle ilgilidir ve şayet böylesi bir direniş olmazsa insanların boyunları bir daha kalkamayacak şekilde bükülür. Zizek aynı zamanda bu ayaklanmanın tali yönlerini tutuyor: Otobüslerin yakılması ve küçük işletmelerin yağmalanması gibi. Bu yönler büyük ölçüde pozitif ve meşru olanın üstünü çizmek için kullanılıyor.

Bu arada bütün bunlar Zizek'in siyasi ve ahlaki çalkantılardaki çirkin emperyal-şovenist vakayinamesindeki yeni bir örnek:

- 2015 yılında mülteciler; neokolonyal yağma, savaşlar ve müdahalelerden kaynaklı Avrupa'ya itildiklerinde; denizlerde boğulduklarında (hala devam ediyor); duvarlar, faşistler ve polislerle karşılaştıklarında (hala devam ediyor) ve insani muameleyle iltica talep ettiklerinde Zizek ''Avrupa'nın değerlerini'' savunan makaleler yazdı ve demeçler verdi. Bunlarda ''Avrupa'nın sadece suçluluk duygusuyla kapılarını açamayacağını'' tartıştı.
- 2016 yılında Donald Trump'a desteğini ilan etti. Bunun için gerekçesi, Trump'ın başkanlık zaferinin ''çok büyük bir uyanış'' gerçekleştirmeye yardımcı olacağıydı.
- 2022'de ABD'nin Rusya ile Ukrayna'daki vekalet savaşı kızıştığında Zizek, Guardian gazetesinde ''Ukrayna'ya en azından tam destek vermeyi borçluyuz ve bunu yapabilmek için daha güçlü bir NATO'ya ihtiyacımız var'' iddiasında bulundu.

Kapanış için bir düşünce olarak: Akademik ve aydın çevrelerde Zizek'i provokatif bir kültür yorumcusu olarak veya zeki, kör göze parmak sokan siyasi bir ''muhalif'' olarak görenler: Uyanmanın zamanı geldi! Slavoj Zizek emperyalizmin arsız ve utanmaz bir savunucusudur.

Karl Marx'ın Doktora Tezi Üzerine Notlar

Komünizm biliminin kurucusu ve insanlık tarihinin gördüğü en parlak zihinlerden biri olan Karl Marx'ın, bilimsel sosyalizm

literatüründe üzerinde pek fazla durulmayan önemli ve ilk dönem eserlerinden birisi bu yazının temasını oluşturmaktadır. Bahsedilen eser Marx'ın doktora tezi olan "Demokritos ile Epiküros'un Doğa Felsefeleri Arasındaki Fark" (Differenz der Demokritischen und Epikureischen Naturphilosophie) isimli çalışmasıdır. 1841 yılında Karl Heinrich Marx (Felsefe Doktoru) ünvanı ile Jena Üniversitesi'nde jüri tarafından onaylanan bu çalışma, ilk kez 1902 yılında Stuttgart'ta Marx ve Engels'in "Aus Dem Literarischen Nachlass" isimli eseri içinde basılmış ve geniş çevrelerin de erişimine sunulmuştur.

Marx'ın bir babadan farksız olarak gördüğü ve kendisine olan sevgisini önsözde güçlü bir şekilde vurguladığı Trier'deki Ludwig Von Westphalen'e (hükümette yetkili liberal bir Prusyalı aristokrat olan Johann Ludwig von Westphalen, yalnızca Karl Marx'ın kayınpederi değil, aynı zamanda kendisi üzerinde önemli etkisi bulunan bir akıl hocası ve arkadaşıdır) atfedilen bu doktora çalışması, esasen 1838-39 döneminden itibaren yazarının yoğun olarak ilgilendiği Antik Çağ felsefesi ve özellikle de Antik Yunan felsefesinde atomcu öğretinin öne çıkan iki büyük temsilcisi Demokritos ve Epiküros üzerine sistematik çalışmalarının bir ürünüdür.

Girişte de belirttiğimiz gibi Marx'ın bu çalışması özellikle de kendini Marksist olarak tanımlayan çevrelerde yazarın diğer eserleri göz önüne alındığında pek fazla öne çıkmamaktadır. Bu durumun birkaç sebebi olduğu düşünülebilir.

Öncelikle bu çalışma, üzerinde çeşitli kurumsal belirlenimlerin bulunduğu, gerek format açıdan gerekse içeriği belirleyen referanslar açısından bu kurumsal belirlenimlerin ister istemez gölgesinde olan, hatları belirli bir disipline içkin olarak çizilmiş akademik temelli bir doktora çalışmasıdır. Ele almış olduğu araştırma nesnesi ise genelde felsefe alanının -ve yer yer popüler bilim, edebiyat alanlarının- haricinde pek de günlük siyaset ile bağdaştırılamayan bir meseledir. Çalışmanın temeli, MÖ 460-370 yılları arasında yaşamış olan Abderalı Demokritos'un atom

öğretisi ile, diğeri MÖ 341-270 yılları arasında kendi ekolünü kuran Sisamlı Epiküros'un atomculuğu arasındaki benzerliklerin ve ayrımların serimlenmesidir.

Bu esere yönelik belirli bir ilgisizliğin bir diğeri nedeni ise, Karl Marx gibi insanlık tarihine yepyeni bir bilimi ve yöntem ve yaklaşımı kazandırmış bir düşünce insanının bilime esas katkısının aslında bu ilk dönem doktora çalışması ile sınırlı kalmamış olmasıdır. Hatta, Marx kısa sürede mücadele arkadaşı Friedrich Engels ile birlikte çok hızlı, sistemli ve derinlikli bir çalışma ile felsefedeki belli bir konunun ele alınması dar ölçeğinden çıkarak, genel olarak bütün bir felsefenin neliği ve tüm bir felsefe tarihinde öne çıkan konumlanmaların temelleri de dahil olmak üzere insan düşüncesinin ve insan topluluklarının gelişim ve örgütlenme meselesine yönelmiş, çok daha radikal bir şeyi gerçekleştirmiş, tüm insanlığın baskı ve sömürüden gerçek kurtuluşunu hedefleyen komünist bir dünyaya gidişatın bilimsel temellerini ve bunun yöntemini ısrarlı bir şekilde sürdürdükleri sistemli bilimsel çalışmalar ve rakipleriyle büyük mücadeleler içinde geliştirerek insanlığa sunmuşlardır. Bu açıdan bakıldığında, Marx'ın bu yeni olarak geliştirdiği komünizm bilimini ve onun yöntemini doğru şekilde anlayabilmek takipçileri açısından çok daha yakıcı bir ihtiyaç olarak görülmüştür, ki bu da oldukça doğaldır.

Daha da ötesinde, Marx'ın insanlığa büyük katkısını ve eserini doğru yorumlayabilme meselesi zaman içinde başlı başına bir mücadele alanı haline gelmiştir. Bu mücadele Marx'ın düşünce biçiminin gelişimine, hatta ilk dönemlerinden itibaren üzerindeki belirleyici dinamiklere, referanslarına, nerelerden beslendiğine, nerelerde ne şekilde kopuşlar gerçekleştirdiğine geri dönmeyi gerektirmiştir. Marx'ın devinim halindeki düşüncesinin gittikçe daha da tutarlı ve objektif realiteye tekabül eden ve onu çelişkili bütünlüğü içinde en doğru şekilde analiz etme ve değiştirme bilinci ile bunun nasıl evrildiğini doğru şekilde ele alabilmek açısından da elbette

bir kez daha bilimsel bir yöntem ve yaklaşıma ihtiyaç bulunmaktadır. Marx'ın düşünce sistematığının gelişimini yalnızca basit bir ilerleme olarak görmemek gerekiyor. Marx devamlı olarak kendi yöntem ve yaklaşımındaki idealist anlayışlardan ve konseptlerden kopuş halindedir. Böylece hareket halindeki maddeyi analiz etmesi de gittikçe daha da materyalist bir temelde derinleşmiştir. Anımsanacağı üzere, Mao Zedong bir keresinde söylediği "Genç Marx acaba hiç Marx okumuş muydu?" sözü ile bu önemli hakikatin altını çizmiştir.

Bu yöntem ve yaklaşımın eksikliğinde -maddenin hareketinden muaf bir yönelimle- Marx'tan ve eserlerinden yeri geldiğinde kolaylıkla salt bir idealist, bir eklektisist, bir metafizikçi, bir romantik, tutarsız bir spekülasyoncu ve hatta radikal söylemleri olan bir reformist dahi çıkarmak mümkündür. Özellikle de Marx'ın ilk dönemi olarak bilinen ve Hegel felsefesinin yoğun etkisi altında bulunduğu 1839-1845 yılları arasındaki eserlerine hatalı bir yöntemle yaklaşılsa, bu eserlerin ne bağlamı doğru şekilde anlaşılabilir, ne de henüz bir "Marksist olmayan" Marx'ın müdahalelerinin ve yoğunlaşmalarının doğrultusu yerli yerine oturtulabilir.

Marx'ın düşünce serüvenin kırılma noktaları ve genel evrimi başlı başına bir araştırma konusudur. Ve sözü hiç uzatmadan açık bir şekilde belirtmek gerekirse, bu alanda komünizmin yeni sentezinin mimarı Bob Avakian'ın akademik çevrelerde ve kendini Marksist olarak tanımlayan pek çok çevrede yaygın şekilde egemen olan eklektik karakterdeki "Marx okumalarının" ve hatalı epistemolojilerin tam karşısında çok önemli analizleri mevcuttur. Avakian'ın geliştirmiş olduğu *Yeni Komünizm*, Marx'ın insanlığa komünist bir dünya doğrultusunda büyük hizmeti ile birlikte, bizzat Marx'ın kendisinin de tabi olduğu ve sonrasındaki takipçilerinde de kendini çeşitli biçimlerde var etmeye devam eden tali nitelikteki hatalı nosyonların, soyutlamaların ve sonraki süreçlerde yer yer oldukça trajik problemlere de neden olan uygulamaların neler olduğunu göstermekte, karşılaşılan ve bundan sonra

karşılaşılması muhtemel çelişkilerin neler olduğunu somut bir şekilde adını koymakta, ayrıca bunların ne şekilde aşılabileceğini de halk kitlelerinin önüne getirmektedir.* Bu noktada özetlemek gerekirse, Marksist olmayan Marx'a dönebilmek için de öncelikle iyi bir Marksist olmak gerekmektedir.

Erken Dönemde Kendini Gösteren Parlak Bir Analiz Tarzı

Marx'ın doktora tezini günümüz akademisinin tez yazım kriterleriyle ve üretilen ortalama doktora tezlerini göz önüne alarak değerlendiren bir kişi, önündeki çalışmayı hacimsel açıdan sınırlı, kullanılan dil açısından da biraz öznel olarak kolaylıkla değerlendirebilir. Eklerle birlikte aslında 70 küsür sayfalık niceliksel açıdan küçük denilebilecek bir çalışmadır ortada olan. Üstelik verilen atıf ve referanslar dikkate alınacak olursa Marx'ın yüzlerce kaynaktan yararlanmadığı da görülecektir. Ancak bu biçimsel unsurları bir kenara bırakacak olursak, yazarının meseleyi niçin ele aldığını gösterme şekli, tezini sade fakat dikkatli bir şekilde kategorize edip bölümleri oluşturma yaklaşımı, ayrıca yaptığı düzeltmeler ve eklere aldığı notlar ve elbette sayıca az olsa da -bunda şüphesiz dönemdeki basılı çalışmaların durumunun da etkisi vardır- meseleye yönelik kritik önemdeki kaynaklara olan hakimiyeti dikkat çeken disiplinli ve yoğun bir çalışma tarzının ürünleri olarak kendini hemen belli etmektedir. Önceden de belirttiğimiz gibi, Marx bu meseleye dair yaklaşık 3 yıllık derin bir okuma ve inceleme sürecinden geçmiştir. Tezde yararlandığı ve sık sık başvurduğu referans kitaplar arasında Laerteli Diogenes'in "Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri", Seneca'nın "Doğa Sorunları", Cicero'nun "Tanrıların Doğası Üzerine" ve yine "En Yüksek İyilikler ve Kötülükler Üzerine", Plutarkhos'un "Kolotes'e Yanıt"ı, Ritter'in "Antik Felsefe Tarihi", Aristoteles'in "Metafizik", "Fizik", "Ruh Üzerine" gibi temel eserleri, Eusebios'un "İncil'e Hazırlanış"ı, Stobaeus'un "Fiziksel Seçmeler"i, Lucretius'un "Şeylerin Doğası Üzerine" çalışması,

Sextos Empeirikos'un "Öğretmenlere Karşı" çalışması, ve özellikle etkisi altında bulunduğu materyalist düşünür Ludwig Andreas Feuerbach'ın "Yeni Felsefenin Tarihi" çalışması, ayrıca dönemin öne çıkan eleştirel felsefe ve Alman idealizminin temsilcileri büyük düşünce insanlarından Kant, Leibniz, Schelling ve Hegel okumaları da yer almaktadır.

Marx'ın tezinde kovaladığı esas mesele, Antik Çağ'ın bu öne çıkan iki büyük atomcu ekolünün üzerindeki sis perdesini kaldırabilmek ve bunları yerli yerine oturtabilmektir. Keza tezi boyunca yer verdiği üzere, bu atomculara ait öne çıkan görüşler kendilerinden sonra yaşamış bir kısmı birbirini destekleyen, daha doğru temellendirilmiş ve tutarlı, bir kısmı ise salt spekülatif çeşitli görüşlerin üst üste yığılmasından oluşmaktadır. Bu yığını doğru şekilde ayrıştırarak işe başlayan Marx, aynı zamanda iki büyük üst başlık açarak ayırım meselesinde neyin öne çıktığını tezinde belirler.

Tezin ilk bölümünü Demokritos ve Epiküros'un doğa felsefelerindeki "genel fark" oluşturur. Bu bölümde her iki atomcunun fiziğindeki bağıntı yargıları, özdeşlik meselesi ve ilke yönünden genel farklar ortaya konulur. Marx sonra bir adım daha ileri gider ve ikinci bölümü, yani tezin özünü oluşturacak iki atomcunun doğa felsefelerinin "ayrıntılı olarak" farkına yönelir. Bu ayrıntılı fark bölümünde atomun sapması, nitelikleri, bölünmez ilkeler ve öğeler meselesi (atomoi arkhai ve atoma stoikheia), zaman ve meteorlar meselesi yer alır. Böylece aradaki farkın derinliklerine ve kapsamına daha yoğun mercek tutulur. Tezde bir de ek bölümü yer almaktadır. Bu ek Epiküros'un teolojisine karşı Plutarkhos'un polemiğini içerir. Marx bu polemiği eleştirir. İnsanın tanrıyla bağıntısı, korku ve aşkın varlık, tapınç ve birey, kayra ve yozlaşmış tanrı gibi alt başlıklar Marx'ın din meselesindeki oldukça parlak gözlem ve tespitlerini içermesi açısından, ayrıca daha sonraki çalışmalarında gelişmeye devam edecek ve aşılarak kopulacak olan Feuerbachçı materyalist yaklaşımın etkisi açısından da dikkat çekicidir.

Dikkat Çeken Bazı Notlar

Marx'ın tez çalışmasının birinci bölümde yani "genel farkların" incelendiği bölümde Antik Yunan felsefesinin Sokrates öncesi doğa düşünürleri, ardından insan temelli metafiziği merkeze alan Platon ve Aristoteles öğretisi, ayrıca diğer Sokratik okullarla büyük bir atılım yaptıktan sonra yavaş yavaş sönümlendiğini belirtmesi dikkat çekicidir. Bu ilk dönemi güçlü öncüller [1] olarak ifade eden Marx, felsefenin bu büyük atılım dönemi sonrasında adeta bir güneşin sönmesi gibi sönmeye başladığını ölüm metaforu ile açıklar. Her ne kadar Epikürosçuluk, Stoacılık ve Kuşkuculuk ekolleri kendine önemli zeminler bularak düşüncenin serüvenini etkilemiş olsalar da, Marx'a göre bu üç ekol de aslında kendilerinden önceki evrelerdeki çeşitli ekollerin sentezlerinden oluşmaktadır. Yani bu üç ekol, Platon ve Aristoteles'in evrenselleşen düşünce sistemlerinin doğrudan parçası olmak yerine, daha öncelere giderek çeşitli doğa düşünürlerinin öğretilerini de kendi düşünce iklimlerine dahil etmişlerdir.

Marx bu noktada yaygın olarak bilinen şekliyle Epikürosçuluğun aslında Demokritos atomculuğu (fiziği) ile Kyrene ahlakı (Aristippos'un günümüz Libya topraklarındaki antik kentte kurucusu olduğu hazcı ekol) sentezi olarak görülmesini, keza Stoacılığın da Herakleitos'un doğa anlayışı ile Aristoteles mantığı ve Kynik ahlakının sentezi olmasını dikkat çekici bulur. Ancak bunların hızla İskenderiye'de öne çıkan kurgusal metafizik felsefeye bağlanması noktasında da çekincelerini diler getirir. Marx felsefenin büyük şafağının artık batmaya başladığı evrede parlayan bu üç ekol için şunları der:

"Bana öyle geliyor ki, önceki sistemler Yunan felsefesinin içeriği bakımından daha önemli ve ilginç olsa da, Aristoteles'ten sonrakiler, en başta da Epikürosçu, Stoacı ve kuşkucu okullar bu felsefenin öznel biçimi bakımından, karakteri bakımından daha önemli ve ilginçtir." [2]

Marx o ana dek felsefenin yalnızca metafiziğe gömüldüğünü,

oysa bu öznel biçimlerin görmezden gelinmemesi gerektiğini vurgular. Marx gerçekten de bu üç öne çıkan ekolün ciddi şekilde ve bütünlüklü bir eser olarak incelenmesi gerektiğini düşünmektedir. Hatta bu noktada bir çalışma hazırlamak istediğini ancak bunu sonraya bıraktığını belirtir. Bilindiği gibi Marx'ın sonraki "Yahudi Sorunu Üzerine" "Felsefenin Sefaleti" "Hegel'in Hukuk Felsefesinin Eleştirisi" "Kutsal Aile" vb. gibi eserleri materyalist yöntem ve yaklaşımın gelişimi açısından önemli ilk adımlar olmuş, ancak bahsettiği bu bütünlüklü felsefe tarihi çalışmasına bir daha geri dönememiştir.

Marx'ın Epiküros ile Demokritos'un doğa felsefeleri arasındaki bağıntıyı doktora tezi seçmesi aslında felsefe tarihindeki bir sentez sürecinin anlaşılması çabasıdır. Marx bu meseleyi kendisinin de bizzat ilgi duyduğu ve sanıldığının aksine iç tutarlılığının oldukça yüksek olarak inşa edildiği Epikürosçuluk üzerinden ele alır. Elbette bunun en çok karıştırılan özelliği ile. Yani atomculuk öğretisinin Demokritos ile benzerlikleri ve ciddi ayrımları ile...

Karşılaştırmalar ve Özellikler

Marx nitelikli bilimsel çalışma yapmanın bir şartı olarak, yeni fenomenlerin gelişimini anlayabilmek için eleştirel bir akla ve sistemli bir analize ihtiyaç olduğunu düşünmektedir. Salt basit benzerlikler kurarak sonuca varmak bilimsel süreçlerde yeterli değildir. Ayrımların farkına varılması ve esas buradaki derinleşmeden doğacak bir görece "aynılık", yani çelişkili yapıya rağmen tekrar eden örüntüler ve yoğunlaşmalar bilimsel süreçler açısından fark yaratır. Bu açıdan başta eldeki bir tekilin mevcut durumu ve onu belirleyen üst sınırları iyi şekilde anlaşılmalıdır. Marx bu durumu ufağın içinde tanıtlanabilen şey ilişkilerin daya büyük boyutlar içinde ele alındığı zaman daha kolay ortaya konulabildiği, ancak çok genel bazı değerlendirmelerin sonuçta ayrıntılara girilince ayakta kalması konusunda kuşkuya yer bırakabileceği ifadesi ile aktarır. [3]

Marx tezi boyunca Epiküros'a dair suçlamalara -ki kendisi aslında yeni bir şey yapmadığı, Demokritos'un atom öğretisini doğrudan kopyaladığı, onu da doğru anlamadığı, hatta atomlara sapma denilen bir hareket biçimi vererek hatalı çıkarımlarda bulunduğu şeklindeki suçlamalara- yanıtlar verir ve böylesi yaklaşımların niçin meselenin özünü gözden kaçırdığını ortaya koyar.

Gerçekten de özellikle hazcılık meselesinin -ki bu aslında salt bir bedensel haz değil, özbilincin (zihinsel açıdan) dinginliğini, ataraxiayı, sarsılmazlığı ifade eden huzur içinde kalma anlamına gelir ve bir amaç olarak tüm öğretiyi belirler- hatalı şekilde ele alınmasından ötürü, Epiküros'un felsefi ilkesi "mide bilimi" olarak görülerek çeşitli alaylara da malzeme edilmiştir. Marx ise, "özbilinç" yalnızca bireysellik biçiminde tasarlansa bile -bu "bile" vurgusuna özellikle dikkat çekmekte yarar var- Epiküros'ta burada öne çıkan ilkenin aslında özbilincin mutlaklığı ve özgürlüğü olduğunu belirtir.

The image shows a page from a handwritten manuscript in German. At the top, the title 'Die Differenz der Epikureischen und Stoischen Philosophie' is written in a cursive hand. Below the title, there are several paragraphs of text, also in cursive, with some lines underlined. The handwriting is dense and characteristic of the 19th century. The page is numbered '1' in the top right corner.

Karl Marx'ın doktora
tezinin el
yazmalarından...

Genel bir özet olarak Marx, Epiküros'ta atom bilgisinin bütün

çelişkileri ile birlikte “özbilincin doğal bilimi” olarak başarıyla yürütüldüğünü söyler. Bu özbilinç, soyut bir bireysellik biçimi altında kendini gösterir ve mutlak bir ilke olarak düşünülür. Epiküros’un atomculuğu bu açıdan ataraxia nosyonu ile uyumlu ve onun bir parçasıdır, eklektik değil, kendi sisteminin kritik önemde bir unsurudur. Marx bu durumu şöyle ifade eder:

“Demek ki, atom ve görüngü olarak doğa, bireysel özbilincini ve onun çelişkisini ifade ettikçe, özbilincin öznelliği yalnızca madde biçiminde kendini gösterir. Buna karşılık doğanın bağımsızlaştığı yerde, özbilinç kendine yansır, maddeye kendi şekli altında bağımsız biçim olarak karşı çıkar.” [4]

Gerçekten de Marx’ın ustalıkla belirttiği gibi, Epiküros’taki gök cisimlere yaklaşım tarzı, aslında kendi atomcu öğretisi ve temeldeki sarsılmazlık ilkesi ile son derece entegre durumdadır. Epiküros bu açıdan önceki baskın düşünce biçiminden, ki aynı zamanda kendi döneminde de baskın etkisini gösteren bir biçimden, kopuş gerçekleştirir. Bu eski anlayışa göre göksel cisimler birer tanrıdır ve tanrısal olan bütün doğayı sarmıştır. Bu beraberinde tanrıya atfedilen önemli sıfatlardan biri olan değişmezliği de içinde barındırır. Yani gök cisimler değişmeden öylece dururlar. Salt sezgisel açıdan da belli bir temeli bulunan bu anlayış kuşaktan kuşağa aktarılarak insanların kabullerini devamlı olarak belirlemiştir. Epiküros bu baskın anlayışa itirazda bulunur:

“İnsan ruhundaki en büyük karışıklık, insanların göksel cisimleri kutlu ve yok edilemez sayıp, ayrıca bunları çelişik istek ve eylemlere sahip görmelerinden ve efsanelerle ilgili birtakım kuruntulara kapılmalarından ileri gelir. Meteorlara gelince, şuna inanmak gerekir ki, onlarda hareket, konum (güneş ve ay) tutulması, doğuş ve batış ve benzeri olaylar, yöneten ve buyuran ya da buyurmuş olan ‘Bir’den kaynaklanmaz.”

Epiküros anlaşıldığı üzere tanrıyı dünyadan uzaklaştırmıştır.

Tanrılar belki ara kademelerde oturup, ilgisiz bir şekilde bir şeye karışmazlar. Bu aynı zamanda erken dönem belli bir deizm anlayışını da düşündürmektedir. Bu tanrı anlayışı Epiküros'un bütün bir sistemindeki işleyişi anlayabilmek için gerçekten de önemlidir.

Yeniden atom öğretisine dönmek gerekirse, aslında Marx doktora tezinde açık bir şekilde şunu belirtir: Epiküros'ta atomların farklı biçimleri kadar belli bir ağırlığı da vardır. Ve bu ağırlık onların çizgi halinde yukarıdan aşağı düşerken bir noktada bu çizgiden sapma ile farklı yönlere gitmesine neden olur. Yani atomların maddesel özellikleri ve sapma durumunda görülen biçim belirlenimleri mevcuttur, ve bunlar atomların geri itilme hareketinde bir senteze varmaktadır. Oysa Demokritos'ta doğanın bir bütün olarak yalnızca empirik incelenmesinin genel nesnesinin bir ifadesi olan "atom", saf ve soyut bir kategoridir. Yani tecrübenin etkin bir ilkesi değil, salt bir sonucudur. Atomlar belli zorunlulukların ürünüdürler.

Demokritos'ta atom "kesilip parçalanamayan ya da bölünemeyen" anlamına gelen atomos kelimesinden gelir. Kelimenin başındaki "a" eki, olumsuzluk anlamına gelir. Demokritos'a göre atomlar "gerçeğin son, fiziksel anlamda bölünemez, bozulamaz, yok edilemez, içine nüfuz edilemez olarak tasarlanan temel öğeleridir; başka deyişle maddenin en küçük, gözle görülemeyen bileşenleridir." Atomlar ezeli ve ebedidir. Yani, yaratılmamış oldukları gibi, yok edilemezler de. Atomlar sonsuz sayıda ve biçimdedir. Demokritos'a göre atomun kendi içinde bir değişim, bir hareket olması mümkün değildir. Yani atomun kendi içinde bir hareket yoktur, nitelikleri değişmez, tözü değişmez. Hareket denilen şey, atomun yer değiştirmesidir. Demokritos'a göre atomların itilme hareketinde yalnızca zorunluluk vardır, salt maddesel açıdan bir parçalanmadır; fakat bir öz-belirlenim yani hareketin kendi kendini belirlemesi durumu değildir.

Epiküros ise esas olarak biçim belirlenimini öne çıkartır ve

atomdaki yerleşik çelişkinin gerçekleşmesini vurgular. Marx'a göre Epiküros, duyulur biçimde de olsa geri itilmenin özünü yakalayabilen ilk kişi olmuştur. Oysa Demokritos, ancak maddesel bir varoluşu tanımakla sınırlı kalır.

Marx, Epiküros'un atom öğretisinde öne çıkan bu biçimsel belirlenim, çelişkinin özgünlüğü ve geri itilme durumunun pek çok alanda somut biçimlere büründüğünden bahseder. Böylece mesele salt bir doğa felsefesi alanındaki çeşitli varsayımlar olmaktan çıkar, mesela siyaset alanında bir "toplumsal sözleşme" biçimi devreye girer. Toplum alanında yani ahlak açısından da en yüksek iyi olarak övülen "dostluk" değeri öne çıkar.

Sonuç Yerine

Karl Marx'ın "Demokritos ile Epiküros'un Doğa Felsefeleri Arasındaki Fark" başlıklı 1841 yılına ait doktora tezi, gerek yöntemsel açıdan gerekse ele aldığı meseleye ait Marx'ın donanımını ve yaklaşım tarzını görebilmek açısından yalnızca felsefe disiplini açısından değil, genel olarak bilimsel değeri bulunan ve halen ilgi çekici yönünü koruyan önemli bir çalışmadır. Bununla birlikte Karl Marx'ın düşünsel gelişiminin seyrini görebilmek ve sonrasında adım adım ağlarını öreceği diyalektik ve tarihsel materyalist karakterdeki büyük külliyyatın ilk dönem oluşum dinamiklerine yönelebilmek açısından da ayrıca incelenmeyi hak etmektedir. Doktora tezinde Marx, atomculuğun Miletli Leukippos ile birlikte kurucusu olarak bilinen Demokritos'a karşı, Epiküros'un felsefesinin maddenin hareketini ve aldığı farklı biçimleri, insan düşünce ve eylemindeki kurucu ve harekete geçirici yönünü daha çok incelikli ve tutarlı şekilde ifade ettiğini açıkça düşünmektedir. Belli çekincelerini dile getirmekle birlikte, birbiriyle sıklıkla karıştırılan ve ilkinin gölgesinde genelde küçümsenerek karalanan Epiküros'un üzerindeki toprağı kaldırır ve felsefe tarihinde öne çıkan çeşitli düşünce insanların argümanlarının zayıflığını ortaya koyar. 26 yaşındaki genç Marx'ın ele aldığı meselelere yönelik

bu azimli ve yorulmak bilmez bilimsel tarzı, Jena Üniversitesi kürsülerini aşip dünyanın tüm ezilen halklarının kapitalizmin boyunduruğundan kurtulma ve komünist bir dünyaya yönelme mücadelesine uzanarak, ilerleyen yıllarda hepimizin bildiği gibi liberal teorinin dünya çapında sarsılmaz gözüken büyük iktisatçıların ve teorisyenlerinin otoritelerine, ayrıca “eşitlikçilik” ve “demokrasi” adı altında insanlara hayal satan hatalı sosyalist konseptlere karşı cüretli meydan okuyuşları ile yepyeni bir bilimin yapılanmasının da müjdecisi olarak görülmelidir.

Bundan yaklaşık 180 yıl önce özellikle doğa ve sosyal bilimlerdeki büyük atılımların pozitif etkisiyle kendi düşünce biçiminde devamlı olarak gerçekleştirdiği radikal kopuşlarla insanlık tarihinde ilk kez bütün sınıfların ve bu sınıfların ortaya çıkmasının nedeni olan üretim ilişkilerinin ortadan kaldırılarak komünist bir dünyaya geçişin mümkünüğünü ve bilimsel yöntemini gösteren, tarihte “Marx Momenti” olarak da adlandırılabilir bir süreç başlatan Karl Marx’ı ve onun son derece keskin bilimsel yöntem ve yaklaşımını doğru bir temelde öğrenmek son derece önemlidir. Öte yandan buradaki ikincil derecede de olsa bazı ciddi hatalı düşünme konseptlerinden kopuş gerçekleştirerek tüm insanlığın kurtuluşu mücadelesinde eskisinden daha da materyalist temelde bir rehberi günümüzde uygulama imkanını bizlere veren yeni bir “Marx Momenti” şu an mevcuttur. Bu ikinci moment, Bob Avakian’ın mimarı olduğu yeni komünizm ile somutlaştırılmıştır. Bu tarihi önemdeki müdahalenin ve ortaya çıkan şansın gezegeni ve insanlığı kurtaracak komünist devrim doğrultusunda iyi bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Dipnotlar:

[1] Marx, K. (2016). *Demokritos ile Epiküros’un Doğa Felsefeleri*. İncelemenin Konusu. 3.Baskı. Sol Yayınları: Ankara. s.17

[2] Üstte age, s.19

[3] Age, s.20.

[4] Age, s.65

*Bob Avakian'ın geliştirmiş olduğu komünizmin yeni sentezinde, eski teorik çerçeve içinden nerelerden kopuş gerçekleştirildiği, hangi unsurların aşıl原因 olarak geliştirildiği, yeni kavramsallaştırmaların neler olduğu, yöntem ve yaklaşıma yönelik nasıl bir kuramsal çerçevelemenin gerçekleştirildiği yenikomunizm.com sitesindeki makalelerde ve Bob Avakian'ın özellikle “Yeni Komünizm” ve “Atılımlar [Breakthroughs]” kitapları içinde mevcuttur. Giriş için okurlara şu makalenin incelenmesini öneririz:

Komünizmin Yeni Sentezi: Temel Yönelim, Yöntem ve Yaklaşım ve Esas Unsurlar | Yeni Komünizm (yenikomunizm.com)

İslam ve Dinin “Tarihselliği” ve Eleştirel Bilimsel Yaklaşım

Birkaç gün önce *Gazete Duvar* web sitesinde İslam Özkan'ın Sadık Usta ile yaptığı [Sadık Usta: Batı'da İslam uygarlığına karşı tutum görece aşıldı \(gazeteduvar.com.tr\)](http://gazeteduvar.com.tr) başlıklı röportaj yayınlandı.¹ Bu röportaj hem günümüzün hem de genel olarak insanlık tarihinin önemli sorunları üzerine görüş belirtmesi açısından önemlidir. Bahsi geçen sorunların en kritik olanlarını, “dine bakış”, “olguları tarihselliği içerisinde değerlendirme”, “felsefe ve din”, “İslam ve Batı arasındaki çelişkiler”, “siyasal İslam” oluşturmaktadır. Şüphesiz tüm bu konuları bir makale ile ele almak yetersizlikten öte, doğru da olmayacaktır. 0 yüzden giriş niteliğinde burada birkaç odak noktasına merceğimizi tutacağız.

Yöntemsel açıdan ise şuna değinmekte fayda var; bu yazının amacı makaledeki konulara

(siyasetin, felsefenin ve teorinin alanlarına giren konulara) bir leksikon oluşturmak değildir, düşünüş biçimlerine dair tartışma yürütmektedir. Evet, amacımız bilgiye ve bilginin nasıl elde edildiğine dair epistemolojik bir tartışmayı gerçekleştirmektir.

Dinlerin “Tarihselliği” Üzerine

Sadık Usta bu röportajında *“Dinlere tarihsel yaklaşmazsanız, yani onu bugünden hareketle değerlendirmezseniz, onda sadece kötülük görürsünüz”* diye vurguluyor. Öncelikle burada metodolojik açıdan bazı önemli hatalar bulunmaktadır. Bunları açmadan önce bir noktayı belirtmekte fayda var. Bugün herkesin diline adeta pelesenk olmuş “tarihsel” lafı, çoğu zaman laf-ı güzaf olarak kullanılmaktadır. Büyük T harfi ile yazılmış bir “Tarih” anlayışı söz konusudur. Bu kavrayış “Tarih’in” determinist bir biçimde “verili” ya da yazgılı olduğu görüşüne yakındır. Herhangi bir olayın, kişinin ya da fenomenin, hangi tarihsel koşullar içerisinde olduğunun, koşulları ortaya çıkaran dinamiklerin ne olduğunun, itici güçlerin ve çelişkilerin ele alınmadığı idealist bir tarih okuması mevcuttur.

Mesela Sadık Usta’nın “tarihsel yaklaşım” ile neyi kastettiği çok belli değildir, fakat “sadece bugünden hareket ederseniz, ona kötülük edersiniz” lafıyla niyeti gayet açıktır. Buradaki niyet dinin -tarihteki veya günümüzdeki- oynadığı rolü tartışma götürmez ve mutlak pozitif olarak değerlendirmektir. Açıkça söylemek gerekirse, herhangi bir “bugünden düne bakmamak” salt bir kötülük ya da iyilik getirmez; bununla birlikte geçmişin doğru bir şekilde değerlendirmesini sağlayacak olan şey hangi yöntem ve yaklaşımı uyguladığınızdır. Bu şekilde “doğru” ya da “yanlış” ayrışımına gidebilirsiniz. Mesela cihatçı selefiler ve selefiler, İslam’ın ilk çıkış evresindeki Selefi dönemine bakarak bugünün kötü olduğunu ve “gerçek iyinin” Allah’ın resulü ve onun ceddinin yaşadığını, bugün de aynı yaşam biçiminin

gerekliliğini savunurlar. Bu bakış açısı hem bugüne, hem “tarihsel” bir evreye, hem de bugünden “tarihe” bir bakıştır ve her bir önermesi yanlıştır; şüphesiz sonuçları da büyük dehşetlere neden olmaktadır.

Sadık Usta’nın “Tarihsel” yaklaşımın diğer bir problemi ise önsel bir “iyilik” aramasıdır. Bilim, şeyleri olduğu gibi ve cereyan ettikleri haliyle ele alır. Elde ettiği bulgularla değerlendirme yapar ve bir sonuç çıkarır. Mesela 1789 Fransız Devrimi’ni ele alalım. Bu devrimin feodaliteyi, krallığı ve kiliseyi tamamen sorgulatır hale getirmesi, üretici güçlerin gelişimine yönelik engellerin kaldırılması boyutuyla gerçekten de tarihte eşi benzeri görülmemiş bir eşiktir. Diğer yandan ise yeni burjuva sınıfın iktidar olması, kapitalist üretim ilişkileri üzerindeki engellerin kaldırılması, yeni baskı ve sömürü ilişkilerinin egemen hale gelmesi ve dünya çapında genişlemesinin de önünü açmıştır. Ve günümüz açısından bu devrimin hiçbir ilerici barutu kalmamıştır. Böylesi bir okuma, Sadık Usta’nın önsel olarak “iyi”, “kötü” arayışının yöntem ve yaklaşımına temelden tezattır.

Sadık Usta tarzında okumaların diğer bir problemi ise “Aydınlanmanın etkisinden” kurtulmak üzere, günümüz “kötülüğünün” reddi için mekanik bir biçimde, ayağı ayakkabıya uydurmaya çalışmalarıdır. Bu tip düşünce tarzlarına göre, Aydınlanmanın rasyonel akla tabi olmayan hiçbir şeyi kabul etmemesi ve bunu Orta çağ gericiliğine karşı yapması gündem dışıdır.

Bob Avakian; “Aydınlanma, dünyanın bilinebilir olduğunu insanların dünyayı (ya da genel olarak gerçekliği) tüm karmaşıklığıyla anlamaya çalışmaları ve bunu bilimsel yöntemlerle yapmaları gerektiğini söyleyen yönüyle Marksizmle aynı görüştedir” der. Aydınlamacıların klasik önermesi olan İncil’deki gibi hakikatin bizleri özgür kılacağı görüşünü eleştirir ve şöyle devam eder: “Fikirlerin, derin hakikatleri temsil edenlerin bile toplumda ‘işlerlik’ kazanması ve bir bütün olarak toplum tarafından benimsenip uygulanması için

toplumsal mücadelenin -ve sınıflı toplumda sınıf savaşımının- olması gerektiği gerçeği vardır. Bu da bizleri konunun salt dünyayı anlamak değil, onu değiştirmek olduğuna ilişkin Marx'ın ısrarla vurguladığı ifadeye getirir.”²

Siyasal İslam ve “Araçsallaşmış Din” Miti

Din eleştirilerinde -özellikle de liberal kesimlerde ve entelijensiyanın kendini solda tanımlayan çeşitli liberal çevrelerinde- en fazla göze çarpan noktalardan birinin *siyasallaşmış din ile dinin aslında aynı şey olmadığı*nın sürekli ve yine büyük harflerle söylenmesidir. Burada kısmen bir haklılık payı var. Dine inanan ve onun vecizelerini yerine getirenle, dinin günlük siyasal yaşamın temel ve egemen parçası haline getiren ve tüm toplumun böyle davranması gerektiğini düşünen görüşle arasında farklılığın olduğu kesindir. Fakat bunların arasında Çin Seddi'nden örülü kalın duvarlar olduğunu düşünmek kesinlikle yanlıştır. Din ister “siyasal” olsun isterse olmasın, “Allah'ın kelimasıdır” ve “Allah'ın kullarına uymasını emreder”. Dini kitaplar kişisel gelişim kitapları değildirler. Toplumun nasıl olması gerektiğini, nasıl örgütlenmesi gerektiğini söyler ve doğdukları dönemin, yaşam tarzını, ideolojisini ve ahlakını dayatır. Dinin siyasallaşmış-sistematize olmuş şekli ile, dini Allah/birey ilişkisi gibi yaşayanlar arasında fark olsa da temel bağ budur; dünyanın, varoluşun nasıl olduğu ve nasıl olması gerektiği üzerindeki dinsel bir hem fikirlik bulunur.

Dinin bir “iktidar” olmadığını, “insanın bireysel kararı” olduğunu söyleyen laissez-faireci anlayış, “iktidarlaşmış” dinin amacından çıktığını ve “özünü” yitirdiğini kabul etme eğilimindedir. Ve böylece dinin çeşitli teolojik akımlarında bitip tükenmeyen, “gerçek din”, “gerçek İslam” tartışması başlamıştır. “Öze” dönüş ya da “hicret” başlangıç noktası olur. Dinin bütün problemleri “siyasallaşmış” olanların küfesine yüklenir ve “iktidar olmayan” “gerçek” “iman edenlerin” ayrışım çizgisini oluşturur. Bunlar post-modernist

din okumalarının dine g zellemeye dolu felsefelerinin parçasıdır ve Sadık Usta da “iktidar olan, siyasallaşmış din” anlayışıyla bu maratonun koşucularından biridir.

Felsefe Tarihine İdealist Bir Okuma

Belirttiğimiz gibi bu dosya esas olarak belirli bir düşünüş biçiminin eleştirisine odaklanmaktadır. İlgili röportajda bu eklektik temelde -özünde çeşitli sınırlı ön kabullerle farklı düşünce ekollerinden toplanarak bir tutarlılık kurulmaya çalışılan, ancak objektif realiteyi olduğu şekliyle yansıtmada eksik ve hatalı- ve özünde idealist bir tarih okuması ve kavramlaştırması yoğun şekilde yer almaktadır. Röportajda “felsefede yolunu bulduğunu” ve “fikri açıdan olgunlaştığını” iddia eden Sadık Usta’nın genel olarak tarihe olduğu gibi felsefe tarihine de yaklaşımında bu problemlili yaklaşım kendini gösterir.

Ana hatları ile -bu ayrı bir araştırmanın konusu olacak kadar geniş ve kapsamlı bir konudur- Batıdaki düşünce çerçevesinin Doğu olarak tanımlanan İslam etkisindeki geniş bir coğrafyaya nasıl etkide bulunduğuna ve bu etkinin daha sonra niçin Batı tarafından önemli bulunduğuna bakmak gerekiyor.

Tarihte Bağdat bölgesi ve Abbasi devletinin yükselişi ve çöküşü sürecine denk gelen ve esas olarak 12. yüzyılda İbn Rüşd’ün ölümüne kadarki süreçte bilimler ve felsefe alanında öne çıkan düşünce insanları İslam felsefesinin meselelerini de büyük oranda belirlemişlerdir. İslam felsefesi, İslam coğrafyasındaki felsefi çalışmaların bütününe kapsar. **Bu kapsam içinde öncelikle Müslüman filozofların Kuran ve Muhammed’in öğretilerini benimsemiş kişiler olduklarını belirtmek gerekir.** Düşüncenin gelişimi ve ele alınan meselelerde bu referans noktası belirleyici yer tutmaktadır. Bununla birlikte meselelere farklı yaklaşımların ve yorumların oluşmasında dönemin siyasal, iktisadi etkisinin ve yaşanan iktidar savaşlarının da belirleyici etkisi bulunduğunu belirtmek gerekir. Bir dönem değer verilen felsefi düşünce,

kısa bir dönem değersizleşebilmekte, sonra değişen iktidarlar ve düşünce iklimi ile yeniden ön plana çıkabilmektedir. Ancak esas olarak felsefenin gerçeğin -İslam'daki karşılığı ile hikmetin- peşinde olma³, gerçeği sonuçları nereye götürürse götürsün kararlı bir şekilde öğrenme ve bilme ihtiyacı ile geliştiği düşünülecek olursa, bu paradigmanın İslam öğretisi de dahil olmak üzere yaratıcı-elçi-kitap şeklindeki kutsalcı-mutlakçı inanç sistemleri bileşeni ile önemli bir çelişki barındırır. İslam felsefesi içinde Kuran'ın ve Muhammed'in toplumdaki sömürücü ve baskıcı ilişkileri her seferinde meşrulaştıran, Tanrı'ya, elçilerine, erkeğe, efendiye, baskıcı ve sömürücü devlet mekanizmasına devamlı olarak boyun eğmeye çağıran veya bu ilişkileri görmezden gelerek durumu meşrulaştırmaya devam eden önermelerinin felsefi – bilimsel sorgudan muaf tutulduğunun kalın bir şekilde altının çizilmesi gerekiyor. Özetle, hakikatin peşinde olmanın da belirgin bir sınırı, aşılmaması gereken kırmızı çizgileri vardır.

Felsefenin amacı yalnızca hakikattir, buna karşılık İslam dinin amacı Kutsal Kitap ve vahiyden çıkartılacak bir doğrultuda yalnızca itaat ve dindarlıktır. İslam vahiye dayalı bir dindir ve beşeri değildir. Felsefe ise beşeridir, fikir gelişimine ve yoruma dayalıdır. Ancak bir din olarak İslam'ın kendisi de kişiyi felsefi düşüncelere yöneltebilir çünkü içerik açısından felsefenin ele aldığı meseleler, mesela varlığı bilmek, görünümleri bilmek, ahlak, erdemli yaşamak, toplumsal düzen ile ilgili unsurlar barındırmaktadır.⁴ Her ikisinde de en önemli kesişim noktası hakikatin peşinde olma iddiasıdır. İslam Aristoculuğu olarak bilinen Kindi ile başlayan ve Farabi ve İbn Sina ile zirvesini yapan Meşşailer akımının gelişimi de böylesi bir düşünsel referans noktasına dayanmaktadır.

Bir kez daha altını çizmek gerekiyor. İslam dini, hakikati ve Yaratıcının varlığını peygamber aracılığı ile buyrukları ve kutsal kitap Kuran ile netleştirmiştir. Yapılması, kaçınılması, dikkat edilmesi, kesinlikle uzak durulması

gereken tüm unsurlar açık şekilde belirlenmiştir. Felsefede ise yine hakikat ve varlığın bilgisi merkezi önemde bulunmaktadır. Varlığın nasıl var olduğu, evrenin, zamanın, mekânın nasıl ve niçin olduğu, öznenin kuruluşu, kendini ve dahil olduğu tabiatı, evreni bilmesi, bu bilme sürecinin türleri, kademeleri bunların hepsi hakikatin bilgisine ulaşma yolunda felsefenin gündemleri içerisinde yer almaktadır. Hakikat temelinde yorumlanırsa, bu kesişim kümesi bir din olarak İslam'ı ve Muhammed'in konumunu ve öğretilerini İslam felsefesi içerisinde temel bir özellik haline dönüştürmüştür.

İslam felsefesi, genel anlamda İslami kavram ve ilkelerle birlikte gelişen bir felsefedir.⁵ Batıdan alınarak İslami çerçeve içinde sentezlenmeye çalışılan felsefenin cazip noktalarının başında mistisizm gelmektedir. İslam filozoflarının gelişimi homojen bir şekilde olmaz. Özellikle farklı ekollerin, yaklaşımların, yorumların, yer yer siyasetin de etkisi ile şiddetli tartışmaların, polemiklerin ön plana çıktığı bu evre oldukça dinamik şekilde yaşanır. İçerik açısından İslam felsefesi geleneğinde Allah'tan başka bir ilahi gücün olmadığına kabulü yani tevhid, Muhammed'in insanlığı doğru bir yola yöneltmek için gönderilmiş ve görevlendirilmiş bir elçi olduğu kabulü yani nübüvvet ve ölümden sonra hayatın (mead) gerçekliği yorum götürmez şekilde kabul edilmiştir. Dinin temel özelliklerinden olan bu üç önemli unsur, her tür felsefe akımının içerisinde belirleyiciliğini gösterir. Geliştirilen düşüncelerde veya Antik Yunan felsefesinden aktarılan düşünceler içerisinde bu temel 3 özellik her zaman göz önünde bulundurulur ve düşüncenin yapısı bu temeller üzerine inşa edilir. Bu inşa faaliyetine yanaşmayan, bu 3 temel özelliği kabul etmeyen veya yerlerine başka unsurlar kurmaya çalışan çeşitli eklektik görüş ve akımlar İslam coğrafyasında tabana yayılamamış veya yayılmasına izin verilmemiştir.

Özet olarak Sadık Usta'nın coşku ile "vahiyle felsefenin buluşması" ve buna bağladığı yenilik olarak ortaya koyduğu

içerikler, esas olarak Yeni-Platonculuk, Stoacılık, gözden geçirilmiş bir Aristoculuk temelinde harmanlanan ancak son kertede Tanrı, Kuran ve Muhammed'in mutlak hikmetine, yaratıcılıklarına bağlanan bir düşünce iklimi içinde kendini var etmiştir.

Yer yüzündeki Tanrı veya Tanrının elçisi olarak kabul edilen efendilerin, kralların, sultanların, şeyhlerin ve temsilcisi oldukları baskıcı üretim ilişkilerinin son kertede üst yapıdaki yoğunlaşmış ifade biçimlerinden biri olarak birbirini etkileyen "iki süt kardeşin", şüphesiz bu ilişkilerin gölgesindeki bütün bir feodal dönem ve sonrasında da etkisinin devam ettiğini görmek durumundayız. Öte yandan Sadık Usta'nın belli açılardan rahatsız olduğu -ve kendisinin bilimsellik adına düştüğü hatalı yönelimi de berraklaştıran- içinde Haçlı Seferlerini ve Batının kibirini gördüğü Aydınlanmanın çığır açan ve aklın özgürleşmesi yönünde paradigmayı önemli şekilde değiştiren en önemli atılımlarından birini burada vurgulamak durumundayız.

Rönesans ve Aydınlanmanın açtığı uzamda gözden düşmeye başlayan, geçerliliği ve işlevi çok daha rasyonel şekilde sorgulanan dini ideolojinin köhnemiş rolünü günümüzde belki de Sadık Usta gibilerin zehirli idealist tarih ve felsefe okumalarının aldığı söylenebilir. Zehirlidir, çünkü bu yönde bir yoğunlaşmanın objektif dünya koşullarında iki miadı dolmuşların (bir yanda kapitalizm-emperyalizm, öte yanda dini ideolojiler ve gerici inanç sistemlerinin) kurduğu bir siyasi-kültürel dikotomi içinde kitlelerin bu kutuplardan birine doğru yönlendirilmelerinde ve esaretin prangalarının kuvvetlendirilmesinde önemli bir işlevi vardır.

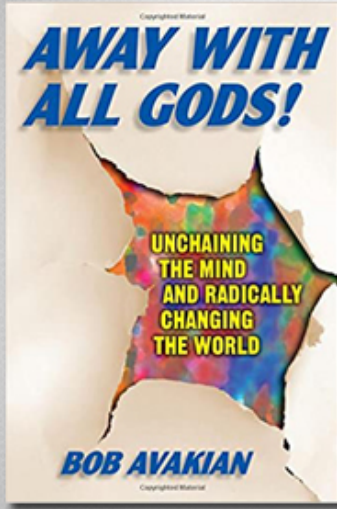
Kalpsiz Dünyanın Kalbi ve Dine Güzelleme

Bu noktada bir kez daha "uygarlık" "tarih" kavramlarına yüklediği idealist temeldeki problemleri anlamlar üzerinden Sadık Usta'nın dine güzellmelerine geliyoruz. Meselenin "dinin sorunu olmadığı, iktidarın sorunu olduğunu" anladıktan

sonra Sadık Usta ölümcül vuruşu yapıyor: “Din kalpsiz dünyanın kalbidir”. Sadık Usta’ya göre, ki hangi soldan bahsettiği de meçhuldür, “sol, aslında Marx’ı çok da anlamadı”. Eğer referans noktamız Marx ise söylenecek sözümüz kalmıyor! Fakat burada “ufak” bir itirazımız olacak. Zira doğru bir söz bağlamından koparıldığında metastaz yapabilir. O yüzden Marx’ın yaşadığı dönemin objektif dünyasını, ezilen halk yığınlarını ve dini nasıl ele aldığına dair bir göz atalım.

Mesele şu ki, dinin nasıl “kalpsiz bir dünyanın kalbi” olduğunu tam olarak anlıyoruz. Ancak daha da temelde, Marx gibi bizler de ilk olarak dünyanın “bu korkunç kapitalist şimdiki” haliyle kalpsiz olmasına gerek olmadığını, tarihte ilk kez bu tür bir “teselli ve anlama” ihtiyaç duymayacak, toplumdaki tüm baskıcı ilişkilerin ve fikirlerin fiilen ortadan kaldırılacağı ve kökünden söküleceği bir dünya elde etmenin temeli olduğunu kavırıyoruz; ve ikincisi, din bu hedefe bu kökten farklı dünyaya ulaşmanın önünde bir engel olarak durmaktadır ve aslında tarihin bu noktasında insanlığın kurtuluşu üzerinde muazzam bir ağırlık ve prangadır.

Bu kökten farklı dünyayı ortaya çıkarmak, gerçekliği bilmek ve değiştirmek için tamamen bilimsel ve bilinçli bir yaklaşımı gerektirir; yani var olmayan tanrılara veya diğer dogâuştı güçlere bel bağlamayı gerektirmez.

TÜM TANRILARDAN KURTULUN!

Bob Avakian

Bob Avakian'ın 2014 yılında El Yayınları tarafından Türkçeye kazandırılan "Aklı Özgürleştirmek ve Dünyayı Değiştirmek İçin: Tüm Tanrılardan Kurtulun!" başlıklı çalışması dini ideolojinin bozucu ve köleleştirici etkisine karşı büyük bir rehber sağlamaktadır.

Din, bir yandan bu bilimsel yaklaşıma ve bu dünyayı değiştirmedeki bilinçli eylemlerimize karşı çıkıyor ve bunu karalıyor; diğer yandan da kurbanları suçlamayı yani en nihayetinde günah, utanç, suçluluk ve korku gibi nosyonlarla suçu ezilenlerin ve sömürülenlerin üzerine atma fikrini aktif olarak teşvik ediyor. Kadınlar ve eşcinsel bireyler üzerindeki gelenegın zincirlerinin gerici ve ortaçağ fikirleriyle aktif olarak güçlendirilmesine dair din hiç bir şey söylemiyor." ⁶

Yine Bob Avakian'ın *Tüm Tanrılardan Kurtulun!* kitabında "kalpsiz dünyanın kalbi" hususu yakından incelenmiş ve üzerine durulmuştur:

"Bu şeylere inanarak yaşamınızı şekillendirdiğinizde ve yaşam yolunuzu bu şekilde çizdiğinizde veya bunun için çaba sarf ettiğinizde acı çekeceksiniz. Kısa vadede geçici bir teselli bulabilirsiniz, fakat bu inanç hareketlerinizi ve dünyaya

bakışınızı yönlendirdiği ölçüde temelde gerçeklerden kopuk bir biçimde yaşarsınız. Teselli asla uzun süreli olmayacaktır, çünkü yaşamın gerçekleri sürekli kendisini gösterecektir. Ve böyle bir sistem altında dünyadaki çoğu kişiye sürekli olarak korku getirecektir.”⁷

“Bu dünyada daha iyi bir yaşam için umutlarının kırıldığını hisseden birçok kişi başka bir muhtakel hayatta, daha iyi bir gelecek umut etmeye başlayarak tüm yaşamını o sözüm ona “gelecek hayat”a hazırlanma etrafında organize etmeye çalışmaktadır. Burada sorun olan şey bunun bir hayal olmasıdır. Bu şekilde bir mutluluk veya ızdıraptan kurtuluş arayışı, insanlara aradıkları tatmini getiremez. Bu tür bir dinsel inanın sağladığı rahatlama veya kurtuluş, aynen uyuşturucuda olduğu gibi asla yeterli değildir. Daima yeni bir “doza” ihtiyacınız olur ve bu da çok geçmeden insanlar üzerinde yeni bir prangaya dönüşür.”⁸

Bob Avakian’ın üzerine durduğu ve temeli teşkil eden diğer nokta ise kalpsiz bir dünyanın içerisine hapsedilmek istemiyor olmamızdır. Bu Sadık Usta’nın istediği ile temelden farklıdır. Kapitalist-emperyalizmin açtığı kıyım ve dehşetlere karşı insanların dine sarılarak bir teselli bulması, dini bir afyon olarak görmesi, yine bu baskı ve sömürü ilişkilerinin oynadığı temel rol sonucunda gerçekleşir. Öte yandan ise insanlık ilk defa baskı ve sömürü ilişkilerine muhtaç olmaksızın bir topluluk -komünizm- biçiminde yaşamak için hiç olmadığı kadar maddi bir zemine sahiptir.

Kalpsiz bir dünyada teselli yerine, “kalp” aramak yerine, kalbi olan bir dünya yaratabiliriz. Baskının, sefaletin, ızdırabın, cefanın olmadığı, her türlü gereksiz acının kaldırıldığı ve bu acıları temellendiren, destekleyen ve biçimlendiren sistemlerin, düşünce biçimlerinin olmadığı bir dünya mümkündür ve komünist devrim böylesi bir dünyanın temellerini oluşturmaktadır.

İnsanlar gerçekliğin doğasını daha derin bir şekilde kavrayabilir, bu temelde gerçekliğin nasıl dönüştürüleceğine dair plan ve politikalar belirleyebilirler. Bunları yapabilmek için “Tanrı Kelamına” veya “ilahi ruhun” rehberliğini ihtiyacımız bulunmuyor. Gerçeği olduğu gibi ve cereyan ettiği gibi anlamak ve kabul etmek, gerçeğin tüm boyutlarını - insan/doğa/madde- bilinçli ve tutarlı bir şekilde ele alan bilimsel bir yöntem ve yaklaşıma ihtiyacımız var. Ve evet, tüm bunlar temelde içinde bulunduğumuz gerçekliği dönüştürmek içindir, teselli bulmak için değil!

Referanslar:

1 Kaynak için bkz: [Sadık Usta: Batı’da İslam uygarlığına karşı tutum görece aşıldı \(gazeteduvar.com.tr\)](http://gazeteduvar.com.tr)

2 Bob Avakian, *Marksizm ve Aydınlanma*, “Kültür, Sanat, Bilim ve Felsefe Üzerine Gözlemler”, Yordam Kitap, Syf 218-219-220. Bu makalede de vurgulandığı üzere, Marksizmin Aydınlanmayla temelden ayrıştığı noktalardan biri de “Dolayısıyla bu, Marksizmin Aydınlanmanın çekirdek düşüncesinden ya da Aydınlanmayı buñunleyen rasyonalizmden ayrıldığı felsefi olarak önemli bir yöndür. Aynı zamanda da devrimci proletarya, esasen Aydınlanmaya denk düşen burjuvazinin siyasal egemenlik sistemine elbette siyasal olarak karşıdır ve o sistemden köklü bir ayrılmayı temsil eder. Daha özel olarak da, “beyaz ırkın yukuñluluğu” ya da sözüm ona “daha aydınlanmış ve ilerlemiş” emperyalist sistemin “uygarlaştırma misyonu” vb. adına sömürgeciligi ve emperyalist tahakkümü gerçekleştirmeye ve haklı gösterme yolu olarak Aydınlanmanın ve onunla ilişkili bilimsel, teknolojik ilerlemelerin kullanılmasına karşıyız. Aydınlanmanın (ve ilişkili şeylerin) uygulanış biçiminin hiç değilse önemli yönlerinden derin biçimde ayrıldığımız bir başka husus da budur.”

3 Kindi’den, İbn Rüşd’e uzanan Meşşahi filozofların görüşlerinde bu ilk olanın, sebebini, mutlakin, değişmeyen bilgisine yönelik çalışmalar önemli yer tutmaktadır. Aristoteles’in geliştirdiği metafizik ve mantık alanları büyük oranda bu yöndeki bir yaklaşımın önemli araçlarından biri olmuştur. Allah’ın varlığı, dini hükümlerinin kendi dellillerinden çıkarılması, ilahi kabul edilen kelamın anlaşılması, hak ile batıl olanın ayrıştırılması gibi konularda mantık ve felsefenin metafizik alanındaki

alışmaları dönemin İşlam filozofları için olmazsa olmazdır. İşlam terminolojisinde hikmet önceleri Peygamber söylevi ve Kuran'ın eř anlamlısı olarak kullanılmıştır.

[4](#) Alper, .M., İşlam Felsefesi'ne Giriş, s. 13

[5](#) Alper, .M., İşlam Felsefesi'ne Giriş, s. 15

[6](#) DKP ABD belgeleri arasında yer alan "Mike Ely'nin Dokuz Mektubuna Bir Yanıt". Kaynak için

bkz: <http://yenikomunizm.com/mike-elyin-dokuz-mektubuna-bir-yanit/>

[7](#) Aklı zgrleştirmek ve Dünyayı Köklerinden Değiştirmek İçin Tüm Tanrılardan Kurtulun!, Bob Avakian, El Yayınları, sf 235

[8](#) Aklı zgrleştirmek ve Dünyayı Köklerinden Değiştirmek İçin Tüm Tanrılardan Kurtulun!, Bob Avakian, El Yayınları, sf 237

Bilim Felsefesi ve Bir Bilim Olarak Komünizm zerine Bazı Notlar

Editörün Notu: Aşağıdaki makale Bob Avakian'ın mimarı olduğu komünizmin yeni sentezini destekleyen yazarlarımızdan Rajko Tomas tarafından 22 Mayıs 2020 tarihinde web sitemize iletilmiştir. Makalede bilim ve felsefe arasındaki ilişki, bir bilim olarak komünizmin ve özel olarak da yeni komünizmin kavranmasına yönelik önemli açıklamalar yer almaktadır. Konuya ilişkin her tür görüş ve yorumunuzu bizlerle paylaşabilirsiniz.

18-20 Mayıs 2020 tarihleri arasında yenikomunizm.com'un sosyal medya kanallarında iki önemli paylaşım yapıldı. Bunlardan biri 18 Mayıs 1973 tarihinde egemen sınıflar tarafından katledilen

komünist önder İbrahim Kaypakkaya üzerine Emrah Cilasun tarafından yazılan “İbrahim Kaypakkaya’nın Anısına: Bilim, Kaypakkaya ve Yeni Komünizm” [1] makalesiydi. Diğer paylaşım ise Bob Avakian’ın 2014 döneminde Riverside Kilisesi’nde Cornel West ile gerçekleştirdiği “Din ve Devrim” isimli diyalog etkinliğinden bir video kesitiydi. [2] Her iki paylaşımın ortak noktası ısrarlı şekilde bilimin önemini vurgulamasıydı. Bilim meselesinin Marksizm açısından şüphesiz büyük bir önemi var. Her şeyden önce bir bilim olarak gelişen komünizmin gerçekten bir bilim olduğunun anlaşılması açısından -ki bu halen yeterince ve doğru şekilde idrak edilememiş kritik bir meseledir- bilimsel yöntem ve yaklaşımın büyük önemi bulunuyor. Bununla birlikte bu bilimi, yani bir bilim olarak komünizmi geliştiren kuramcılarının bilimsel yöntem ve yaklaşımının anlaşılabilmesi açısından -genel olarak bu kuramcılarının doğa bilimleri ve sosyal bilimlerle ilişkileri açısından- bilimin ayrıca önemi var.

Bilimi anlayabilmek gerekiyor. Bilimin nesnesi ile ilişki tarzını, bilimin meselelerini, gündemlerini, çalışma tarzını, müdahalelerini, ilkelerini, soyutlama biçimini, içinde bulunduğu kendi bağlamını anlayabilmek gerekiyor. Bilim üzerine düşünebilmek gerekiyor. Bütün bu gündemleri ele alan disiplin, felsefenin içinde gelişen özel bir alan olan bilim felsefesidir. Bilimlerin geç gelişen tarihi düşünülecek olursa, felsefenin geç gelen çocuklarından biri olarak da düşünülebilir bilim felsefesi. Sistemli şekilde yapılanması tarihsel gelişmelerin de etkisiyle belirli bir zaman almıştır. Bu makalede gerek bir bilim olarak komünizmin ne olduğu, gerekse bilim felsefesinin bilim ile ilişkisi üzerine çeşitli düşünceler paylaşılacaktır.

Bilimin Doğuşu Üzerine

Biraz temellere inmek gerek. İnsan, algılarının çevresini kuşatan nesneler ile ilişkili olduğunun bilincine ulaştığı günden bu yana, bu nesneleri bilmek, bu nesnelerin arasındaki bağlantıları ve olayları açıklamak istemiştir. Bu isteğin çok

sınırlı bir zeminde gerçekleştiği ve açıklama aracı olarak inanç sistemlerinin kullanıldığı çok uzun bir süreç yaşanmıştır. Bilim tarihi açısından bilinen en eski ve sistemli doğa araştırmalarına Antik Yunan ve Mısır toplumlarında rastlanır. Bu dönemdeki filozofların (Sokrates ncesi filozofların) hemen hepsinin eserleri *Doğa zerine* ismiyle ortaya çıkmıştır. Bütün evreni açıklayacak ilk unsuru, *arkheyi* arayışları bu dönemin en belirgin özelliğidir. Dünyayı, doğa olaylarını, yıldızları, gezegenleri, güneşi anlamak bunların gerçek ilişkilerini ve durumlarını olduğu hali ile aktarabilme çabası çeşitli yaklaşımlara ve ekollerin gelişimine vesile olmuştur. Özellikle Aristoteles'in Platoncu matematik karşısında biyolojiye ayrıcalıklı bir rol verdiği, bu alanda derinlikli araştırmaları olduğu, bununla birlikte kozmos analizleri ile evreni ve dünyanın konumunu sistemleştirme girişimleri bilinmektedir. Bütün bu faaliyetler bilim tarihine dahil edilmesi gereken ilk dönem girişimler olarak düşünülmelidir.

Dini ideolojinin ve inanç sistemlerinin gölgesinde geçilen Ortaçağ evresinde her ne kadar önemli girişimler yaşanmış olsa da -özellikle İşlam rönesansı olarak bilinen evrede Ebu Bekir Razi, İbn Sina, İbn Rüşd, Biruni gibi düşünce insanların matematik, cebir, astronomi, fizyoloji, tıp ve kimya alanlarında ve genel olarak felsefe alanında bu dönemde çok önemli çalışmaları gündeme gelmiştir- sorgulamaya, araştırmaya ve akıl ilkelerine dayanan bilimsel yaklaşımlar büyük oranda baskılanmış ve dini ideolojinin mutlakçı yaklaşımları altında ktrmleşmiştir. Batı dünyasında, Ortaçağ'ın bu boğucu baskıcı iklimine karşı bilimsel atılımların ve kuramların yeniden yoğunlaşacağı Rönesansla birlikte önemli bir yanıt verilecektir.

Rönesans evresiyle birlikte bilimdeki büyük gelişmelerin ilk sonuçları astronomi alanında görülecektir. Yüzlerce yıldır kabul edilen ve kökenlerini Aristoteles ve Batlamyus'tan alan Dünya merkezli evren modeli yerine Kopernik'in araştırmaları

ile Güneş merkezli teorinin geliştirilmesi egemen paradigmayı alt üst eder. Dünyanın hem kendi eksenini hem de Güneş'in etrafında dönen bir gezegen olarak algılanması, beraberinde gezegenlerin gerçek hareketinin ve karşılıklı ilişkilerinin daha sistemli şekilde incelenmesine ve yeni girişimlere vesile olur. Gerek Kepler gerekse Galileo matematik hesaplamaları ve terimleri ile bu teoriyi kanıtladılar. Galileo Galilei dönemin egemen düşünce yapısına meydan okuyarak [3] bilimsel çalışmaları ve bu çalışmaların çok özel araçlarından biri olan özel teleskopu ile Venüs'ün orak benzeri görüntüsünü, Jüpiter'in en parlak dört uydusunu, Ay'ın üzerindeki leke ve gölgeleri keşfeder. Bütün bunlar dünyanın gerçek durumu, hareketi ve evrendeki konumu üzerine bilimsel düşünce ve kavrayışta köklü değişikliklere neden olur. Bu süreçte evrendeki hareketin açıklanmasında matematiğin rolü daha da öne çıkar. Bu sistemli bilimsel çalışmanın devam ettiricilerinden biri olarak Isaac Newton, evreni tamamen fizik ile açıklayan bir sistem geliştirir. Newton, Kepler ve Galileo'nun keşiflerini büyük bir sistemde birleştirir ve sisteminin temeline evrensel çekim yasasını yerleştirir. Bu yasa ile gerek günlük yaşamda deneyimlenen hareketin ve düşen cisimlerin açıklaması gerekse gezegenler gibi doğrudan tecrübemizin ötesindeki hareketlerin bilimsel şekilde açıklaması yapılır. Geliştirilen bu büyük sistemin matematik, astronomi ve fizik gibi temel dayanakları bulunmaktadır.

Newton sonrası evrede elektrik ve optik üzerine, özellikle ışığın hareketi ve yapısı üzerine araştırmalar önem kazanacaktır. Işığın analizi kadar 19. yüzyıla kadar neredeyse tartışmasız bir şekilde kabul edilen ve aksiyomlar ve postulatlar üzerine kurulan Eukleidesçi geometrenin egemenliğinin Lobachevsky ve Rieman'ın kuramları ile sorgulanması bilimsel paradigmada büyük bir kırılmaya giden yolda önemli yapı taşları olarak görülmelidir. Eukleides'in aksine iki nokta arasındaki en kısa yolu bir doğru değil bir eğri olarak ortaya koyan Lobachevsky veya bir üçgenin iç açılarının toplamının 180 dereceden büyük olduğuna yönelik

açıklamaları ile klasik fizik anlayışı ciddi olarak sarsılmaya başlayacaktır.

Böylece, Aydınlanma dönemine damgasını vurmuş ve etkisini halen özellikle günlük düşünce biçimlerinde ve felsefi yaklaşımlarda sürdüren klasik Newton fiziği ve ispatları sorgulanmaya başlanacaktır. Bilim dünyasında ve genel olarak eleştirel insan aklının gelişim öyküsünde 19. yüzyıl sonları ve 20. Yüzyılın ilk yarısında devrim niteliğinde büyük atılımlar gerçekleşir. Etkisini sarsıcı şekilde gösteren Darwin'in evrim bilimi, Max Planck'ın kuantum teorisi, Albert Einstein'ın genel ve özel görelilik kuramları ve Heisenberg'in belirsizlik ilkesi egemen bilimsel paradigmayı alt üst eden ve modern fizik başta olmak üzere pek çok bilim alanında yeni atılımların gerçekleşmesini sağlayan çok önemli girişimlerdir. Einstein hem bilimin hem de felsefenin en yakıcı araştırma konularından biri olan zaman ve mekanın ayrıca kütlenin göreliliğini matematiksel olarak ispatlayacaktır. Heisenberg ise görelilikle ilişki içinde doğa yasalarını inceler ve zorunluluklarla olasılıklar arasındaki ilişkiyi yeniden konumlandırır. Atom altı parçacıklarının hareketleri üzerine çok yeni ve beklenmedik bilgiler ortaya çıkartan kuantum teorisi ise sonradan maddeye ve evrene ait fenomenlerin araştırmaları ile çok daha çarpıcı sonuçlar ortaya koymuştur. Gezegenlerin hızları, yıldızların oluşum ve bozuluş süreçleri, karadeliklerin yapısı ve hareket biçimleri bütün bunlar değişen yeni bilimsel paradigmanın ışığında anlaşılabilir olacaktır.

İşte bilim felsefesi böylesi bir tarihsel arka plan ile ve doğa bilimlerinin 19. yüzyıldaki büyük başarıları ile felsefesinin bir alt disiplini olarak yapılanacaktır. Bilimlerin felsefeden ayrılma sürecinin bir kırılma noktası olarak da düşünülebilecek bilim felsefesi, artık bütün bir bilim tarihine felsefenin kendi gündemlerinin kendi meselelerinin de etkisi ile daha bütüncül bir şekilde bakmaya başlayacaktır.

Yöntem Tartışmalarının Önemi

Bilimin araştırma sürecinde kullandığı en önemli enstrümanlarından biri nesnesine olan yaklaşım tarzıdır. Burada Antik Yunan'dan itibaren özellikle Aristotelesçi dedüksiyon (tümdengelim) egemenliği dikkat çeker. Duyusal dünyaya duyulan güvensizlik -nesneler dünyasında her şeyin devamlı dönüştüğü ve kalıcı bir bilgiye ulaşılamayacağı şeklinde yaklaşım- bilimsel bilgiyi ayrıcalıklı bir alana çıkarmıştır. Burası aynı zamanda tecrübeden bağımsız saf bilginin, formal mantığın, matematiğin, geometrinin bulunduğu bir alan olarak düşünülmüştür. Dolayısıyla genel önermelerden – tümelden tikel önermeler çıkarılması temel bilimsel yaklaşım olarak uzun yıllar etkisini göstermiştir. Dedüksiyon, meşruluğunu esasen matematik ve mantık ile sağlamıştır da denilebilir. Rönesans süreciyle birlikte doğa bilimlerindeki büyük atılımlar sürecinde araştırma yöntemi olarak Francis Bacon'un 1620'de yazdığı "Yeni Organon" (Novum Organum) (Aristoteles'in mantığına atfen) olarak açıkladığı endüksiyon -tümevarım- yöntemi öne çıkacaktır. Descartes'in matematik temelli yöntem modeli, Mill'in katkıları, Reichenbach'ın hipotetik dedüktif yaklaşımı derken çağdaş bilimlerdeki yöntem meselesi artık başlı başına bir tartışma alanına dönüşecektir.

Doğa araştırmaları, akla uygun ilkeler yaratma, araştırma yönteminin seçimi, kuram geliştirme ve paradigma değişimleri... Bütün bu unsurlar doğrudan bilim felsefesinin öne çıkan unsurlarından bazılarıdır. Yukarıda da ana hatları ile bahsettiğimiz ve insanlık üzerinde oldukça gerçek sonuçları bulunan paradigma değişimleri bilimin tarihine sistematik bir şekilde bakmayı zorunlu hale getirmiştir. İnsanlar hakikati açıklamaya çalışırken faydalandıkları büyük kuramların gelişim ve dönüşümlerini objektif bir gözle inceleme ihtiyacı hissetmiş, kendi varlığı başta olmak üzere, algıladığı veya duyumsamadığı her şey hakkında sorgulamadan, analiz etmeden ve şüphe duymadan hiçbir zaman yapamamıştır. Bu ısrarlı şüpheyi fiili yaşamın çelişkileri bir bakıma zorunlu kılmıştır.

İnsanlar, kurgular ve zayıf genellemelerin ötesine geçerek hakikati daha doğru şekilde ve gerçekten olduğu haliyle anlama çabasının sonsuzluğu içinde objektif realiteyi en sağlıklı şekilde yansıtabilmenin ve aynı zamanda bunu somut hedefleri doğrultusunda dönüştürebilmenin araç ve yöntemlerini aramıştır.

Bilim Tarihini Açıklayabilmek: Kuhn, Lakatos ve Laudan

Bilimin de kendine ait bir tarihi olduğu, kendi nesnesine yönelik yaklaşım ve tutumların belirleyiciliğinin bulunduğu, ayrıca araştırma sürecinde seçilen yöntemin bilimsel sonuçlar üzerinde ve sonuçların da yöntemler üzerinde dönüştürücü etkisinin olduğu gibi gündemlerin sistemleştirilmesi ile oluşan bilim tarihi, gündeme getirdiği meselelerle felsefenin bilimler alanındaki çalışma alanlarından birini oluşturacaktır. Thomas Kuhn'un, bu açıdan bilim tarihini bilim felsefesi içinde konumlandırması, bilimin yapısına yönelik *paradigma* kavramını içeren tezleri, yaygın olan ussal bilimdeki ilerlemeci anlayışa soru işaretleri koyması ile bilim tarihine yönelik güçlü açıklamalar getirdiği düşünülebilir.

Kuhn'da bilim tarihini ve bilimsel devrimlerin doğasını açıklamak için bilinmesi gereken anahtar kavram paradigmadır. Bilimde paradigma olarak tanımladığı şey, gelişmeler sonucunda öne çıkan, problem çözme ve açıklama gücü ile sistemleşen ve dönemi belirleyen dünya görüşüdür. Bu paradigmalar bilim çevresi ve toplumdaki eğitsel mekanizmalar aracılığı ile yapılandırılır ve aktarımları gerçekleşir ve normal kabul edilebilecek bir dönem boyunca etkisini gösterir. Kuhn'da bilimin amacı olarak belirlenen çözülmesi gereken problemler veya bulmacalar, normal kabul edilen görece istikrarlı evrelerde çözülebildiği oranda önemlidir. Ancak toplumsal süreçler gibi bilim alanındaki süreçler de her dönem istikrarlı gitmez, gelişen çelişkiler yoğunlaşan anomalilere neden olabilir ve bu doğrultuda nesnel bilginin sağlandığı yöntem ve yaklaşımların bütünü kapsayan paradigmaya yönelik de

tıkanıklıklar yaşanabilir. [4]

Kuhn'da ele alındığı şekliyle, paradigmanın iflasının yalnızca bilimin nesnesine yönelik açıklama gücünü yitirmesi ve yeni fenomenleri rasyonel ve tutarlı şekilde açıklayamaması değil, aynı zamanda bu boşluğu dolduracak yeni rakip paradigmaların belirlemesi anlayışı da önemlidir. Kriz anlarının belirli bir süre etkisini yoğun hissettirip daha sonra görece istikrarlı bir döneme evrilmesi, hem sosyal, siyasal ilişkilerde hem de epistemoloji ve teori alanlarında yaşanmaktadır. Yazının ilk bölümünde de bahsettiğimiz Ortaçağa hakim olan Aristoteles – Batlamyusçu evren tasavvurundan, modern döneme ve Aydınlanma evresine damgasını vuran ve pek çok alanda yansımaları hissettiren klasik Newton mekaniğine ve Kopernikçi kurama geçiş böylesi bir paradigma değişikliğidir. Eski paradigma sınırları içinde yeni çelişkiler ve meselelerin ele alınmasında açıklama gücü zayıf kaldığı için terkedilmesini getirir. Böylesi durumlar, yeni sıçramaların gerçekleştirilmesi için meselenin özünün değiştirilmesini ve ona uygun düşen dünya görüşlerinin de değiştirilmesini gerektirir. Aristoteles'ten Newton'a uzanan değişim süreci de bu bağlamda evrenin içinde amaçlı, rolleri bulunan şeylerden oluştuğu teleolojik bir tasavvurdan, parçacıkların etkileşimlerinin bir zamandaki konum ve hareketini belirlediği farklı bir evren tasavvuruna geçiştir. Bu doğrultuda Kuhn'a göre, paradigma yalnızca yöntemin değişmesi anlamına gelmez, aynı zamanda ele alınan problemin de değişmesini getirir ve terimler anlam değiştirebilir. Fizikte hareket konusunun açıklaması bir başka örnek olarak bu bağlamda düşünülebilir.

Bilimde ussallık yönünü önde tutan bilim felsefecisi Imre Lakatos'ta "araştırma programı", Larry Laudan'da ise "araştırma geleneği" isimleriyle ele alınan paradigma kavramı, tarihselci yönü ağır basan Kuhn'un yaklaşımlarını biraz daha dengelemeye yönelik düşünülebilir. Tek bir paradigma yerine birden fazla paradigmanın yani araştırma programının aynı anda varolup yarış içinde olacağını belirten Lakatos, program

dahilinde ortaya çıkan anomali durumlarına yönelik programın temel özünü kaybetmeden veya bu çekirdeki teorik kabulü hemen değiştirmeden, bu değişiklik sorumluluğunu koruyucu kayış olarak tanımladığı destekleyici hipotezlere yükler. Bu anlamda bilimsel paradigmanın her seferinde sıfırdan kurulması gibi bir durum söz konusu olmaz, anomali durumlarını giderecek güçlü açıklamalar geliştirecek destek hipotezleri ile paradigma özünü korumayı sürdürür. Ancak özü yanlışlamadan koruma çabası, sorunun tam da özden kaynaklandığı bir bağlamda tali iyileştirmelerle odağın kaymasına ve zaman kaybına neden olabilir. Bir paradigmayı veya stratejiyi kurtarabilmek için taktiksel çerçevede yapılacak değişiklikler bilimsel devrimi bilinçli veya bilinçsiz şekilde geciktirebileceği için, bazı anomaliler düzelmiş dururken pek çok yeni anomalinin türemesine ve doğru şekilde yorumlanamamasına neden olabilir.

Laudan'ın araştırma geleneği için belirttiği "en yüksek seviyede" problem çözme gücü paradigmanın işlevi açısından önemlidir. Böylesi bir ihtiyaçtan ortaya çıktığı için ve sistemli olarak yanıt verdiği için zaten bilimsel yaklaşımlar pek çok faktörden beslenerek bir temel paradigmayı oluşturmaktadır. Ancak Laudan'ın, anomalinin somut bir bağlamda nasıl ve ne için olursa olsun hızla çözölmesini rasyonel olarak meşrulaştıran, pragmatik yönü ağır basan araştırma programı kavramı, özde değişikliklerle destekleyici hipotezler arasında ayırım yapmadığı için yine benzer dolanmalara ve teorik inşada problemlere neden olabilir. Kendisi de teorilerin geçişli ve araştırma gelenekleri arasında yüzergezer pozisyonlarda olabileceğini belirtmiştir.

Kuhn'a göre, birbiriyle rekabet halinde bulunan paradigmalardan hangisinin rasyonel ve doğruyu temsil ettiği meselesine karar verecek bir mahkeme bulunmamaktadır. Kuhn'a göre teoriler zaten her zaman anomalileri içermektedir. Popper'ın yanlışlamacılığına karşı teorilerin konumları gereği yanlışlanamayacağını düşünür ve teorilerin değişiminde ancak çok sayıda anomali biriktirmiş bir teorinin, bu anomalilerden

bazılarına daha iyi açıklama getiren bir teori ile geride bırakılabileceğini belirtir. Lakatos bu noktada özün hemen atılmaması gerektiğini düşündüğü için çekinceli yaklaşır. Aslında Kuhn da hemen ilk anomalide bir paradigma değişikliğine gidilmesi gerektiğini düşünmez. Normal dönemlerde Lakatos'un öz olarak kabul ettiği temele anomalilerin çözümü noktasında şans tanınmaktadır. Ancak normal dönemlerdeki çözümsüzlükler de bir nitel değişime doğru birikime yönelir. Bu uzun vadeli bir bakış açısından görünce bir dönemden yeni bir döneme doğru evrimi içerir. Lakatos'ta belirgin olan, anomaliler karşısında dejenere olan ve geçerliliğini büyük oranda yitiren araştırma programından yardımcı hipotezlerin çeşitliliğine dayanıldığı için hemen umudun kesilmemesidir. Bunun son kullanım tarihine yönelik de belirgin bir şey belirtmez çünkü bu araştırma programlarının bir dönem sonra yeniden işe yarayabileceğine yönelik bir tutum benimser.

Kuhn'da paradigmanın iflası, diğerinin ortaya çıkıp bulmacayı soğurmasının bir sonucudur. Böylesi bir soğurma süreci normal dönem içindeki çözüm bulma sınırlılıklarını da dönüştürür ve yeni bir paradigma doğrultusunda meselenin özüne yönelik daha rasyonel bir bakışı kolaylaştırır. Bu bir inanma veya ritüeli yerine getirme değildir, öncelikle nesnel bilgiyi ve nesnel gerçekliği daha yakından öğrenme ve dönüştürme sürecine yönelik bilimsel karakteri önde tutan bir sorumluluktur.

Bilimsel devrimlerin gelişimine yönelik Laudan'daki bir araştırma geleneği önceki araştırma geleneğine oranla daha düşük açıklama gücüne sahip olabileceğine yönelik yaklaşıma karşılık Kuhn ise bilimde bir çeşit ilerleme olduğunu kabul eder. Bu ilerleme, yerel ortama adapte olma meselesidir. Normal kabul edilen görece istikrarlı dönemlerde problemlerin çözümü birikimin dinamikleridir. Ancak Kuhn aynı zamanda paradigma değişikliklerinin doğruya daha çok yaklaştırdığı şeklindeki ussal kabul edilen görüşe de mesafelidir. Kuhn'a göre bilim ardışık çabaların üst üste birikmesi ve birikmeden

kaynaklı doğruya daha çok yaklaşıldığı bir şey değildir. İdeolojiler, siyasi hareketler, kültürel paradigmlar, moda akımları nasıl kendi içinde rekabetleriyle değişim alternatifleri olarak seçenekler oluşturuyorsa, bilimsel paradigmların birbirini izlemesi de buna benzer düşünölür. Bu bilimde tarihinde ve felsefede yaygın olan genel ilerlemeci yaklaşıma soru işareti koyan bir yönelimdir.

Bir Bilim Olarak Komünizme Yaklaşım

Şu ana dek ana hatları ile bilimin gelişimine, bilimde ortaya çıkan paradigma değişimlerine, bilim felsefesinin meselelerine ve bilim tarihine yönelik yaklaşımlara değindik. Bütün bu unsurların doğru şekilde anlaşılması bir bilim olarak komünizmin anlaşılmasını da kolaylaştıracaktır. Fakat önce bilimi ve bilimsel bilgiyi niteleyen özelliklere biraz daha değinmek gerekiyor.

Bilim, araştırdığı olayları kavramlar, hipotezler ve yasalarla açıklamaya çalışır. Bilimsel bilgi olguların incelenmesine dayanan bir bilgidir. Bilimsel bilgi onu üreten bilim insanının inanç ve ideolojisinden bağımsız olduğu için objektif bir bilgidir ve bu yönüyle incelediği olaylara hiçbir öznellik (keyfilik, his, vb.) karıştırmadan inceleme yapılan bir bilgidir. Bilimsel bilgi incelediği olgulardan genellemelere varan bir bilgidir. Bu anlamda gözlem sınırlarının dışına çıkan bir bilgi türüdür. Bu yönüyle bilimsel bilginin kendi tecrübelerimizden bağımsız, duyularımızla idrak edemediğimiz bir yönü vardır, bununla birlikte bilimsel bilgi tutarlı ve akıl ilkeleri doğrultusunda üretildiği için mantıksal bir özelliktedir.

Bilimsel bir süreçte araştırılan konular hipotezler olarak ifade edildikten sonra düzenli bir şekilde gözlem ve deney ile incelenir. Bu incelemeyi kolaylaştıran enstrümanlardan ve yardımcı disiplinlerden faydalanılır. Gözlemlleme süreci bilimsel araştırmanın başarısında oldukça önemli bir evredir ve gözlemin sağlıklı ve güvenilir şekilde yapılması gerekir.

Burada objektif realiteye tekabül etme ve tekrarlanabilirlik kriterleri belirleyici önemdedir. Çeşitli bilimlerde yapay olarak meydana getirilen koşullara ihtiyaç duyulacaktır. Bunlar doğal koşulları içinde değil fakat doğal ortamını en doğru şekilde yansıtacak yapay ortamlar içinde betimleme yapmayı sağlar. Hipotezler düzenli gözlemler ve deneyler yoluyla gözden geçirilir, doğrulanır ve incelenen konuyla ilgili genellemelere ulaşılır. Bu kuramların matematiksel olarak ifade edilmesi doğa bilimlerinde yasalar olarak adlandırılır. Her bilimsel açıklama gibi kuramın önermeleri de her zaman gözlem ve deneylerle denetlenebilir.

Doğayı ve gelişimini sistemli ve doğru bir şekilde bilmek ve ona egemen olabilmek doğrultusunda yapılanan bilimin öne çıkan özellikleri 19. yüzyılda Karl Marx ve Friedrich Engels'in çabaları ile bir bilim olarak yapılanan komünizmin en genel özellikleri açısından da geçerlidir.

Komünizmin bir bilim olduğu hakikati, şüphesiz çoğu insana tuhaf ve sezgisel açıdan pek de elle tutulur gelmez. Bunun pek çok nedeni vardır. **Her şeyden önce bilimlerin bahsettiğimiz üzere tarihsel yapılanmasındaki yoğunlaşma evresi ağırlıklı olarak insanlık tarihi için oldukça kısa sayılacak bir süreye, yaklaşık son 400 yıla dayanır.** Bu kısa dilim içinde özellikle doğa bilimlerinde çok büyük atılımlar olmuştur ve doğa bilimlerinin bütün bir bilim üzerinde bir nevi hegemonyası oluşmuştur. İnsan topluluklarının doğaya egemen olma çabasının ve dönüşüm halindeki kapitalist üretim sisteminin dinamiklerinin böylesi bir tekelleşme üzerinde şüphesiz belirleyici bir etkisi bulunur. Bu süreç "bilimlerin bilimi" olarak fiziği ön plana çıkarmış ve diğer tüm bilimlerin esasen fizik potası altında eriyebileceğine dair bir beklenti ve yaklaşımı gündeme getirmiştir. Örneğin A. Comte'un temellendirdiği pozitivist bilim anlayışı, sosyolojiyi bir tür toplumsal fizik olarak açıklama eğiliminde olmuştur. Benzer şekilde Weber ve Fechner'in kendi alanlarına "psikofizik" ismi vermeleri anlamlıdır.

Bir kez daha vurgulamak gerekiyor ki, bütün bunlar çok da uzak olmayan bir geçmişte yaşanmıştır. Pozitivizm ve Newton mekaniğinin koltuğu şüphesiz Einstein ve Planck'ın çığır açan yeni kuramları, geometrideki gelişmeler ve bilimlerin çeşitlenmesi ile sarsılmıştır. Bunlar halen derin etkileri geniş halk kitleleri üzerinde yeni yeni idrak edilen fakat ağırlıklı olarak özel bir bilim çevresi içinde çok daha yoğun şekilde yaşanan gündemlerdir. Ancak bilimsel paradigmadaki dönüşümlerin üst yapı alanında ve özellikle de halk kitleleri üzerindeki etkisinin çok hızlı ve birebir olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Halen farklı paradigmaların bir tür eklektik birliği içinden bilimsel yaklaşımlar belirlenmektedir.

Günümüzde, pozitivizm akademideki eski prestijli tahtını felsefi rölativizm ve agnostisizm gibi akımlara kaptırmıştır. Pozitivizm eleştirisiyle beraber bilimsel bilginin önemine, bilimsel araştırma süreçlerinin yapılanmasına, bilimin insan toplulukları açısından hayati önemine de yoğun bir şüphe düşmüştür. Pozitivizm giderken adeta yanında bilimin saygınlığını ve hakikati arama arzusunu da götürmüştür. Boşluğu gören felsefi rölativizm, bilimsel süreçlere bilim adına inancı, metafiziği ve her tür eklektik yaklaşımı dahil etmiştir. Bununla birlikte akademiden kovulan pozitivizm kendine özellikle başta tarih bilimi olmak üzere sosyal bilimlerde ve halkın günlük düşünme biçimlerinde belirli ve yer yer etkin bir yer bulmuştur. Özetlemek gerekirse, yaklaşık son 100 yıllık süreçte insanlık bilim adına adeta bir yanında eski paradigmanın, amprizmin ve pozitivizmin yer aldığı öte yanında ise felsefi bir rölativizmin ve agnostisizmin bulunduğu bir cendereye sıkıştırılmış durumdadır.

Komünizmi Bir Bilim Olarak Ele Alabilmek

Bu aşamada şu ana kadarki vurguları göz önünde bulundurmak kaydı ile bir bilim olarak komünizmin ne olduğuna ve ardından bilimin (özel olarak da komünizm biliminin) felsefeyi gereksizleştirip ortan kaldıracacağı şeklindeki düşünceye

değınmek gerekiyor.

Bob Avakian, *Breakthroughs [Atılımlar]* isimli çalışmasında komünizmi şu şekilde tanımlar:

“Bir kez daha belirtmem gerekiyor; komünizm bir inanç, bir felsefe veya yanlış (yani öznel olan, bilimsel olmayan) bir ideoloji değildir, nihayetinde belli belirsiz, bilimsel bir yöntem ve yaklaşıma karşı olan bir şey değildir. Temel olarak ve esasen, insanın toplumsal gelişimini ve olası gidişatını analiz etmek ve sentezlemek için bilimsel bir yöntem ve yaklaşımdır.” [5]

Bu açıklama bir bilim olarak komünizmin, önceden de belirttiğimiz gibi sezgisel açıdan çoğu kişiye tuhaf gelen [6] bir hakikatin yoğun bir ifadesidir. Bir bilim olarak komünizmin bir araştırma nesnesi vardır. Bu araştırmada izlediği belirli bir yöntemi vardır ve bu sayede hareketi halindeki maddeyi olduğu şekliyle açığa çıkartır ve bunu dönüştürme sürecine aktarır. Bütün hipotezlerinin ve bilimsel teoreinin çekirdek unsurlarının gözlem ve toplumsal tecrübeler ile test edilmesi süreci vardır. Tüm bilimlerde olduğu komünizm bilminde de subjektif yargılara ve genellemelere yer yoktur. Kanıta ve objektif realiteye dayalı devamlı olarak işleyen bir süreç vardır. Olguları analiz ederken kullandığı kavramlaştırmaları ve spesifik ifade biçimleri vardır. İç tutarlılığı yüksek, akla dayalı, mantıklı argümanlar ile bulguların ifade edilmesi süreci vardır. Komünizm bilimi, yanlışlanabilirlik kriterinden muaf, farklı türden bir bilim veya yarı bilim gibi bir şey değildir. Bununla birlikte, Comte’un pozitivizminin problemleri ve Karl Popper gibilerin bilim adına açık ideolojik saldırıları [7] ile itibarsızlaştırılan “bilimin topluma uygulanması” kritik meselesi esasen bir bilim olarak komünizmin en önemli özelliklerinden biridir.

Bir kez daha belirtmek gerekiyor ki, günümüzde bilimin topluma uygulanması meselesinde muazzam bir tahammülsüzlük ve adeta

fanatikçe bir kabullenmeme durumu kendini göstermektedir. Esas iddia insan topluluklarının çok çeşitliliği ve karmaşıklığından ötürü bilimin burada kesin sonuçlara ulaşamayacağı ve insanlara çeşitli teori ve ilkeleri kabul ettirip toplumu yönetemeyeceği şeklindedir. Bu durum toplumda düşünce üreten merkezlerde ve aydınlar arasında son derece yaygındır ve oldukça zararlıdır. Yeni komünizmin destekçisi önemli bir bilim insanı olan Ardea Skybreak, *Bilim ve Devrim* isimli röportaj çalışmasında meseleyi şu şekilde ifade eder:

*“Doğa bilimleri alanında bilim insanı olan ve doğa ile uğraşırken titizlikle bilimsel yöntem (biyoloji, astronomi, fizik ve diğerleri gibi) uygulayan pek çok kişi vardır ki, bu kişilerle **toplumu** ve toplumdaki sorunları, toplumların nasıl örgütlendiğini konuştuğunuz zaman, birden bire bilimsel yöntemlerin kapı dışarı edildiğini görürsünüz! Pek çok doğa bilimcisi ahmakça bir popülizme yönelerek, belli belirsiz şekilde “insanların iradesinden” veya seçimlerden bahsetmeye başlar veya verili toplumun özelliklerini, nasıl kurulduğunu, işlevlerinin ne olduğu veya toplumda yanlış olan şeylerin bilimsel şekilde nasıl analiz edileceği ve toplumsal meselelerin bilimsel şekilde nasıl çözülebileceğinden kopuk ve ilgisiz şeyler anlatırlar. Herkes böyle değildir, ancak doğa bilimlerindeki pek çok üst düzey düşünürün, toplumun sorunları üzerine düşünmeye başladıklarında bilimsel yöntemlere yönelik bildikleri her şeyi unutması veya bunları terketmesi çarpıcı bir durumdur.”*

“Bana kalırsa, bilimin bir yöntem olarak insanlık tarihinde pek de eski bir tarihi olmadığını kavramak oldukça önemli. Bu yüzden, insanlar genellikle gerçeği bilimsel bir şekilde anlamaya ve dönüştürmeye alışkın değil. Bu gezegende insanlık tarihinin büyük bölümünde, hem doğal hem de sosyal dünyayı anlamak, bir çeşit temel deneme-yanılma yaklaşımıyla, bazı şeyleri olduğu kadarıyla anlamaya çalışarak, problemleri bu şekilde çözmeye çalışarak – çoğu zaman insan anlayışındaki boşlukları doldurmak için her türlü mistik ve doğaüstü

açıklamalar yapılarak elde edildi. Yani bildiğiniz gibi, insanlar yıldırımın tanrıların öfkesi olduğunu ya da onun gibi bir şey olduğunu düşündüler, çünkü uzun süre şimşek çakmasına neyin sebep olduğuna yönelik bilimsel bir anlayıştan yoksundular.” [8]

Komünizmin bir bilim olarak yapılanması şüphesiz düz bir çizgide veya kesintisiz bir akış biçiminde gerçekleşmemiştir. Gerek beslendikleri kaynakların Marx ve Engels’in çalışmaları üzerindeki etkisi, gerekse komünizmin bu temel kaynakları [9] sentezleme süreci oldukça karmaşık bir zeminde ve rakiplerle yoğun ideolojik polemikleri gerektiren bir seyirde gerçekleşmiştir. Bu sürecin gerek ilk dönem yapılanmasından kaynaklı, gerekse süreçle birlikte komünizm bilimini geliştiren teorisyenlerin kimi formülasyon ve uygulamalarının bilim ile çelişen yönlerinden kaynaklı yeniden gözden geçirilmesi gereken unsurları olmuştur. Bob Avakian bütün bu tali unsurların neye dayandığını detaylı olarak tespit etmiş ve insanlık tarihinin doğru şekilde anlaşılması ve dönüştürülmesinde Marx ile başlayan büyük tarihsel atılımı, komünizmin yeni sentezi ile -gerçekleştirilen kritik önemdeki nitel çözümlerle- daha da ileri bir atılım şeklinde geliştirmiştir. Bu durum aynı zamanda bir bilim olarak komünizm açısından tamamen yeni ve çok daha materyalist bir kuramsal çerçeveyi mümkün kılmıştır.

Marksist teorinin esas olarak bilimsel ve materyalist çekirdeğine denk düşmeyen ve bilimsel yöntem ve yaklaşımla çelişen unsurları düzeltilerek veya elimine edilerek insanlığı her tür baskı ve sömürü ilişkisinden kurtarma potansiyeline sahip bir bilimin yok olup gitmesi böylece engellenmiştir. Geçmiş sosyalizm deneyimlerinin tarih sahnesinden çekilmesinin ardından yoğun bir şekilde itibarsızlaştırılmaya ve ıskartaya çıkartılmaya çalışılan komünizm bilimi, yeni komünizm ile çok daha materyalist bir temelde ayakları üzerine oturtulmuş, toplumun radikal bir şekilde dönüştürülmesinin güçlü ve bilimsel bir rehberi olarak kitlelere sunulmuştur. Teorideki

pek çok çelişkinin çözümlendiği [10] ve pek çok unsurun doğru şekilde yeniden tanımlandığı komünizmin bu yeni sentezi, insanlık ve gezegenin geleceği açısından hayati önemde bir müdahaledir. Bu açıdan başta bilim insanları ve bilimsel düşünce ile ilgilenen herkesin gezegenin ve insan topluluğunun şu an içinde bulunduğu durumdan gerçekten nasıl kurtulabileceği yakıcı sorusu doğrultusunda incelenmesi, paylaşılması, üzerine görüş bildirilmesi gerekmektedir.

Marksizm Felsefeyi Yok Edecek mi?

Marksizmin felsefe ile ilişkisindeki gerilim durumu, bilimin açıklama gücüne ve mutlak üstünlüğüne duyulan kesin inancın bağlamında değerlendirilebilir. Doğa bilimlerinin maddeyi açıklama ve dönüştürme sürecindeki çılgır açan girişimleri beraberinde varlık üzerine sistemli sorgulama ve akıl yürütme disiplini olan felsefenin belirli bir anlamda gözden düşmesini gündeme getirmiştir. Özellikle Newton mekaniği etkisindeki genel bilimsel paradigmanın ve pozitivist düşüncenin dünyasında öne çıkışı, felsefenin araştırma alanlarına ve nesnesi ile olan ilişkisine bir anlamda gölge düşürür. Komünizmin kurucuları Karl Marx ve Friedrich Engels, *Alman İdeolojisi (Feuerbach)* çalışmalarında şu dikkat çekici tespitlerde bulunur:

“Gerçek hayatta varsayımların bittiği yerde, gerçek pozitif bilimler başlar: insanların pratik etkinliklerinin, gösterdikleri pratik gelişme süreçlerinin temsili ortaya çıkar. Bilinç hakkındaki içi boş sözler gider ve yerine gerçek bilgi alır. Gerçeğin kendisi ortaya çıktığında felsefe bağımsız bir bilgi aracı olma özelliğini yitirir. Yerini ancak insanların gösterdikleri tarihsel gelişmenin gözlemlenmesinden çıkartılabilecek en genel sonuçların bir derlenmesi alabilir.” [11]

Marx ve Engels, felsefenin çok uzun yıllardır spekülatif ve maddi dünyadan bağımsız bir zeminde kendini sınırlandırmasına karşı tepkilidir. [12] Özellikle de, felsefenin metafiziğin,

ideal bilginin imkanı üzerine yoğunlaşması, kanıtlanmamış spekülatif ifadeler ile gerçek bilginin keşfedilmesi, gerçek maddi dünyanın çelişkilerinin doğru şekilde ele alınmasına karşı yapılandırılmış verimsiz bir yaklaşımı öne çıkartmış olması Marx ve Engels'in eleştirilerinin odağındaki meselelerdir. Marx ve Engels burada esas olarak idealist felsefi ekolü eleştirmektedir, ancak felsefenin işlevine yönelik bazı tek yönlü genellemeler de dikkat çekicidir. Arada geçen zamanda konuya ilişkin kritik önemde pek çok önemli teorik müdahale gelmiş olsa da, Marksizm tarihi boyunca bu mesele şu ana dek tam olarak berraklaşabilmiş değildir. Ve günümüzde uluslararası komünist hareket içinde halen çeşitli şekillerde hatalı yaklaşım ve ifadelere neden olmaktadır. Bob Avakian'ın konuya yönelik *Kültür, Sanat, Bilim ve Felsefe Üzerine Gözlemler* isimli çalışmasındaki önermeleri meselenin doğru şekilde konumlandırılmasına yönelik önemli bir katkı sunmaktadır:

“Marksizmin felsefeye son verdiğini söylemenin bir hata olduğuna inanıyorum. Felsefe, “başlı başına” ve salt dar anlamda kavranan Marksist felsefe olarak değil, bize hala bir şeyler öğretebilir. “Kucaklar ama yerini almaz” ilkesi burada da geçerlidir. Varlıkla ve varoluşla, insan varoluşunun anlamıyla ilgili sorulara ne demeli?” [13]

Bu açıklama üzerinde durulması gereken bir hakikati dile getirmektedir ve biraz daha açılması gerekir. Öncelikle Marksizmin gerek yöntemsel açıdan (diyalektik materyalizm), gerek argüman yapısı, gerekse felsefenin alt disiplinleri olarak kategorize edilebilecek ontoloji, epistemoloji, etik, estetik, siyaset ve bilim felsefesinden beslenmesi ve bu alanlardaki tarihsel referanslarla çok yönlü ilişki biçiminden kaynaklı felsefi bir karakteri bulunduğunu, felsefenin meseleleri ve tarihi üzerine sistemli bir şekilde düşünebilme yeteneği bulunduğunu kabul etmek gerekir. Bütün bunlar Marksizmin felsefi bir yönünün bulunduğunu gösterir. Ancak Bob Avakian'ın da belirttiği gibi Marksizm salt bir felsefe veya

ideoloji değildir. Temel olarak ve esasen, insanın toplumsal gelişimini ve olası gidişatını analiz etmek ve sentezlemek için bilimsel bir yöntem ve yaklaşımdır. Üzerine düşünülmesi gereken bu ayrımın yapılmasının ardından yukarıdaki alıntıyı yeniden incelemeye devam edebiliriz.

Bob Avakian “felsefe bize hala bir şeyler öğretebilir” diyor. Bu noktanın iyi anlaşılması gerekir. Felsefe ile bilimin ortak özelliği varlığı açıklamada ulaşılan bilgilerle yetinmeyip bilgi alanlarını sürekli genişletmeye çalışmasıdır. Fakat bilim felsefenin yerine geçemez. [14] Felsefe, bilimlerin yöntemini, kavramlarını ve ulaştığı sonuçları sorgular. Sınırlı bir varlık alanı değil, varolan olarak varlığın bütününe yönelik bir sorgulamanın peşindedir. Felsefe alanında ulaşılan sonuçların doğruluğu ya da yanlışlığı bilimlerde olduğu gibi doğrudan olgulara dayanarak inceleme konusu yapılamaz. Bununla birlikte bilim felsefesinin bir felsefe alanı olarak kurulması önemli bir katkıdır. Ancak bu demek değildir ki felsefe bilimin hizmetine girerek kendini yok edecek... Bu yönde indirgemeci bir yaklaşım şüphesiz felsefenin kendi faaliyet alanı ve gündemini de daraltacaktır.

Felsefenin geniş kapsamı içinde varlık sorunu (ontoloji), bilgi sorunu (epistemoloji), güzellik sorunu (estetik), değerler sorunu (etik), dil sorunu, zihin sorunu, tanrı sorunu, özgürlük sorunu gibi meseleler vardır. Bilimin ne olduğu sorusu ancak bu sorulardan biridir. Bununla birlikte felsefe bilimlerin alanını çiğnemez. Althusser’in de belirttiği gibi “felsefi sorular açtıkları uzamda bilimsel sorunların ortaya konmasına yardım edebilirler.” [15] Bilim ve teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin insan daima varlığın tümel sorunlarıyla uğraşacak ve felsefe de bağımsız bir bilgi alanı olarak varlığını sürdürmeye devam edecektir. [16]

Bob Avakian, aynı cümlede, “Marksizmin kucaklar ama yerini almaz” ilkesinin felsefe ile ilişkisi için de geçerli olduğunu belirtir. İlk olarak Mao Zedong’un formüle ettiği bu ifade, Marksizm’in çeşitli bilim ve sanat alanlarını ve insan

düşüncesinin diğer tüm alanlarını kucakladığını ama onların doğrudan yerine geçmediği ilkesini ifade eder. Eğer bu ilişki biçimi doğru şekilde anlaşılmazsa, bir bilim olarak komünizm farklı disiplinlerin, nesnesi ile ilişkisi farklı dinamiklere dayanan ve farklı soyutlama ve ölçme yöntemleri kullanan disiplinleri doğrudan gereksiz kılar ve bu disiplinlerden öğrenilecek ve insanlığın maddenin farklı örgütlenme düzeylerini ve hareket biçimini ayrıca bunun insan bilgi ve tecrübesi üzerindeki etkisinin doğru şekilde analiz edilmesini de sekteye uğratır. Bununla birlikte bir bilim olarak komünizm, felsefe de dahil olmak üzere farklı disiplinlerden devamlı olarak beslenir ve objektif realiteyi gerçekten olduğu hali ile yansıtmaya ve buna müdahale ederek dönüştürme sürecinde biriken bilgi hazinesine dayanarak gelişimini canlı bir şekilde, sınıfsız bir toplum ve bunun ötesine geçebilme doğrultusunda sürdürür. Bu açıdan Marksizm veya günümüzde Bob Avakian tarafından geliştirilen yeni komünizm, felsefe ile ilişkisini tıpkı sanatla ve diğer disiplinlerle olduğu gibi kapsayıcı, destekleyici, yoğun ancak yerini almayacak şekilde sürdürür.

Bu noktada bir kez daha bilim felsefesinin önemine geliyoruz. Komünizmin bir bilim olarak anlaşılmasının ne demek olduğu, bu bilimin nasıl geliştiğinin sistemli şekilde incelenmesi, yöntem ve yaklaşımının ne olduğunun analizi, bu bilimin uygulayıcılarının çalışma tarzı gibi çok geniş bir yelpazedeki konuların ele alınması açısından bilim felsefesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bob Avakian'ın geliştirmiş olduğu yeni komünizm, hem bu yönde önemli bir katkı sağlamaktadır, hem de bilim felsefenin bir araştırma nesnesi olarak yoğun bir incelemeyi hak etmektedir.

Referanslar:

[1] Cilasun, E. 2020. *İbrahim Kaypakkaya'nın Anısına: Bilim, Kaypakkaya ve Yeni Komünizm* [online] <http://yenikomunizm.com/bilim-kaypakkaya-ve-yenikomunizm> [erişim

tarihi: 21 Mayıs 2020]

[2] Kaynak için bkz: <https://twitter.com/yenikomunizm/status/1263038571272966144>

[erişim tarihi: 21 Mayıs 2020]

[3] Galileo Galilei'nin Kepler'e yazdığı mektuptaki şu ifadeleri bilimin karşılaştığı tarihsel zorlukları göstermesi açısından bugün için de oldukça anlamlı ve uyarıcı niteliktedir: *"Tekrar eden davetlere rağmen halen hem Ay'a hem de teleskoba bakmayı reddeden ve böylece gözlerini hakikatin ışığına kapatan üniversitemizdeki ünlü felsefecilere ne demeli? Bu tür insanlar, felsefeyi Aeneis ya da Odysseia gibi, bir kitapmışçasına ele alıyorlar ve kendileri öne sürdükleri üzere hakikatin, dünya ya da doğa çalışmasındansa, metinlerin kıyaslanması yoluyla keşfedileceğine inanıyorlar. Eğer en saygın üniversite felsefecilerimizden bazılarının gezegenlerin, sadece mantıksal argümanlarla adeta sihirli bir efsun gibi ortaya çıktığını savunmaya çalıştıklarını duysan gülerdin."* Reichenbach, H., 2020. *Kopernik'ten Einstein'a Uzay, Zaman ve Hareket*. B. Yaylım (Çev.), İstanbul: Fol Kitap. ss. 21-22

[4] Rosenberg, A., 2014. *Bilim Felsefesi. Çağdaş Bir Giriş*. İ.Yıldız (Çev.), İstanbul: Dipnot. ss. 307-308.

[5] Avakian, B., 2019. *Breakthroughs [Atılımlar] – Marx'ın Tarihsel Atılımı ve Yeni Komünizm ile Daha İleri Bir Atılım*. Kaynak için bkz:

http://demarcations-journal.org/issue05/Bob_Avakian-BREAKTHROUGHS-tr.pdf [erişim

tarihi: 21 Mayıs 2020]

[6] Yukarıda bahsedilen bilim alanındaki yoğun ideolojik kavganın yanı sıra bu sezgisel açıdan "tuhaf gelme" durumun oldukça günlük-pratik bir nedeni de bulunur. Komünizm bilimi gerek ilköğretim, gerek lise, gerekse üniversite düzeyindeki hiçbir eğitim müfredatında bilim olarak tanımlanmamakta ve tamamen yok sayılmaktadır. Bununla birlikte kendini komünist olarak tanımlayan pek çok kişi ve kurum da komünizmi bir bilim olarak değil çoğunlukla özel bir tür felsefe, bir tür siyaset/strateji programı veya tarih öğretisi şeklinde ele almaktadır.

[7] Bu noktada Avusturyalı bilim felsefecisi Karl Raimund Popper'ın *"Açık Toplum ve Düşmanları"* başlıklı iki ciltlik çalışmasının son derece olumsuz etkisinin altının çizilmesi gerekiyor. Karl Popper bu çalışmasında düşünce tarihinde büyük sistemler geliştirmiş Platon, Hegel ve Marx gibi düşünce insanlarına karşı son derece zorlama argümanlarla ve Batı kapitalizminin burjuva çoğulculuk değerleri ile saldırır.

Popper, Marksizmi tıpkı psikanaliz, astroloji gibi bir tür yalancı bilim, devamlı bahaneler üreten bir tür tarihsicilik olarak göstermeye çalışır. Karl Popper'ın temel argümanı Marksizm'in bir bilim olarak bilimin yanlışlanabilirlik kriterine uymadığı iddiasıdır. Bunun yanı sıra Karl Popper hiçbir şeyin kesin olarak kanıtlanamayacağını, dolayısıyla kendimizi eleştiriye direnen teorilerle tatmin etmek zorunda kaldığımızı iddia eder. Ayrı bir dosyanın konusu olmayı hak eden Popper'ın tezleri, DKP ABD Başkanı Bob Avakian'ın 2019 yılında El Yayınları tarafından basılan "*Devrim Yapmak ve İnsanlığı Kurtarmak*" çalışması içinde detaylı olarak analiz edilmektedir.

[8] Skybreak, A., 2015. *Bilim ve Devrim. Bilim ve Bilimin Topluma Uygulanmasının Önemi. Komünizmin Yeni Sentezi ve Bob Avakian'ın Önderliği*. Insight Press.

[9] Bu kaynaklar arasında esas olarak liberal iktisat kuramının analizi, Hegel ve Feuerbach başta olmak üzere Alman felsefe geleneği, ayrıca Aydınlanma dönemi Fransız materyalist ekolü, kıta Avrupasındaki emekçi sınıfların siyasi mücadele tarihi ve evrim bilimi başta olmak üzere fizik ve kimya alanındaki önemli gelişmeler düşünülmelidir.

[10] Yeni komünizmin temel unsurlarına ve çözümlemelerin yapıldığı referanslara yönelik önemli bir kılavuz için bkz:

<http://yenikomunizm.com/temel-yonelim-yontem-yaklasim/>

[11] Marx, K. & Engels, F., 2013. *Alman İdeolojisi (Feuerbach)*. E.Aktan (Çev.), Ankara: Alter Yayıncılık. s.20.

[12] Marx, Feuerbach Üzerine ünlü tezlerinin sonuncusunda "*Filozoflar dünyayı yalnızca değişik biçimlerde yorumladılar, oysa sorun onu değiştirmektir*" derken esas olarak materyalist bilgi teorisinin öneminin altını çizmektedir. Bununla birlikte, burada sonradan çeşitli hatalı yaklaşımları tetiklemiş bir çeşit tek yanlılık durumu da varlığını hissettirmektedir. Bu da felsefecilerin yorumculuktan öte bir şey yapamadıkları ve dünyayı bilinçli bir şekilde değiştirmeye yönelik herhangi somut bir pratik içinde olmadıkları, yalnızca tartışıp durdukları şeklindeki genelleyici bir ifadedir. Tek başına ele alındığında ve bağlamından kopartıldığında felsefeyi boşa düşüren pozitivist bir eğilim olarak da eleştirilebilecek bu açıklama, teori alanındaki sınıf savaşımının bir parçası olarak felsefenin kritik rolünü gözardı ediyor şeklinde çeşitli yorumlara neden olmuş ve hatta "hareket her şeydir" şeklinde ifadesini bulan mekanik ve kaba bir pratikçiliğin felsefi argümanı olarak da zararlı

bir işlev görmüştür. Engels. F., 2011. *Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu*. S. Belli (Çev.), 5. Baskı. Ankara: Sol Yayınları. s. 68.

[13] Avakian, B., 2008. *Kültür, Sanat, Bilim ve Felsefe Üzerine Gözlemler*. Ş. Alpagut (Çev.), İstanbul: Yordam Kitap. ss. 100-101

[14] Özellikle Engels'in bu yönde bir beklentisi olduğunu ve pozitivistliğe kayan bir yaklaşımla bilimlerin gelişimi ile birlikte felsefeden geriye sadece formal mantık ve diyalektiğin kalacağını belirttiği unutulmamalıdır. Bu yaklaşım sonradan bir bilim olarak komünizmin felsefe ile ilişkisinde çeşitli problemlerin filizlenmesini de kolaylaştırmıştır.

[15] Althusser, L., 2003. *Felsefe ve Bilim Adamlarının Kendiliğinden Felsefesi*. A. Tümertekin (Çev.), İstanbul: İthaki. s.55.

[16] Tunalı, İ., 2019. *Felsefeye Giriş*. İstanbul: Fol Kitap.

Makale görseli: Wassily Kandinsky, *Compositon VIII*, 1923

Dünyanın Birleşmesi Üzerine İki Farklı Yaklaşım

Editörün Notu: Aşağıdaki makale Bob Avakian'ın mimarı olduğu komünizmin yeni sentezinin takipçisi Rajko Tomas tarafından yazılmış ve web sitemize iletilmiştir. Kant'ın milletler birliği yaklaşımı ile Marksizm'in enternasyonalizm ilkesinin karşılaştırılmasını içeren bu çalışmayı okurlarımızın dikkatine sunarız.

COVID-19 pandemisinin belirgin bir şekilde gündeme getirdiği ve farklı düşünce çevreleri tarafından da mevcut krizden çıkışa yönelik yüksek sesle dile getirilen temalardan en

dikkat çekici olanı “uluslararası dayanışmanın gerekliliği” veya bundan böyle artık “bütün dünyanın geç olmadan birleşmesi” gerektiği şeklindeki düşünce konseptidir. Bu uluslararasıcı konsept, sosyalist çevreler açısından esasen yeni bir şey değildir. Bir bilim olarak yapılan komünizmin ilk ve en yoğun çalışmalarından biri olan Marx ve Engels’in *Komünist Manifesto*’sundan günümüze -belirli sapmalar ve revizyonist yönelimler haricinde- hemen her sosyalist, “emeğin” veya “halkların” uluslararası dayanışması konseptine belirli bir sahiplenmecilikle ve sempati ile yaklaşmıştır. Geçmiş sosyalizm deneyimleri bu yöndeki girişimlerin çerçevesini ve teorisini somutlaştırmak üzere çeşitli kurumsal yapılar da oluşturmaya çalışmıştır. Öte yandan “ülkelerin birlikteliği” ve bir tür “milletler birliği” kurulması konsepti burjuva liberal çevrelerde de belirli bir tarihe sahiptir. Özellikle Aydınlanma döneminin önemli filozoflarından Immanuel Kant’ın 18. yüzyılın son yıllarında bu konuyla dikkat çekici bir şekilde ilgilendiği bilinmektedir.

Bu makalede Immanuel Kant’ta öne çıkan idealist “uluslararasııcılık” konsepti ile Marksizm’in materyalist “uluslararasııcılık” veya “enternasyonalizm” konsepti arasındaki temel farklılıklar ele alınacaktır.

Kant’ın “Birleşen Dünyasını” Anlamak

Öncelikle, Kant’ın bir siyaset felsefecisi olmadığını belirtmek gerekir. Kant’ın çalışmaları ağırlıklı olarak bir bilim olarak metafiziğin mümkünlüğü üzerine sistemli analizlerden oluşur. Böylesi bir gündem ve birbirini büyük oranda destekleyen çalışmalar içinde elbette politika ve ahlak gibi meselelere de mercek tutmuştur. Kant’ta birbirleriyle etkileşim içinde olan ahlak ve politika, pratik olarak iyiye yönelmenin ve akli davranmanın önemli araçlarıdır.

Kant, iyi bir toplumun ancak iyiye yönelmiş, iyiyi uygulayan bir devlet yapılanması ile mümkün olacağını düşünür ve toplum

sözleşmecileri olarak bilinen Hobbes, Rousseau, Locke gibi filozofların metodolojisini takip eder. Bu yaklaşıma göre, sözleşme, esasen devleti ve politik otoriteyi meşrulaştırmak için ortaya çıkmıştır. İnsanların kaotik ve yıkıcı doğa durumundan çıkışında bireysel hak ve özgürlüklerinin korunması ve geliştirilmesi için politik iktidara yetki verilir ve taraflar arasında bir sözleşme ile bireyin en temel haklarına zarar gelmeyeceği teminat altına alınır. Bu kabul Kant'ın devletler arasındaki ilişkilere yönelik görüşlerini de doğrudan belirler. Sözleşme iyiye yönelmenin bir ürünüdür ve bir bakıma iyiliğin de koruyucusu konumdadır. Kant'a göre "kadim sözleşmeye" aykırı olacak yaklaşımlar zaten doğru değildir ve kabul edilemez.

Kant, yaşadığı dönemde bir türlü bitmeyen savaşlar, entrikalar, sömürgecilik faaliyetlerinin tam merkezinde bulunmaktadır. Bütün bu problemlerin ancak sağlam bir şekilde temellendirilmiş ilkeler ile yine akıl yolu ile çözüleceğine inanır. Bu doğrultuda devletler arasındaki kalıcı barışın sağlanabilmesi için 6 ön madde ve 3 adet de nihai madde belirler. Bu maddeler mutlak şekilde bütün paydaşların (devletlerin) uyması gereken temel ilkeler olarak tasarlanır. Ön maddeler daha çok ahlaki normları belirlerken, son 3 maddede esasen hukuki-yönetmelik vurgular dikkat çeker. Bu durum Kant'ın ahlak ve siyasete atfettiği rolleri ve bunların her ikisi arasındaki ilişkiyi ele alış tarzı düşünüldüğünde daha da anlam kazanır.

Ön maddelerden ilki, "doğru bir barış sözleşmesi" üzerinedir. Barış sözleşmelerinin sorunları çözemediğini, aksine bu sözleşmelere örtük de olsa yerleştirilen bazı maddelerden ötürü gelecekteki savaşların zeminini hazırladığını düşünen Kant, barış sözleşmelerinde bu yönde hilelere başvurulmaması gerektiğinin altını çizer. Kant'a göre, böylesi bir durum her şeyden önce böyle bir şeyi düşünenlerin karakterine yönelik yakışsız, alçaltıcı bir durumu yansıtmaktadır; "Böylesi gizli amaçlar yöneticilerin onuruna yakışmadığı gibi bakanlık

onuruna da yakışmaz". [\[1\]](#)

Kant, devleti yönetenlerden onurlu ve dolayısıyla kadim sözleşmeye de uyumlu bir yaklaşım bekler. İkinci maddede belirtilen, "küçük veya büyük fark etmeksizin bağımsız bir devletin hiçbir şekilde miras, takas, satış yoluyla başka bir devlete devredilemeyeceği" şeklindeki ilke de bu yönde düşünülebilir. Çünkü bu şekilde alınıp verilen bir devlet köklerinden koparılan bir devlettir. İnsanların eşya seviyesine indirilmesi ve keyfi şekilde çekiştirilmelerini Kant kabul etmez. Bu onur kırıcı, alçaltıcı bir davranıştır.

Diğer ön maddeler; "sürekli orduların aşamalı olarak tasfiye edilmesi", "dış ticarette devletlerin borçlarının olmaması gerektiği", "hiçbir ülkenin başka bir ülkenin toprak bütünlüğüne zorla müdahale etmemesi" ve "savaş esnasında bile gelecekteki barışı düşünecek bunu riske atmayacak bir etik yaklaşım" şeklinde belirlenir. Bütün bu ön maddelerin doğru şekilde uygulanabilmesi ise öncelikle doğru bir yönetim sistemine dayandırılır. Kant'ın doğru yönetim sistemi cumhuriyetçi bir sivil anayasası olan sistemdir. Bu sistem -despotik ve şiddetli yanlısı anlayışlardan kesinlikle uzak-temsili bir cumhuriyettir. Kant'ın temsili olmayan bütün hükümet biçimlerini esasen hükümet biçimi saymamak gerektiği şeklindeki yaklaşımı incelemeye değerdir. Demokrasiyi herkesin efendi olmak istemesinden ama kimsenin devletin "baş hizmetçisi" olmak istememesinden ötürü sorunlu gören Kant, bu yaklaşımı ile Aristoteles'in iyi bir devlet sistemi yaklaşımına benzer bir konumda düşünülebilir. [\[2\]](#) Otokrasi, aristokrasi ve demokrasi seçeneklerinden aristokrasiyi öne çıkaran Kant, bunun bir hükümet biçimi olarak kalabalığın iradesinden bir halk inşa edilmesi ile anayasaya tekabül edeceğini düşünür. Mesele buradaki ilişkinin cumhuriyetçi mi yoksa despotik mi olacağıdır. Kant'a göre cumhuriyetçilik; yürütme yetkisini yasama yetkisinden ayırması ile doğru olan sistemdir. [\[3\]](#)

Kant'ın nihai maddelerinden ikincisi toplum sözleşmeci

paradigma ile tam olarak örtüşür. Devletler de aslında tek tek insanlar gibi değerlendirilmelidir. Nasıl doğa durumundan insanlar zarar görmeme ve haklarını koruyup geliştirmek için politik erk ve kanunlar ile çıkmışlarsa, devletler de benzer şekilde bir “milletler birliği” (Völkerbund) oluşturmalıdır. Kant bu durumu *Dünya Yurttaşlığı Açısından Ortak Tarih Düşüncesi* başlıklı eserinde şu şekilde açıklayacaktır:

“Akıl, onlara o kadar acı tecrübe olmadan da vahşi ve kanunsuz durumdan kurtulup bir Völkerbunda girmeyi söylerdi. Bu durumda herkes, küçük bir ülke bile, güvenliğini ve hukukunu kendi gücü ve hukuku yoluyla değil, bilakis yalnızca bu büyük birleşmiş güçler toplamı ve bunun kanunu tarafından korunması beklenir.”

Bu kısım Kant’ın genel olarak ahlak metafiziğine yaklaşımı göz önüne alındığında daha da temellenir. Kant, önceden belirtildiği üzere bireyin ahlaki yaklaşımının dinamiklerine ilişkin bakış açısını benzer bir işleyiş içinde devletler düzlemine aktarmaktadır. Bu kısma yeniden döneceğiz.

Kant’a göre, her biri devlet oluşturmuş “uygar milletlerin” artık insanlığı kaba, yontulmamış ve hayvani bir şekilde görmemesi gerekmektedir. Bu devletler için akla uygun gidişat uygarlıklarının gereğini yapmaktır. Yani problemlili despotik, otokratik, keyfi yönetim anlayışlarına son vermeli ve bir an önce bu ilkelikten kurtulup bir “milletler arası federasyon” içinde yerlerini almalıdırlar.[\[4\]](#) Bununla birlikte, Kant, bir çok milletin yeni bir devlet şemsiyesi altında birleşik “yeni bir millet” oluşturmaya karşı çekincelidir. Böylesi bir durum haklar meselesinde kolaylıkla çözülemeyecek belirli bir zorluğu gündeme getirecektir. Kant’a göre toplumlar farklı ülkeleri temsil ettikleri sürece tek bir ülkede birleşmeleri mümkün değildir. Bu açıdan en uygun model olarak yasal çerçevesi belirlenmiş, milletlerin içinde erimeyeceği ve kendi özerkliklerini korumaya devam edecekleri küresel bir federasyon modeli olarak saptanır.

Kant, federasyon modelini tasarladıktan sonra gerekli hukuki düzenlemeler üzerine de kafa yorar. Bir kez daha ahlak kanunları işin içine girer. Devletlerin savaşa “yasal bir yol” olarak başvurması kesinlikle kabul edilemez. Özel bir barış birliği ve barış antlaşması yapılması gerekir. Herhangi bir devletin gücünden çıkacak, bir devletin çıkarlarının daha baskın olacağı türden bir “barış birliği” de Kant için kabul edilemez. Barış birliğinin görevi tüm devletlerin özgürlüğünü ve güvenliğini korumaktır. Ayrıca barış anlaşması da “yalnızca tekil bir savaşı değil, bütün savaşları bitirmeyi amaçlaması” ile sıradan bir barış anlaşmasından farklı olarak tasarlanır. Kant, kademeli geçişi içeren bir küresel federasyon projesinden yanadır.

Kant’ın tasarısında güçlü ve aydınlanmış bir toplum bütün bu sürecin kalbinde yer alır. Kant’a göre böylesi bir toplum “doğası gereği” ebedi barışa yaraşacak cumhuriyeti oluşturma şansı yakalayacaktır. Ve ancak bu cumhuriyet yaratılabilirse, diğer devletlerin de bu sürece dahil olması ve milletler arası bir federasyon projesine yönelmesi mümkün hale gelecektir. [5]

Kant’ın nihai barış ilkelerinden üçüncüsü de bu bağlamda dünya yurttaşlığı hukukunun bir tür “genel geçer konukseverlik” koşuluyla sınırlandırılmasıdır. Konuk severlik burada misafirperverlik anlamında kullanılır. Yani bir yabancının gittiği yerde dışlanmaması ve düşmanca muamele görmemesi demektir. Kant, yer kürenin yapısı ve sınırları dolayısıyla insanların birbirlerine saygılı davranması gerektiğini belirtir. Bu karşılıklı saygı bir kez daha bireysel hakların doğru şekilde ve devamlı olarak gözetilmesinin de önemli bir bileşeni olarak işlev görür.

Kant’ın Ahlak Metafiziği Üzerine

Kant’ın yukarıda ana hatları ile açıklanan ebedi bir barış için gerekli gördüğü ahlaki temelli 6 ön maddesi ve daha çok yönetsel – hukuki bir çerçeveyi belirleyen 3 nihai maddesi son kertede bir modelleme içinde anlam kazanmaktadır. Ahlak

metafiziğinin dinamiklerini ele alan bu modelleme Kant felsefesinde önemli bir yer tutar ve milletlerin birliğı projesinin ve bütün savaşların önüne geçecek barış anlaşmalarının da temelinde kendini gösterir.

Kant'a göre öncelikle saf pratik aklın *egemenliğı* ve *adaleti* aranmalıdır. Saf pratik aklın bu ürünü nihai amacı yani *ebedi barışın* kendiliğinden gerçekleşmesine vesile olacaktır. Burada kilit rol oynayan iki unsura geliyoruz. Kant ahlakın politika ile *a priori* bir ilişkisi olduğunu düşünür. Yani davranışta belirlenecek bir amaca ilişkin *ne kadar az fiziksel-manevi fayda* gözetilirse, bu tutum o kadar genel geçer kabul görecektir. Kant'a göre ahlaki politikanın ilkesi bilgelik üzerine değil, ödev üzerine inşa edilmelidir.

Kant, doğa yasaları ve aklın kendi yasalarını ayrıştırmak, aklı ve iradesi (iyiyi istemesi, murat etmesi) olan varlığın doğal ve temel bir amaç olarak mutluluğa yönelmesindeki işleyiş mekanizmalarını açıklamaya çalışır. Kant'a göre eğer akıl olmasaydı her şeyi doğa yasaları ve içgüdüler belirleyecektir. Dolayısıyla, aklın olmadığı bir tasarıda kendi varlığının amacı olarak iyiyi istemeyi (murat etmeyi) de doğrudan içgüdüler belirleyecektir. Ancak akıl devreye girdiğinde süreç farklılaşmaktadır. Aklın iradeyi etkileyen pratik bir yönü bulunur. Ve bu pratik yönün incelenmesi ile ahlak metafiziğinin nasıl mümkün olabileceğine adım atılır. Böylesi bir pratik içinde *başka herhangi bir amaç için araç olamayacak*, doğrudan kendisi amaç olacak, kendi değerini kendinde taşıyan bir iyiyi isteme durumu söz konusu olmalıdır. Kant, aklı temsil eden ödevlerin, pratikte mutluluk amacına yönelik herhangi bir eğilim veya gereksinim ile kolaylıkla çelişkiye düşebileceğini belirtir. Ödevlerin kesinlik içeren yönleri böylece biçimsel ve içerik açısından ödev gibi gözükse ve ödevine uygun olsa da, "ben sevgisi" veya çıkarıcı eğilimlerden dolayı kolaylıkla bozulma gösterebilir ve bu da geçerliliklerini şüpheli duruma düşürebilir. [6] Kant'ın politik ahlakçı ile ahlaki politikacı ayrımı bu noktada önem

kazanır. [\[7\]](#)

Kant'ın milletler birliği ve ebedi bir barış tasarısını dayandırdığı zeminin öne çıkan kavramları özetle akıl, ödev, ahlak, iyiyi istemek, onur, uygarlık, vb. olarak belirtilebilir. Bu kavramların Kant felsefesinde oldukça yüklü ve işlevsel anlamları bulunmaktadır. Önceden de belirttiğimiz üzere Kant'ın siyaset felsefesi esasen insanlık tarihine, doğaya, insanların hakları meselesine sözleşmeci ve idealist bir düşünce penceresinden bakmaktadır. Günümüzde, gerek Kantçı ekollerde, gerekse genel burjuva liberal çevrelerde dönem dönem dile getirilen “ulusların birliği” “dünyanın birleşmesi” konseptlerinde esasen bu yönde bir yaklaşımın belirgin etkileri bulunmaktadır. Hatta Dünya Sağlık Örgütü, Birleşmiş Milletler vb. gibi küresel kurumsal projelerin de, çeşitli maddi zorunluluklarla birlikte büyük oranda Kant'ın modellemelerinden esinlenerek kapitalist-emperyalist dünya sistemi içinde yapılandıklarını belirtmek gerekir. Esinlenerek demek burada objektif bir yaklaşıma tekabül edecektir, keza Kant'ın 6 ahlaki ön maddesi ve 3 nihai yönetsel-hukuki maddesi ile bu örneklerin kuruluşu ve mevcut durumları arasında önemli gelişmeler vardır. İlkelerle pratikler arasındaki kaçınılmaz uçurumun analizi öncelikle kapitalist-emperyalist sistemin temel işleyiş biçiminin, bu işleyişteki temel çelişkinin ve bunun belirleyici biçimlerinin çok yönlü ve bilimsel bir şekilde ele alınmasını zorunlu kılar. Bu bilimsel analiz, içinden geçilen dünyanın niçin bu kadar katmanlı, tabakalaşmış, sınıflara bölünmüş olduğunu fakat bununla birlikte gittikçe güçlenen bağlarla nasıl birbirine sıkıca bağlı olduğunu doğru bir şekilde çözümler.

Kant'ın felsefesi, hukuk ve siyaset alanında bazı oldukça parlak betimlemeleri ile dönemindeki fenomenleri detaylı olarak açıklamaya çalışsa da, esas olarak materyalizm ve idealizm arasına sıkışmış ve ağırlıklı olarak da idealist bir felsefi soruşturma ekolü içinde yer alır. Milletlerin hangi zeminde nasıl bir araya geldiklerine, bu hareketliliğin gerçek

işleyişine yönelik daha bilimsel bir soruşturmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Kant'ınki de dahil olmak üzere genel olarak idealist felsefenin en zayıf noktalarından biri, toplumların gerçek üretim ilişkilerinin düşünce alanındaki etkisini analiz etmedeki gönülsüzlüğüdür. Bu durum günümüzde de aktüel felsefenin önemli bir ayak bağı olarak canlılığını korumaktadır.

Karl Marx ve Friedrich Engels, tarihte ilk kez bu önemli sorumluluğu üzerlerine almış ve burjuva dünyasının spekülasyonları arasına sıkışıp kalmış insanlığın ufkunu ilerletmeyi başarmışlardır.

Marksizm ve Enternasyonalizmin Önemi Üzerine

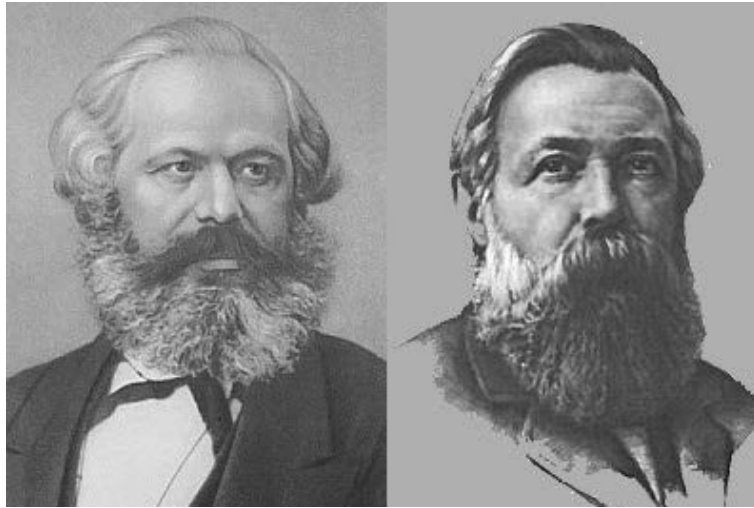
Komünizm biliminin kurucuları Karl Marx ve Friedrich Engels, *Komünist Manifesto* çalışmasında dünyada hızla egemen olan kapitalist sistem üzerine şu tespitte bulunur:

“Burjuvazi, bütün üretim araçlarındaki hızlı iyileşme ile, son derece kolaylaşmış iletişim ile, bütün ulusları, hatta en barbar olanları bile uygarlığın içine çekiyor. Ucuz meta fiyatları bütün Çin Setlerini yerlebir ettiği, barbarların en inatçı yabancı düşmanlığını teslim olmaya zorladığı ağır toplar oluyor. Bütün ulusları, eğer yok olmak istemiyorlarsa, burjuva üretim tarzını benimsemeye zorluyor; onları uygarlık dediği şeyi benimsemeye, yani bizzat burjuva olmaya zorluyor. Tek sözcükle, kendi çizdiği resme uygun bir dünya yaratıyor.”

[\[8\]](#)

Bu açıklama Marksizm'in enternasyonalizm anlayışının temellendirilmesi açısından oldukça yoğun ve iyi şekilde kavranması gereken pek çok önemli unsuru bir arada sunmaktadır. Öncelikle dünyada öne çıkan ve egemenliğini pekiştirmeye başlayan bir sınıftan bahsedilir. Bu sınıf burjuvazidir. Burjuvazi üretim araçlarına sahip olan ve toplumdaki üretimi ve bölüşümü belirleyen tarihsel açıdan yapılanmış bir sınıftır. Açıklama bu sınıfın önemli bir

pratiğini aktararak devam eder. Burjuvazi üretim araçlarının ve tekniğin hızla geliştirilmesi ile -bu gelişim esas olarak proletaryanın kanı ve teri uğruna bir gelişimdir- bütün dünyayı, bütün farklı sosyal tabakaları, bütün kültürleri bir “uygarlık” şemsiyesi altına çekmektedir. Bu uygarlık; kapitalizmin ve onun meta üretimi ve rekabet mantığının egemen olduğu bir “uygarlık” şemsiyesidir. Metaların belirlenen değerlerinin ve dağıtım sürecinin, yani genel olarak değer yasasının bütün dünyayı tek bir potada eritmeye başladığına, bunun önünde hiçbir duvarın duramadığına değinilir. Ve bir önemli tespit daha yapılır, burjuvazi ulusların önünde başka bir yol bırakmaz, kapitalizmi kurduğu ilişkiler ile benimsetmeye zorlar. Burjuvazi ulusları “burjuva olmaya” zorlar. Burjuvalaşan milletler böylece tek bir büyük tümel burjuva dünyanın içinde erirler. Burjuvazinin fiilen yarattığı dünya; çizdiği, arzuladığı, tasarladığı, belirlediği esasen görmek istediği bir dünyadır. Ve artık fiilen vardır. Bütün bu temel ekonomik unsurlar aynı zamanda toplumların niçin birbirleriyle yoğun ilişkiler kurduğunun, dünyada büyük oranda tek tipleşen kültürel normların, siyaset biçimlerinin, felsefi görüşlerin de bir açıklaması olarak görülmelidir.

Marx ve Engels'in sayısız çalışmasında yer alan enternasyonalizm ilkesi bir tür "ahlaki sorumluluk" "bireyin veya devletin uygarlaşması yönelimi" veya

“bir onur” meselesi değildir.

Enternasyonalizm işte böylesi bir dünyada, burjuvazinin yani kapitalist üretim sürecinin erken dönem gelişim aşamalarından itibaren tarih sahnesinde yerini alan sömürücü sınıfların egemen olduğu bir dünyada maddi zeminini bulur. Çünkü bu sürecin bir diğer yönü, proletaryanın, yani emek gücünden başka satacak hiçbir şeyi olmayan mülksüzlerin de uluslararasılaşmasıdır. Sınıflar arasındaki savaşım farklı biçimlerde farklı dinamiklerle fakat esasen dünya çapında öne çıkan çelişkilerin gölgesinde, böylesi bir arenada yaşanmaya başlayacaktır. Artık her bir tekil sınıf mücadelesinin bağlı olduğu daha büyük bir dünya arenası ve burada hüküm süren oldukça belirleyici çelişkiler vardır. Ulusal sınırlar, gümrükler, korumacı önlemler, ordular, yerel kanunlar, yerel iktidarlar vb. bu daha genel olan ve kapitalist-emperyalist sistemin temel dinamiklerinin belirlediği maddi zemin karşısında büyük oranda dirençsizdir ve bu unsurlar her seferinde zorlanmaktadır. [\[9\]](#)

Bu açıdan Marx ve Engels'in sayısız çalışmasında yer alan enternasyonalizm ilkesi bir tür “ahlaki sorumluluk” “bireyin veya devletin uygarlaşması yönelimi” veya “bir onur” meselesi değildir. Her şeyden önce, enternasyonalizm, günümüz dünyasının çok yönlü ve gerçek çelişkileri ile yüzleşerek bunları çözecek ve kendisi ile birlikte bütün bir insanlığı özgürleştirecek olan bir sınıfın -proletaryanın- en temel çıkarlarını ifade eden temel bir ilkedir. Enternasyonalizm; kapitalist üretim sürecinin gelişimiyle birlikte bir dünya sınıfı haline gelen burjuvaziden ve katmanlarından kurtularak her tür baskı ve sömürü ilişkisine son verecek olan proletaryanın sınıfsız bir topluma doğru temel yönelim ve ilişki biçimidir. Ve belirttiğimiz gibi bunun maddi zemini yine bu sistemin mevcut çelişkileri içinden yapılanmıştır.

Enternasyonalizmin maddi zeminini ve komünist bir devrim stratejisindeki temel ideolojik önemini doğru bir şekilde

kavrayabilmek sanıldığı kadar kolay değildir. Marx ve Engels'in ölümünden sonra Marksizmin pek çok bileşeni ile yoğun bir şekilde cebelleşmek durumunda kalan Lenin, bu temel yönelimi dünya savaşı ve devrim koşullarında esas olarak doğru bir şekilde ele almayı başarabilmiştir. Şüphesiz Lenin'in ekonomi-politik alanındaki çalışmaları ve özellikle de emperyalizm tahlili, enternasyonalizm anlayışını çok daha doğru – objektif realiteye tekabül eden bir temele oturtabilmesini sağlamıştır. Bu sayede, Lenin'in bu temel ilkeyi karmaşık dünya durumu içinde daha doğru bir şekilde uygulaması mümkün hale gelmiştir. Enternasyonalizmin ideolojik düzlemde ne anlama geldiğini Lenin, Karl Kautsky ile olan polemğinde şu şekilde dile getirir:

*"... o zaman benim görevim, devrimci proletaryanın bir temsilcisinin görevi, dünya savaşının dehşetinden biricik kurtuluş olarak proleter dünya devrimini hazırlamaktır. "Benim ülkem" açısından değil, (zira ancak emperyalist burjuvazinin elinde oyuncak olduğunu anlamayan zavallı bir ahmak, bir milliyetçi, bir küçük burjuva böyle düşünebilir) proleter dünya devriminin hazırlanmasına, bu **devrimin hızlandırılmasına benim katılımım** açısından değerlendirmem gerekir. Enternasyonalizm budur, bir enternasyonalistin, devrimci bir işçinin, gerçek bir sosyalistin görevi budur."* [\[10\]](#)

Görüldüğü gibi Marksizmin enternasyonalizm yönelimi ne soyut bir "milletler dayanışmasıdır" ne de "önce kendi ülkemi düşüneyim sonra başka ülkelerin durumuna bakarız" tarzında dar ve milliyetçi bir yönelimdir. Enternasyonalizm, son derece somut ve objektif realiteden beslenen bir ilkedir. Gezegenin kurtuluşu ve komünist bir toplum yolundaki gerçek devrimlerin temel devrimci ilkesidir.

Enternasyonalizm ve Bilim İlişkisi

Enternasyonalizm ilkesini tutarlı bir şekilde uygulamak için öncelikle bilime, yani verili bir bağlamda yer alan çelişkileri ve temelde yatan örüntüleri sistematik bir

yöntemle açığa çıkarmaya ihtiyaç bulunur. Bu keşif sürecini en sistemli şekilde yapacak, toplanan bulgularla objektif realiteyi gerçekten olduğu hali ile doğru bir şekilde yansıtacak olan araç “bilimdir”. Ancak bilim sayesinde gerçeklik üzerinde kavrayışımız derinleşir ve ona akılcı bir şekilde müdahale edebilmemiz mümkün hale gelir. Fakat, **enternasyonalizm ilkesi bilimsel bir yöntem ve yaklaşımdan kopuk bir şekilde ele alındığında yalnızca dar bir ahlaki ilkeye indirgenir.** Oysa buradaki ilişki doğru bir şekilde kurulmalıdır. Enternasyonalizmin a priori bir bilinç durumu veya eğilim olmadığı, bunun doğru bir bilimsel yöntem ve yaklaşımın oldukça önemli bir sonucu olduğu bir kez daha belirtilmelidir. Bu doğrultuda, enternasyonalizm sezgiyle veya inançla değil, ancak bilimsel yöntem ve yaklaşımla ele alınabilir.

Komünizmin yeni sentezinin mimarı olan Bob Avakian, geçmiş sosyalizm deneyimlerinin önemli bir bölümünde oldukça problemlili bir şekilde ele alınan enternasyonalizm meselesine yönelik kritik olan bu çelişkiyi çözüme kavuşturmuştur. Enternasyonalizmin kapitalist-emperyalist üretim biçimiyle olan canlı bağlarını açıklayarak belirleyici olan maddi zemini ortaya koyan Avakian, bu sürecin ideolojik zeminini de detaylandırır. Geçmiş sosyalizm deneyimlerinde hem maddi zeminin bilimsel analizinde hem de ideolojik yönelim açısından (meseleyi ele almada izlenen felsefi soruşturma yöntemi açısından) ciddi ve birbirini besleyen problemler olduğunu saptayan Avakian, bütün bunların sosyalistleri bazıları oldukça vahim çeşitli hatalara sürüklediğini belirtir ki, bu hatalar sonucunda kapitalist-emperyalist sistem dünya çapında yoğun bir şekilde mevzi kazanmaya devam ederek tüm gezegeni büyük yıkımlara ve acılara mahkum etmiştir. [\[11\]](#)

Bob Avakian, enternasyonalizm meselesinde durumun karmaşıklığını şu şekilde açıklar ve geçmişteki problemlerin epistemolojik temellerini açığa çıkartır:

“Bu kompleksitenin bir diğeri de budur -maddenin farklı

örgütlenme seviyeleri bulunur. Basitçe söylemek gerekirse, bir ülke, maddenin örgütlenmesinin bir seviyesidir. Ülkeler ve halklar (buralardaki her şey) pek çok farklı biçimde bulunurlar ve hareket halindeki maddeden oluşurlar. Dünya arenası, bir bütün olarak dünya ise maddenin örgütlenmesinin bir başka seviyesidir. Yani, bir anlamda ya da bir düzeyde, bir ülke içindeki iç çelişkiler ondaki değişimin de temelidir, ancak bu ülke daha büyük bir bütünün, daha büyük bir dünyanın ve son tahlilde belirli bir ülkede olan bitenleri daha çok belirleyen bu büyük dünyanın iç çelişkilerinin bir parçasıdır.” [\[12\]](#)

Avakian’ın analizi son derece önemlidir. Maddenin farklı örgütlenme seviyelerinin bulunması maddenin gerçekte olduğu halinin yani hareketi ve onu yönlendiren-belirleyen çelişkileri ile serimlenmesinin yoğunlaşmış bir ifadesidir. Bob Avakian, *Breakthroughs [Atılımlar]* başlıklı güncel çalışmasında bu meseleye bir kez daha geri döner:

“Bu nedenle, enternasyonalizm meselesine doğru bir yaklaşım için maddi ve felsefi temeli kavramak temel önemdedir: Bu da, dünya arenasını temel belirleyici alan olarak görürken, belirli bir ülke ve diğer ülkeler arasındaki çelişkileri ve dinamikleri -ve tüm bunların bir dünya sistemi olarak kapitalist-emperyalizm ile ilişkisini- hareket halindeki ilişkiler olarak doğru bir şekilde kavramak ve ele almak demektir.” [\[13\]](#)

Sonuç Yerine

Bugün “dünyanın biraraya gelmesinden” veya “dünya çapında yeni bir koordinasyonun, kolektif birliğin” kurulmasından bahseden herkesin, öncelikle dünyanın gerçek durumunu, üzerinde hareket edilen maddi ve ideolojik zeminin gerçekten ne olduğunu etraflı şekilde bilmesi gerekmektedir.

Enternasyonalizm meselesi yalnızca burjuva liberal düşünce çevrelerinde değil, uluslararası komünist hareket içinde de

halen doğru şekilde anlaşılamamış kritik önemde bir meseledir. Ve tekrar altını çizmek gerekirse, enternasyonalizm, bilimsel bir yöntem ve yaklaşımdan kopuk bir şekilde ele alınırsa yalnızca dar bir ahlaki ilkeye indirgenir. Bu haliyle içi boş, işlevsiz ve soyut bir biçimsellikten öteye geçemez, ve bu haliyle reformizmi de canlı tutar. Liberal teorisyenler açısından milletlerin biraraya gelmesi meselesi esasen bir tür ahlaki yaklaşım, akıl doğrultusunda iyi olanı yapmak, yani ahlaki bir sorumluluk olarak görülmektedir. Kant'ın meseleye yaklaşımı bunun tam da en sistemli biçimlerinden biridir ve öne sürdüğü modellemenin materyalist bir enternasyonalizm ilkesiyle bir benzerliği ve ilişkisi bulunmamaktadır.

Dünya çapında her tür baskı ve sömürü ilişkisinin ortadan kaldırılması doğrultusunda farklı ülkelerin ezilen halklarıyla birlikte hareket etmenin, onlarla yakın bir dayanışma içinde olmanın, ötekileştirmenin önüne geçmenin gezegen ölçeğinde kurulacak komünist bir toplum açısından önemli bir ahlaki ve insani yönü bulunsa da, bu makalede belirttiğimiz üzere mesele yalnızca bu değildir. Mesele yalnızca insanların farklı kültürlerden insanları cazip bulması ve erdemli bir yönelimle dayanışma içinde olması meselesi de değildir. Bob Avakian'ın **“Enternasyonalizm – Önce Tüm Dünya Gelir”** vurgusu bu açıdan sanıldığı kadar “basit” bir söz değildir. Veya “zaten Marx'tan beri bilinen” bir komünist şiar şeklinde görülmemelidir. Burada öne çıkan şey bundan çok daha fazlasıdır ve çok daha derindir. [\[14\]](#) Enternasyonalizmin önemi sağlam ve tutarlı bir epistemolojik yönelimden, dünyanın gerçek durumuna diyalektik materyalizmin doğru şekilde uygulanmasından, bütün bunlarla ilişkili olarak dünyanın kökten dönüştürülmesi ve komünizm için mücadelede oynadığı stratejik rolden gelir.

Kaynakça:

[\[11\]](#) Kant, I., 2020. *Ebedi Barış Üzerine Felsefi Bir Tasarı*, C. Yeşilçayır (Çev.), Fol Yayınları: İstanbul. s.32

[2] Aristoteles'in devlet kuramında vatandaşlarını "en iyiye" yönetecek bir hükümet merkezi rol oynar. Tüm yurttaşlara tamamen eşit politik haklar verilmesini yani demokrasiyi "en iyiye" yönlendirmeye muktedir olmayan üretici – tüccar kesimlerin devleti yönetmesi ihtimalinden ötürü olumsuzlar. Seçkin zihinsel ve ahlaki değerlere sahip iyi yetişmiş bir kişinin ülkeyi yönetmesi gerekir ve ancak böyle bir kişi ve bu doğrultuda yönetilecek bir şehir devleti "en iyiye" yönelebilir. Aristoteles için devlet – kamusal alanın yurttaşların bilinçli ve erdemli bir şekilde etkinlik gösterecekleri alan olarak yapılanmıştır.

[3] Üstte Age., s.43

[4] Her ne kadar ayrı bir inceleme konusu olsa da, burada hatırlatılması gereken önemli bir durum vardır. Kant'ın "uygar milletler" ifadesi aynı bağlamda "uygar olmayan, ilkel halkları" içerir. Bu uygar olmayan halklardan Kant, ödev kavramının dört temel unsurunu açıklarken özellikle bahseder. Doğal yeteneklerin mutlaka geliştirilmesi gerektiğini ve bunların geliştirilmemesini herkes için isteyemeyeceğimizi belirten Kant, Güney Denizi adalarında oturan halkları kibirli bir şekilde küçümser ve bu halkarın doğa vergisi hiçbir yeteneğini geliştirmedeğini; yaşamlarını sırf aylaklık, eğlence ve kendi cinsini devam ettirme durumunun genel bir yasa olarak kabul edilemeyeceğini belirtir. Kant'a göre akıl sahibi bir varlık, kendinde olan bütün yeteneklerin geliştirilmesini zorunlu olarak ister, çünkü bu yetiler çeşitli amaçlar için insanlara verilmiştir.

Bkz: Kant, I. (2013). *Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi*. İ. Kuçuradi (Çev.), Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu. ss.56-57

[5] Kant, *Ebedi Barış Üzerine Felsefi Bir Tasarı*, ss.48-49

[6] Ahlak metafiziğinin temellendirilmesinde, ödev kavramından başlayarak ödevin çeşitleri ve sonrasında emirlerin çeşitleri ve özellikle ahlak yasasını içeren kesin nitelikli "kategorik emirlere" ilerleyen Kant, bu süreçte aklın iyiyi istemesinin tecrübenin ortadan kaldıramayacağı bir akıl idesi olan özgürlük idesine dayandığını, bu yönüyle doğa yasalarına bağlı, güdüsel, duyusal, eğilimsel istemelerle birlikte yer alabileceğini ve kendi özerkliğini koruyabileceğini gösterir. Detaylı bilgi için bkz: Kant, I. (2013). *Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi*. İ. Kuçuradi (Çev.), Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu

[7] Burası aynı zamanda Platon'un filozof-kral tasarısına yönelik Kant'ın eleştirilerine bizleri götürür. Bu konu ayrıca incelenmeyi hak etmektedir.

[8] Marx, K & Engels, F., 1998. *Komünist Parti Manifestosu ve Komünizmin İlkeleri*. İ. Yarkın (Çev.), İstanbul: İnter Yayınları. s.43

[9] *Komünist Manifesto*'da henüz kapitalizmin gelişiminin ilk evrelerinde şu dikkat çekici ve öngörülü saptama yapılmıştır; “*Ulusal farklılıklar ve halkların karşıtlıkları burjuvazinin gelişmesi ile, ticaret özgürlüğü ile, dünya pazarı ile, üretim tarzındaki ve buna tekabül eden yaşam koşullarındaki tekdüzelik ile her geçen gün biraz daha yok oluyor*” Bkz: *Komünist Parti Manifestosu ve Komünizmin İlkeleri*., s.59.

[10] Lenin, V.I., 1996. *Proleter Devrim ve Dönek Kautsky*. İstanbul: İnter Yayınları. ss. 81-82.

[11] Bob Avakian, “*Dünyayı Fethetmek? Enternasyonal Proletarya Buna Zorunlu ve Muktedirdir*” başlıklı çalışmasında enternasyonalizm meselesini etraflı şekilde ele alır. Bir bilim olarak komünizmin enternasyonalizm meselesinde bilimsel yöntem ve yaklaşımla çelişen bazı tali ve hatalı yaklaşımlarını ortaya koyar ve şu önemli tespitinde bulunur: “*Proleter enternasyonalizminin, bütün ülkelerdeki proletarya ve partiler için temel olduğu ve olması gerektiği konusundaki anlayışımız daha da keskinleşmiştir. İktidarın ele geçirilmesinden önce bu can alıcı bir sorundur. Fakat bir kez iktidar ele geçirildi mi, bu daha da can alıcı hale gelir. Bu anlamda diyorum ki, sürekli ilerlemeye ve dünyada daha çok yer kazanmaya ihtiyacımız olduğu şeklindeki suçlamaya karşılık, istekle ve cüretkar bir şekilde masum olduğumuzu belirtmeliyiz. Aksi takdirde kazanımlarımız zıtlarına dönüşmeye başlayacaktır.*”

Bkz: Avakian, B., 1981. *Dünyayı Fethetmek? Enternasyonal Proletarya Buna Zorunlu ve Muktedirdir*. [online] <http://yenikomunizm.com/dunyayi-fethetmek> [erişim tarihi: 23 Nisan 2020]

[12] Avakian, B., 2018. *Yeni Komünizm. Gerçek Bir Devrim ve Kökten Yeni Bir Toplum İçin Gerçek Kurtuluşa Giden Yolda Bilim, Strateji ve Önderlik*. Çev : S. Sezer, N. Koçyiğit, A. Arslan. İstanbul : El Yayınları. s.127.

[13] Avakian, B., 2019. *Breakthroughs [Atılımlar – Marx’ın Tarihsel Atılımı ve Yeni Komünizm ile Daha İleri Bir Atılım]* [online] https://revcom.us/avakian/bob_avakian-breakthroughs/Bob-Avakian-breakthroughs-en.html [erişim tarihi: 23 Nisan 2020]

[14] Bu makalenin sınırları çerçevesinde enternasyonalizm meselesinin stratejik

boyutuna, özellikle devrimci bir süreçte ve devrim sonrasında kurulacak yeni bir sosyalist toplumdaki kritik rolüne yer verilmemiş, esas olarak enternasyonalizm – bilim ilişkisi ve Aydınlanma filozofu Immanuel Kant’ın idealist “milletler birliği” konsepti ile materyalist “enternasyonalizm” ilkesinin maddi temelleri arasındaki fark önde tutulmuştur. Stratejik yönelime ilişkin bir kez daha Bob Avakian’ın “Yeni Komünizm. Gerçek Bir Devrim ve Kökten Yeni Bir Toplum İçin Gerçek Kurtuluşa Giden Yolda Bilim, Strateji ve Önderlik” ve “Dünyayı Fethetmek? Enternasyonal Proletarya Buna Zorunlu ve Muktedirdir” çalışmaları incelenmelidir.

Özcülük ve Zenginleştirilmiş Ne Yapmacılık Üzerine

***Editörün Notu:** Aşağıdaki makale Bob Avakian’ın önderi ve mimarı olduğu yeni komünizmi takip eden Mehmet Seyhan tarafından yazılmış ve web sitemize iletilmiştir.*

Mao’nun da dediği gibi “Baskının olduğu her yerde isyan da olacaktır”. İnsanlar, üzerlerine çöken baskıcı koşullara karşı çeşitli biçimlerde itiraz ederler. Toplum içerisinde hakim sınıflara bir “rızalık” söz konusu olduğu zaman bile bu böyledir. Hakim sınıfın siyasi ve ekonomik hayatı belirleme biçimlerine karşı, toplumda yaşayan insanlar tarafından yapılan itirazlar, karşı koyuşlar ve ayaklanmalar söz konusu olur. Bu ister köleci, ister feodal, isterse kapitalist toplum olsun, tüm sömürücü ve baskıcı toplumlarının ortak bir özelliğidir.

Bir diğer önemli husus ise Marx’ın söylediği ve BA’nın üzerinde defaatle durduğu husustur: **tarihi insanlar yaparlar ancak bunu diledikleri gibi yapmazlar, eski toplumdan kendilerine “miras kalan” koşullar altında yaparlar.** İnsanlar verili bir zamanda, hakim ilişkilere karşı mücadele

yürütürlerken maddi olarak sınırlıdır. Bir diğer husus ise, insanları bir arada tutan bu toplumsal koşullar, insanların düşünüş biçimlerini devamlı etkiler ve onları geriye doğru çeker. Bu koşullarda, Marx'ın belirttiği "geleneksel mülkiyet ilişkileri ve geleneksel fikirlerden kopuş" sağlamak, böylesi bir sürece -nihai hedefi amacı sömürünün ve baskının olmadığı bir komünist devrim- önderlik edecek bir öncünün zorunluluğunu getirir. Birçok "sol" çevre böyle bir öncünün zorunluluğunu "kabullense de" esas itibariyle, düşünüş biçimlerinde bulunan kendiliğindencilik, ampirizm ve de pragmatizm, bir tür özcülük tarafından desteklenir. Ve bilim karşısı bu yaklaşım, komünist bir öncünün, kitlelerin dönüştürülmesinin, devrim için sahanın hazırlanmasının önünde engele dönüşür.

İdealist Bir Düşünce Olarak Özcülük

Özcülük, yüzeydeki farklılıkların altında *gerçek kimliğin ya da karakterin* yattığı şeklindeki bir düşüncedir. Bu bir nevi, Marx'ın Stirner'de eleştirdiği "*Saf düşünce*"dir. Özsel kimliğin, dışsal güçler tarafından örtüldüğü ve bastırıldığı iddia edilir. Anarşizmin "İnsan Doğası" tartışmaları içerisinde de bu görüşe oldukça yer verilir; insan doğasının temiz olduğu esas itibariyle insanın çevreleyen "erk" ve "iktidar" aygıtlarının insan doğasını bastırdığını ve hatta onu kendisine yabancılaştırdığını iddia eder. "Özü kirlenmemiş" bir kalkış noktası, aynı zamanda insanların tekrardan varması gerektiği noktadır. Kendine tekrardan dönme eylemidir. Mesela Kropotkin "doğanın insanın ilk etik öğretmeni" olarak kabul eder. Böylece "doğudan gelen güdüler", etik ve ahlak alanıyla birleştiği taktirde "doğa"ya yol adlıklarını dile getirir. Ve Marx'ın, Feuerbach tezlerinde söylediği üzere "dinsel öz, insani öz haline" gelir. Ne var ki, insani öz, tek tek her bireylerin doğasında bulunan bir soyutlama değildir. Bu öz, kendi gerçekliği içinde, toplumsal ilişkiler butünüdür"[1](#).

Felsefenin yüz yıllardır konusu olan insanın varoluşsal sorunu, burada bütünüyle ele alamayacağımız kesin. Bu giriş,

esas itibariyle, “öz” tartışmasının ve “özne” sorunsalını temas niteliğindedir. Eğer bir kendine dönüş yoksa, bu insanların bir yere kendilerini adamamaları anlamına gelmez. Aksine insanlığın adanmışlığı, mümkün ve arzu edilebilir komünist toplum için seferber edilmesi zaruridir. Lakin burada bunu bir “idealize” özne ile yapmak yerine objektif realiteden yola çıkabilmek hayati önem arz etmektedir. Bir bilim olarak komünizm, insan toplumunun nasıl ve hangi tarihsel koşullar tarafından geliştiğini inceler. Ve içerisinde yaşadığı toplumun derin çelişkilerini inceler, komünist bir topluma ilerlemek üzere devrim için gerekli potansiyeli nasıl barındırdığına ve hangi koşullarlar yapılabileceğine ışık tutar.

Felsefi olarak özcülüğü savunmadan, bir çok anlamda özcülüğe düşen hareketler mevcuttur. Örneğin “liberalizme karşı lokal hareketler”. Bu hareketler hem emperyalist dünya talanına bir reaksiyonu barındırır hem de onun “lokal” bir temsilini ifade eder. Kapitalist toplumun en temel yasalarını, değer yasası, rekabet yasası, pazar ve mülkiyet hakkını reddetmez. Daha ziyade onun en saldırgan ve en acımasız aşaması olan emperyalist boyutunu eleştirir. Bunu ise merkezileşmenin “insan doğasına” aykırı olduğunu ve bunun ağır/kötü sonuçlarının yaşandığını dile getirilir. Ademi merkezizetiçiliği ise, bölgeselcilik ya da milliyetçilik ideolojisiyle şekilendirir. Felanca bölgesinin filanca halkı, her zaman “direnişçi” ve “baskıya karşı” gelmiştir. Tüm isyan türküleri, kahramanlık hikayeleri ve tüm “dayanışmacı” toplum mitleri, bu ideolojinin argümanlarına dönüşür ve “özünü” bulur. Bu anlatının doğrudan sonucu olarak, filanca halk, *a priori* bir devrimci “öz” taşır. O yüzden bu modelin “enternasyonel” rol model temsil etmesi gerektiği savı ileri sürülür.

“Kadın doğulmaz: kadın olunur”² sorusunun provakatif yanı, bir doğal öze ulaşmak yerine ulaşılmış öznenin nasıl bir yapısalılaştırılmadan geçtiğine vurgu yapar. Ekonomik alt

yapının ve bunun üzerinde cereyan eden her türlü sosyal, siyasal, kültürel ve ahlaki değerlerin, verili bir anda insan toplumunun hakim ilişkilerine bağlı olduğu realitesine işaret eder. VE evet, bu, her tür “saf” ve “öz” insan doğasından ayrı bir şeydir. Bir sınıf olarak proletaryanın (bütün bir sınıf olarak), kurtuluşu ancak sınıfların ortadan kaldırılmasına ve insanlığın özgürleştirilmesi bağlıdır. Proletarya sınıfı, üretim araçları ve ilişkileri içerisinde diğer sınıflardan niteliksel olarak farklıdır. Lakin proletarya, komünist bilinç geliştirmede ve komünist bilimi kavramada niteliksel olarak diğer sınıflardan farkı yoktur. Lenin’in de söylediği üzere bu bilinç ona dışarıdan götürülmelidir.[3](#)

Zorunluluk ve Nedensellik Üzerine

Eğer bilimin insan toplumuna uygulanamayacağını, onun bir şekilde doğa bilimlerinin parçası olduğunu iddia edersek, insana dair hakikatler, objektif realitenin değil, kendi öznel düşüncemizin parçası halini alır. Öncelikle bilim, görünenin nedenlerini, olan şeylerin niçin olmakta olduğunu ve nasıl geliştiklerini öğrenmeyi amaçlar. Bilim ne doğaüstü açıklamalarla ilgilenir ne de test edilmeyen *a priori* düşüncelere dayanır. İnsan toplumunun da parçası olduğu maddi gerçekliğin sürekli hareketi ve gelişimi içerisinde hakikati keşfeder ve bununla objektif realiteyi değiştirmeye çalışır.

Felsefede neden-sonuç üzerine yürütülen tartışmalardan biri de, aynı koşullar içerisinde nedenlerin, aynı sonuçları vereceği görüşüdür. Ve eğer, “biz” olabilirsek -kendine dönme- aynı sonuçları alabiliriz. Bu, tarihin makine gibi işlediğine dair mekanik bir düşüncedir. Zorunluluk, tarihin salınımı içerisinde ihtimallerin ne olduğunu belirler, yolları yapılandırır ve sınırlandırır. Bu ise kesin olarak aynı sonuçları almayacağımızı bize gösterir.

Verili bir anda, siyasi iktidara karşı mücadele yürütürken, verili sınıf ilişkilerin özgüllüğü -ulusal/etnik baskı, inançsal baskı gibi- göz önünde bulundurulur ve bunların hangi

ihtimalleri ve yolları belirlediği ve sınırladığı göz önünde bulundurulur. Ama baskının hiç bir biçimi -sınıfsal, ulusal, ya da inançsal- halkın bir doğal “öz” bilinç oluşturmaya neden olmaz. Bilinç, bilimsel bilgi bilimin konusudur, baskının değil! Bilimsel yöntem ve yaklaşım herkes tarafından öğrenilebilir ve topluma uygulanabilir ama herhangi bir dezavantajlı gruptan ya da ezilen sınıftan gelmek bilimsel bilgiyi edinmeye ayrıcalıklı bir pozisyon yaratmaz!

Zenginleştirilmiş Ne Yapmalıcılığın Önemi

Lenin, proletaryanın yalın hislerinin komünist bir bilince yol açmayacağını ve proletaryaya bilincin dışarıdan götürülmesi gerektiğini söylemiştir. Komünist bilinç Lenin’e kadar çok anlaşılmış bir husus değildi. Hatta Marx, “İngiliz ve Fransız proletaryasının komünist bir bilinçte oluşlarını” iddia ediyordu⁴. Lenin kitlelerin kendiliğinden mücadelesinin devrime kazanılması fikrine karşı çıkmıştır. Sistemin bütünlüklü teşhiriyle birlikte, kitlelerin bilinç düzeylerinde sıçrama yaratmak ve onları devrim saflarına kazanmak için, profesyonellerden oluşan bir parti örgütünün, sınıfa, komünist bilinç götürmesi gerektiğini, ünlü eseri *Ne Yapmalı?*’da ele alır.

Lenin, ezilenlerin şu yada bu biçimde hakim ilişkilere tepki duyduğunu ama aynı zamanda burjuvazinin ideolojinin daha geniş bir biçimde kitlelere dayattığını görür. Lenin’in *Ne Yapmalı?* eserinde özellikle söylediği şey, kapitalist bir toplumda, kitleleri burjuvazinin kanatları altına girmeye yönlendiren çok daha kuvvetli güçlerin olduğudur. Lenin’in *Ne Yapmalı?* eserindeki bu önemli katkıları, Lenin’in ölümünden sonra Stalin tarafından tersine çevrilmiştir. Mao Zedong, önemli hususlarda Stalin’in hatalarından kopmakla birlikte “kitleler çoğu zaman doğrudur” gibi benzer fikirleri devam ettirmiştir. Şüphesiz bunlar bilimimizdeki tali hatalardır, lakin yöntem ve yaklaşımımızda önemli bir kritik unsuru oluşturmaktadır.

BA, Yeni Komünizm’le birlikte *Ne Yapmalı?*’yı gerçek anlamda

“kurtarmış” ve “zenginleştirmiştir”. “Zenginleştirilmiş Ne Yapmalıcılık” ile, her türden söyleştirme eleştirilmiş, “kaçınılmazlık” ve “mümkünlük” kavramlarını netleştirilerek komünizmin bilimsel yöntem ve yaklaşımında kritik bir ayrım gerçekleştirilmiştir⁵.

Komünist devrim kaçınılmaz değildir. Bu devrimin ilahi bir yazgısı yoktur. Ve bu, ilahi bir “öze” dönme yada “doğal haline dönüş” değildir. Komünist devrim, geçmiş toplumlardan devir alınan tüm geleneksel üretim ilişkilerinden ve geleneksel fikirlerden kopmak demektir. Nihai amaç baskısız ve sömürsüz bir toplumdur ve bu doğrultuda gerçek bir devrimi gerçekleştirmek mümkün, zorunlu ve arzulanabilmelidir. Böylesi bir devrimi tüm dünyada haritaya koymak her bir devrimcinin stratejik görevidir. Bu görevin yerine getirilmesi, BA’nın mimarı olduğu ve önderlik ettiği Yeni Komünizm’de temsil ve tesis edilen bilimsel yöntem ve yaklaşımın araştırılması, kavranılması ve bu temelde objektif realitenin dönüştürülmesinden geçer.

Referanslar:

¹ Karl Marx Friedrich Engels, *Alman İdeolojisi*, Sol Yayınları,

² Simon de Beauvoir, *Le Deuxième Sex*, Gaillamard

³ Bu tartışmaya daha derinlemesine bakmak için, *AJITH – Geçmişin Tortusunun Bir Portresi*, İshak Baran ve K.J.A, El Yayınları, 2019

⁴ Karl Marx, *The Holy Family*, 4. Bölüm.

⁵ Bu tartışmaya daha derinlemesine bakmak için, *Atılımlar – Marx’ın Tarihsel Atılımı ve Yeni Komünizm ile Daha İleri Bir Atılım*, Bob Avakian, https://revcom.us/avakian/bob_avakian-breakthroughs/Bob-Avakian-breakthroughs-en.html
1

Epistemoloji Üzerine

[mks_pullquote align="left" width="300" size="20" bg_color="#000000" txt_color="#ffffff"]"Gerçekten hakikat olan her şey proletarya için iyidir, bütün hakikatler bizim Komünizm'e varmamıza yardımcı olabilir." – **Bob Avakian**[/mks_pullquote]

***Editörün Notu:** Okumakta olduğunuz bu yazı, Kazanılacak Dünya'nın 2006 sayısından alınarak tekrar düzenlenmiştir. Bu yazı aynı zamanda Bob Avakian'ın Yordam Kitap'tan çıkan, **Kültür, Sanat, Bilim ve Felsefe** adlı eserinde de bulunmaktadır.*

Elinizdeki bu metin Bob Avakian'ın (ABD Devrimci Komünist Partisi Başkanı) ile ABD DKP'nden bazı yoldaşlarla epistemoloji üzerine yürüttüğü bir tartışmaya dayanarak kaleme alınmıştır. Epistemoloji, bilgi teorisine tekabül eder. İnsanların bilgiyi nasıl edindiklerine dair belli bir anlayışın geliştirilmesini içeren epistemoloji, doğası itibariyle doğrunun ne olduğu ve insanlar tarafından nasıl bilinebileceğini ele alır. Aşağıdaki satırların kaleme alınmasında, tartışma sırasında söylenenlerin orijinal karakterlerinin kayda geçirildiği gibi muhafaza edilmesine özen gösterilmiştir. Burada yer alan ifadeler, Başkan Bob Avakian (ya da diğer yoldaşlar) tarafından önceden hazırlanmış bir sunuşa değil, tartışmanın seyri içinde yapılan yorumları içeriyor ve tartışma esnasında alınan notlara dayanıyor.

Bob Avakian: Aydınlarla yönelik olarak izlenen bu tutum, birçok sorunun derinlemesine ele alınması ihtiyacını doğuruyor. Dünyayı Fethetmek? (DF) [\[2\]](#) belgesinden bu yana, Uluslararası Komünist Hareket (UKH) tarihinin birçok yönünden epistemolojik anlamda bir kopuşu getirmekteyim. Burada söz konusu olan

tarihe, Çin ve Büyük Proleter Kültür Devrimi(BPKD) de dâhildir. Bu dönemde, proleter hakikat ve burjuva hakikat diye bir şeyin var olduğu iddia ediliyordu. Bu iddia, Çin Komünist Partisi önderliği tarafından çıkarılan ana genelgelerin[3] birinde gündeme getiriliyordu. Çin'deki darbe üzerine kaleme aldığımız bazı polemiklerde, bu yaklaşımı hiçte eleştirel olmayan bir bakış açısıyla bizde tekrarlamıştık. Daha sonra, bu konuda kendimizi eleştirdik. Bu kopuş bizzat DF ile başladı. DF, epistemolojide ayırt edici bir duruşu temsil ediyordu-şeyleri gizleme yerine hakikatin peşine düşmeliyiz vs.-tarihimizin tümünü sorgulayan, bütünlüklü bir yaklaşımı ifade ediyordu. İşte bundan dolayı, bu fikirleri taze bir nefes olarak kabul edenlerin yanı sıra, nefretle karşılayanlar da vardı.

Uluslararası Komünist Hareket'in tarihini ve komünizmin bayrağını bir paçavra seviyesine indirgemekle suçlandık, oysa mesele aslında bu değildi. Dehşetin Sonu[4] belgesinde, sınıfsal hakikat diye bir şeyin kesinlikle söz konusu olmadığını, ama doğruya daha bütünlüklü olarak ulaşabilmeye imkân sağlayacak bir metodolojinin bulunduğu görüşünün savunulduğu geniş bir bölüm vardır. Sagan ve Gould'a (ve İsaac Asimov'a) yazılmış açık mektuplarda, bu mesele ile daha derinden uğraşılmıştır.[5] Birde benim, Jean Stuart Mill tarafından fikirler arası çekişmeye dair getirilen ve belli ölçülerde hemfikir olduğumu belirttiğim iddialara dayanarak vurgulamış olduğum bir nokta vardır. Buna göre, insanların bir argümanı, sadece ona karşı çıkanlar tarafından karakterize edildiği gibi değil, bizzat ona bütün benlikleriyle inananlar tarafından savunulduğu gibi duyabilmeleri, son derece önemlidir.

Mao'nun hiçbir zaman böylesi bir yaklaşıma sahip olmadığını söylemiyorum, ama yine de benim getirmekte olduğum görüşler epistemolojik olarak ayırt edici bir duruşu ifade ediyor. DF birçok kişi tarafından belli bir seviyede memnuniyetle karşılanmıştı: ancak buna rağmen zamanla yeniden ikiye bölündü

ve bu bölünme olayların akışı içerisinde keskin bir hal aldı. DF'nin peşine takılmıştım ve beni götürdüğü yere kadar ilerleyişimi sürdürmeye devam ediyordum. Apriori bir anlayışa sahip değildim(apriorinin buradaki anlamı, bir şeyi henüz incelemeye başlamadan, o şey hakkında sonuca varmaktır) DF'de peşinde olduğum şeyin aslında kendine göre belli bir mantığı vardı- seni belli bir yere götürüyor ve buna karşı direnirsen başka bir yere gidersin. Komünist Hareketin bu meseleler karşısında sergilediği ve sınıfsal hakikat adı altında ifadesini bulan o eski tarz yaklaşıma sıkı sıkıya sarılıp bırakmamak gibi bir vaziyet söz konusuydu ve bu halen gerçek bir problem olarak varlığını sürdürüyor.

Aydınlara yönelik olarak sergileyeceğin tutum, felsefi anlamda sorulabilecek şu iki soruyla derinden alakalıdır; sence biz ne yapmak istiyoruz? Ve proletarya neyi temsil ediyor? Stratejik Meseleler[6]'de değindiğim gibi,"proletaryanın tanrıyı andıran" pozisyonu nedir? Tartışmaya farklı bir boyut kazandırmak için şöyle yaklaşabiliriz; çıkıp bir tepenin üstüne seyreliyorsun insanlığın yürüyüş merasimini; bazıları daha loş ve karanlık, bazıları ise daha açık ve berrak görebiliyorsun... Ve akıp giden bu enginliği ufkunla kucaklıyorsun; sonra belli bir aşamada ortaya çıkan sosyal ilişkiler ağının içinden, adına proletarya denilen bir grup doğuyor; onu meydana getiren koşullar, aynı zamanda onu belli bir noktaya, bütünüyle farklı bir dünyaya götürebilecek nitelikte. Ama ete kemiğe indirgememelisin proletaryayı; evet, gerçek insanlardan meydana geldiği doğru, ama burada mesele onun proleter bireyler şeklinde telakki edilmesi değil, bir sınıf olarak proletaryanın toplum içerisindeki pozisyonu ve yine, en temel anlamda bir sınıf olarak çıkarlarının nerede yattığıdır. Bir diğer boyutta, tarihin akıp giden bu enginliğine baktığında, aydınlarında rolünü görebilirsin. Bizim için esasen sorun yaratmakla mı meşguller? Bazı insanlar meseleye böyle bakıyor-ve bu bakış açısı, hareketimizin tarihinde keskin bir eğilim ve gerçek bir problem olarak varlığını hissettirmiştir.

Fakat ufkunu tarihin akıp giden enginliğine diktiğinde, buna çok daha farklı bakarsın. Mesela, Briand Green adında bir fizikçi var. Fizik dünyasının bazı meselelerini kamuoyuna aktaran çeşitli kitaplar yazmış olan bu insan, relativite ve kuantum mekaniği arasında fizikçilerin henüz çözemediği koskocaman bir çelişkiden bahsediyor. Dolayısıyla, karşı karşıya bulundukları sorun şu, bir üst sentez seviyesine nasıl çıkacaksın? Peki, biz bu konuda ne düşünüyoruz? Bunu dar bir çerçevede kullanmadığımız müddetçe, büyük bir zaman kaybı olarak mı göreceğiz? Evet, bu gibi insanlarla, bu tür alanlarda yer alanlarla, genelde belli bir mücadele yürütülmelidir-ama iyi yönde. Bu alanlarda doğru bir tarzda çalışma yürütmüş olsak, insanlarla kendi çalışmaları gündeme gelen sorunlarda dâhil olmak üzere birçok sorun hakkında çok sayıda güzel mücadeleler yürütebiliriz. Ama bunu, özellikle onların bizzat içerisinde yer aldıkları çalışmalarla ve cebelleştikleri meselelerle ciddi olarak uğraşmak suretiyle yaparız. Bunu, hareketimizin tarihinde sık sık rastladığımız türden yöntemlerle değil, daha farklı yöntemlerle ele alırız. Başarmak için çaba sarf ettiğimiz, ya da başarılabilmesi için çaba sarf etmek durumunda olduğumuz şey açısından, acaba fizikçilerin dünyayı daha fazla anlamaları önemli midir?

Evet. Peki, dünyayı daha fazla anlayabilmeleri için 'dizginlerin gevşetilmesine' ihtiyaçları var mıdır? Evet. Ama aydınların fildişi kulelerinde tecrit olmalarının belli problemlere yol açtığı doğru, ancak çalışmalarını yürütebilmeleri için bir mekan ve atmosfere de kesinlikle ihtiyaçları vardır- diyen Bill Martin'in vurgulamaya çalıştığı bu noktanın meşru yanını da görmek gerekir.(Bill Martin bu açıklamaları, yakında çıkması gereken ve kendisi ile bizzat sürdürdüğüm sohbetleri de içeren bir kitabın giriş bölümünde yapmıştır.)[\[7\]](#)

Evet, tepeden inip kitlelerle haşır-neşir olmalısın, ama tepeye de çıkmak durumundasın, yoksa doğru dürüst hiç bir şey yapamazsın. Stalin-hatalarından bazıları kendisine aittir ve

büyük oranda sahip olduğu metodolojik problemlerden kaynaklıdır, bir kısmı ise Lenin'den alınmış hataların sürdürülmense tekabül eder.(bunu DF'de değimiştin.)

Aydınlara yönelik olarak gündeme gelen o zırlıtlı(çn stuff)(dar bakış açısı), hareketimizin tarihi boyunca, Büyük Proleter Kültür Devrimi de dâhil olmak üzere, hikmet-i umumi olarak neredeyse tamamen kabul edile gelmiştir. Fakat son yirmi yıllık süreçte cereyan eden ve uğrunda bizzat savaş vermekte olduğum açık ve belirgin bir hareket, farklı bir yöne doğru yol almaktadır. Bunu tanıyor musun yoksa reddederek başka bir şeye mi yöneliyorsun? Bunun temsil ettiği farklı çizgi ve yollar var. XXX (RCP USA içinde önder yoldaşlardan birisi)bana, 'en önemli şeylerde birisi, senin yaptığın şeyi yapmaya devam etmendir' demişti: ama bende ona 'en azından onun kadar önemli olan şey seninde bunu yapmandır' demiştin. Doğru bir çizgi etrafında birleşmiş sağlam bir çekirdeğe ihtiyacımız var-ve buna sahip olamadığımız müddetçe kişilerin fazlaca inisiyatif almaları pek iyi olmayacak. Eğer insanlar bunun yanındaysa, birçok şeyi başlatırız ve her biri değişik yönlerde gider, hatta komik yönlerde gidenler de olabilir. Ama mücadelemizi sürdürürüz ve bir yere varırız.

İnsanlık tarihini kollarının arasına nasıl alıyorsun? Dini inançlarını sahip oldukları kimlik bilincinin merkezine koyan yerli halklara ne diyeceksin? Zor-ama benim savunusunu yaptığım türden bir bakış açısı ve metodolojiye sahip olmadan teşebbüste bulunsak dahi, zerre kadar başarı şansımız yok. Buna sahip olmadığında, ya onların peşine hiçte eleştirel olmayan bir bakış açısıyla takılacaksın, ya da yoluna çıktıkları vakit gaddarca bastıracaksın. Mao'da bu yaklaşım bir ölçüde vardı. Sovyetler Birliği'nin Müslüman bölgelerde, halkı domuz yetiştirmeye zorlama yönündeki politikasını keskin bir biçimde eleştirmişti. Ama bunu biraz daha ileriye götürmemiz lazım. Mao öleli otuz yıl oluyor. Lenin'in ölümünün üzerinden seksen yıl geçti-eğer onlardan ileriye gidemiyorsak ne yapıyoruz.

İşte bu, DF tarafından temsil edilen kopuşun başlangıcıydı: epistemolojik anlamda ayırt edici bir duruştu. Sorun, dünyanın değiştirilmesidir ve gerçeği anlamamız lazım. Darwin ve Newton gerçeğe dair belli bir anlayış getirdi. Bunun daha sonra bazı noktalarda sınırlı ve yanlış olduğu ortaya çıktı. Bu durum- özellikle Newton için geçerliydi, Darwin temel anlamda doğrudu ve bunun savunulması son derece önemlidir, özellikle de kökten dincilerin Evrim Teorisi'ne saldırmakta oldukları bu günlerde. Ama evrim sürecine ilişkin anlayış Darwin'den de daha ileriye taşınmıştır. Evet, insanların fildişi kulelerde olmalarını istemiyoruz, ama Bill Martin'in işaret ettiği noktayı(yani aydınların çalışmalarını yürütebilmek için uygun bir ortama ihtiyaç duyuyor olmaları), bu çelişkiyi çözmek zorundayız. Bu problemi kitlelere sunmalıyız. Ve doğru bir biçimde çözemezsek, iktidarın fethedilmesinden ve hatta sosyalist bir topluma önderlik etmeye başlamamızdan sonra bile halk bizi devirir, ya da daha büyük bir ordu girdiğinde oturup kenarda bekler. Saddam Hüseyin örnektir; kendisi halkı ezen birisiydi ve halk her ne kadarda onu devirmemiş olsa da, çok daha güçlü bir ezen(ABD emperyalistleri) ondan kurtulmak için işgal gerçekleştirdiğinde, onu korumak için ayağa kalkmadılar.

İşte, sosyalizmdeki gerçek problemleri-kitlelerin günlük problemleri de dâhil olmak üzere-çözüme kavuşturmazsak bizim de başımıza gelecek olan budur. Fakat kitlelere önderlik etmek durumundayız ve hatta bu orta katmanlara çelişkileri taşıyarak onlarla mücadeleye girişmemiz gerekir. İşte biz meseleyi böyle ele alıyoruz. Peki, senin buna ilişkin eleştirin nedir? Yani, orduyu gönderip ezme harekâtı salık verme dışında. Ben idealist değilim- bazen orduya ihtiyacın olacak-ama ilk uzandığın şey o olmamalı. Çelişkiyi ortaya koyup sormalısın; bunun nasıl çözüleceği noktasında senin fikrin nedir? Ortada sağlık hizmetlerinden yoksun bir halk var. Bunu bir avuç insan bilim alanında çalışmalarını yürütebilsin derken, her zamanki muazzam eşitsizlikleri yeniden üretmeden nasıl çözeceğiz? Ya da sosyalist devletin emperyalist kuşatma altında getirdiğin çözüm nedir? Gelin boğuşalım bu mesele ile. Nasıl ele alıyoruz

bunu?

Mao'da bunlar ağırlıkta yoktu demiyorum: ama benim öne sürmeye çalıştığım şey birazcık değişik bir yöne tekabül ediyor. Kitlelere güveneceksin ve bu sayede onlara problemleri taşıyacaksın, onlarla mücadele edecek, onlardan öğrenecek ve onlara önderlik edeceksin ve bütün bunları yaparken de, aralarından geniş kesimleri kazanacaksın. Ben bu yolda tek başıma olmak istemiyorum-bu hiçbir işe yaramaz, şeyleri, gitmeleri gereken yere götürmez- ben bu yolda daha fazla insan istiyorum, benim çalışmama olanak tanımalarını ve onların da çalışma yapmalarını istiyorum. Buradaki birçok insan, partimizde yer alan insanlar ve partimizin dışındaki çok sayıda insan buna katkıda bulunabilir. Bu çok iyi bir süreçtir.

Seçim, Demokrasi ve Diktatörlük, Direniş ve Devrim[8] üzerine verdiğim bir konuşmaya cevap olarak görüş belirten bir profesör, benim Stalin'e ve onun metodolojisine getirdiğim eleştirilere ve ondan çok daha iyisini yapmamızın gerekliliğine dair söylediklerime değinerek, eğer Stalin'in etrafında ona kafa tutacak birileri olsaydı, durum o kadar kötü olmazdı dedi. Ve bu profesör ayrıca şu vurguları da yaptı; 'İşte soruyorum sana. Sovyetler Birliği'nde 1921'ler ve 1930'lardan ve Çin'de BPKD'den daha iyisini nasıl başaracaksın? ...ben bu problemi şöyle görüyorum...' diyerek detaylandırdı görüşlerini, '...iktidara geldiğinde insanlar sana karşı konuşmaya başlayacaklar ve çok geçmeden orduyu çağırıp bastıracaksın onları.' Bu önemli bir nokta-gerçek bir çelişki- ve bununla ilgili olarak böylesi insanlarla ve daha genel olarak da belli bir diyalogun sürdürülmesi lazım. Ben bu çelişkiye iyi bir çözüm bulabileceğimize inanıyorum-ama bu kolay olmayacak-bu çelişkiyi bütün bir süreç boyunca doğru bir biçimde ele alabilmek gerçek bir çabayı ve mücadeleyi gerektirecek.

Burada büyük bir problem var: zamanı geldiğinde, devrimci bir durum ortaya çıktığında, maddi güçlerimizin emperyalistlerle

baş edebilmesi gerekir ve biz bu sayede, sağlam çekirdeği oluşturup meseleleri tartışmaya açabiliriz. Eğer başlıca bir mesele olarak sosyalizmi açıp seçim yarışına sokarsan gemiyi batırırsın. Yapmamız gereken, maddi bir güç yaratarak düşmanı yenmek ve yeni toplumun koşullarını bizzat tayin etmektir. Ondan sonra 'toplumu açmak' ve kitlelere bu doğrultuda önderlik etmek için yapmamız gereken bütün o diğer şeyleri yapmalıyız. İşte, hareket halindeki sağlam çekirdek ve esneklik sürecinin dayandığı nokta bundan ibarettir. (Bu başkan Bob Avakian'ın vurgulamakta olduğu 'sağlam çekirdek ve hayli esneklik' kavramına ve yaklaşımına tekabül ediyor. Başkan Avakian, bu ilkenin bizzat sosyalist topluma ve bunun yanı sıra, komünist dünya hedefimiz doğrultusunda ilerleyecek devrimci sürecin tümüne uygulanmasının gerekli olduğunda ısrar ediyor)[\[9\]](#)

Bu 'sağlam çekirdek ve hayli esneklik' meselesi, öyle kalıcı bir biçimde sonuçlandırılabilen bir mesele değildir. Her koşulda ve her seviyede sahip olduğumuz çekirdek ne kadar sağlamsa, esnekliğimizin de bir o kadar geniş olması gerekir. İçinde esnekliği taşımayan bir sağlam çekirdek olamaz. Çekirdek, bir kara delik gibi ışığı emecek kadar sağlam(çv. yoğunluk anlamında) olamaz.

Bunun her iki tarafını gerçekleştirmek çok zordur. Düşmanı yenmek için maddi bir güç yaratma ve koşulları tayin etme meselesini ele al. Bu biraz-'Titanları Hatırla' filmine benziyor-Virginia Lisesi ile futbol takımının entegre edilmesine karar verilir. Futbol koçu siyah olacaktır. Ve buradan, meseleler hakkında mücadele etmeye başlarlar. 'Böylesi bir entegrasyonu istiyor musunuz' diye sorsalardı daha mı iyi olurdu? Birçok beyaz hayır diyecekti! Oysa bu yaklaşım sayesinde çok daha olumlu koşulların yaratılması söz konusu olabilmiştir. Eğer koşulları tayin etmeye muktedir isen, bu çok daha avantajlıdır. 'Hayır, sosyalist toplumda okullarda din dersinin öğretilmesini getiremezsin-eğer istersen, çocuklarınla kendine göre uygun bir zamanda bu

konuları konuşabilirsin. Ama onlar resmi okula gelip bilimi, tarihi ve gerçekliğe, doğru bir bakış açısıyla yaklaşmayı öğrenecekler.’ Peki, bu durum Papa olmadan mutlu olamayan Katoliklerle nasıl örtüşecek? Papasız Katoliklik olmaz. Ve büyük bir çelişkidir bu. Bütün bunlar zor çelişkiler, ama bu yolda ilerlemezsek hiçbir şansımız olamaz. Proletarya Diktatörlüğü üzerine yapmış olduğum konuşmada[\[10\]](#), öne sürdüğüm fikirlerden bazılarının bu aşamada belli çelişkileri ifade ettiğini ve bir yönetime işaret ettiğini, ama bütün bu meselelere ilişkin olarak henüz tamamlanmış bir cevap sunma çabasını temsil etmediğini söylerken samimiyetsiz bir tavır sergilemiyordum kesinlikle. Ama bütün bu yapmak istediklerimizi ele alırken, başvurmamız gereken yöntemin bu olduğuna tamamen iknaıyım. Böyle düşünüyor olmamın nedeni, hem bu yolun, bizi, gitmek istediğimiz yere götürüyor olmasından, hem de nihai hedefimiz olan komünizmle bağdaşıyor olmasından ötürüdür.

Engels’in Anti-Dühring’i, o dönemde anlaşılmış olan şeylerden birçoğunun daha sonra aşılabacağını ve yerlerine daha ileri anlayışların geçeceğini çok net ifade ediyor. Bu, doğru bir yönelim ve yaklaşımdır-hem diyalektik hem de materyalisttir, dinsel değildir. Newton’un getirdikleri bir seviyede doğrudur ama kavrayamadığı daha büyük bir realite vardı. Bu bizi de bağlıyor-anlayamadığımız birçok şey var, daha sonra keşfedilecek ve bizim bugün doğru olduğunu düşündüğümüz şeylerden bazılarını aşacak ve onların yerlerine geçecek çok şey var-ama oraya varmak için bu yoldan gitmelisin. Bu öyle bir yol ki, farklı yönlelere açılan birçok kolu var. Bütün bunları, sıkı sıkıya bir hizaya sokmadan nasıl yönlendireceksin? Bunun doğru olduğunu ne kadar çok bilince çıkarırsan, bütün bu şeyleri yapabilmene imkân tanıyacak olan sağlam çekirdeği yaratmayı da bir o kadar becerebilirsin. Bütün bunlar savunduğumuz komünizm projesinin herhangi bir çekiciliğe ve başarı şansına sahip olup olmayacağı ile alakalıdır ve olumlu anlamda, bu çelişkilerin olduğu kadar diğer çelişkilerin de çözümü noktasında yeni yolların

açılmasına hizmet eder.

İşte önümüzdeki yollar bunlar ve ben meseleye böyle yaklaşıyorum-biz bu yolda yürüyecek miyiz? Yoksa yürümeyecek miyiz? Doğru mudur benim söylediklerim? Bir bütün olarak temsil ettiğimiz şeyi gözümüzde böyle mi canlandırmalıyız? Yoksa o hayali, idealist ve gerçek dünya ile hiçbir alakası olmayan bir şey midir? Onu hedeflememeli, ona ulaşmak için çaba sarf etmemeli miyiz? ‘Bunu yapmayı istersin ama yapamazsın’ diyenler doğru mu söylüyor? Cevabımız, sadece bunu yapabilmeye muktedir olduğumuz değil, ama aynı zamanda yapmamız gerekeni yapabilmemizin tek yolunun bu olduğudur. Tecrübeyi tekrarlayamazsın.(proleter devrim ve sosyalist toplum tecrübesi) Sovyetler Birliği’ni yaratmak için tekrardan Paris Komünü yapamazsın. Çok hadise yaşandı. Burjuvazinin propagandasını bir tarafa bıraksak dahi, yapılanların aynısını yapmak için, insanların aynı ilhamla dolmayacakları çok açıktır. Lakin bu devrim ve alt-üst oluşların kendi tarihi itibarıyla yığınlarda yarattığı coşkunun esas olduğunu anlayabilmelidirler. Çin Devrimi, kendisinden öncesine kıyasla çok daha iyiydi ve bugünkü Çin’de yaşananlara kıyasla da çok daha iyidir. Ama bu, insanlara, aynısını tekrardan yapmasına ilham verebilecek kadar yeterli değildir. Zaten bunu yapmayı da istememelidir insanlar. Benim burada savunduğum şey, bir demet idealizm midir? Yoksa ilerleyebilmemizin tek yolu mudur?

Objektif ve Partizan: Hakikate Varmak

(çv. Notu: partizan burada, davadan yana taraf tutmak ve bu yönüyle meselelere taraflı yaklaşmak anlamında kullanılıyor.)

Bob Avakian Devam Ediyor: Feigon’un Mao üzerine yazmış olduğu kitap[\[11\]](#), bu meseleye dokunuyor aslında. Mao yeğeniyle İncil üzerine konuşuyor-onun, İncil’e karşı kendisini nasıl bir yöntemle ‘aşılatabileceğine’ ilişkin sorusuna yanıt veriyor: “İçine sadece derinlemesine girecek ve öbür tarafından çıkacaksın.” Mao’da da böylesi bir yaklaşım vardı, başka şeylerle karışmış halde olsa da, onda bir öge olarak

bulunuyordu; şeylere alabildiğince gömülmekten korkmama ve hakikati arama gibi bir yanı vardı Mao'nun-hatta belki de o, buna Lenin'den daha fazla sahipti- fakat yine de buna köstek olan “politik hakikat” ve ya “sınıfsal hakikat” şeklinde bir sorunda varlığını sürdürüyordu. Üstelik bu anlayış kitleler adına ve hatta kitleleri önemsemek adına savunuluyordu. Mao, kitleleri fevkalade önemsiyordu, ama bu anlayışlar onunda kafasında dolaşıyordu. “Aşı olmaya ihtiyacın yok! Git ve oku! Öbür tarafından çıkacaksın” Mao'da buna benzer doğru şeyler kesinlikle var, ama en dar anlamda Lysenko[\[12\]](#) tarzı olmasa da belli oranda “proleter sınıf hakikati” de var.

Bir yoldaş: Peki objektif ve Partizan'ı nasıl ele alacağız(yani proletaryanın, komünistlerin bakış açılarıнын objektif ve partizan olduğu meselesi)?

Bob Avakian: Biz hakikate herkesten daha iyi ulaşabilecek durumda olmalıyız. Bizim bakış açımız, felsefi faydacılığın öngördüğü tarzda partizan değil. Bizim sahip olduğumuz bakış açısı ve metot en geniş anlamıyla bir sınıfa tekabül ediyor ve tarihin belli bir kesitinde ortaya çıkmış olan bu sınıf, bütün bu dalga dümenini aşıp tamamıyla dönüştürmeden, içinde bulunduğu mevcut durumdan kendisini çıkaramıyor. Bu bakış açısı proletaryanın çıkarlarına tekabül ediyor, ama dar bir biçimde değil.

İran ve Mossadık hakkında bir kitap okuyorum.(Stephen Kinzer'in kaleme aldığı “Şahın Bütün Adamları”[\[13\]](#)) Büyük çoğunluğu CİA tarafından kontrol edilen gazeteler(o dönemde İran'da) Mossadık'a muhalefet noktasında son derece kapsamlı bir siyasi seferberlik içerisindeler. Ve Mossadık, kendisine yönelen bütün saldırılara rağmen, bunlardan hiçbirini bastırmak için harekete bile geçmiyor. O an, şunu düşündüm: “Bu sağlam çekirdek ve hayli esneklik davasıyla başımıza meğer hangi kahrolası belaları sarmışım ben?!”(kahkahalar) işte bundan dolayı, sağlam çekirdeği elden bırakmayacaksın, ve biz bunun için Mussadık'tan farklıyız.

Brzezinki örneği; Rus Komünist Hareketi içerisindeki otokrasi geleneği üzerine. Onu yanıtladım ve Rus Devrimi'nin bütün bunları yadsıdığını söyledim[14]. Ama konu üzerine daha fazla düşündüğümde, bunun tamamlanmış bir cevap olmadığını belirttim. Kendisinin burada öne sürdüğü makul bir görüş vardır. Otokratik geleneğin komünist harekete belli biçimlerde sızmış olduğunu kabul etmemiz gerekir. Bu meseleye “İki Büyük Kambur”[15]da değinmiştim.

Gericilerin sosyalist toplumda bazı kitapları yayınlamalarına izin vermeliyiz derken söylemeye çalıştığım şey “uyanıkça düzenlenmiş bir tertip” değildi. Bu gibi insanların bizi sorguya çekmelerini sağlamak iyi bir şeydir, çünkü bu sayede gerçeklik hakkında daha fazla bilgi edinmiş oluruz. Bu bizim öğrenme sürecimizin ve kitlelerin öğrenme süreçlerinin bir parçasını teşkil ediyor. Ve ustalık ister-seyyar üniversiteler ve kadın düşmanı hip-hop. (tartışma içerisinde bir diğer yoldaş, hip-hop müziğinin kitlelerin bağrında doğmasına rağmen çelişkiler içerdiği örneğini ve ayrıca “seyyar üniversiteler”in 1970'lerin Polonya'sında rejim karşıtı çizgiler taşıdığı ve bastırıldığı örneğini sunmuştu az önce). Eğer yaptığın tek şey, kitleleri böylesi bir bastırma hareketi için seferber etmekse, bu diğer biçimlerde gündeme gelen devlet baskı türlerinin aynısıdır. Kadın düşmanlığının ayyuka çıkmasına izin veremezsin; ona karşı çıkmama ve belli biçimlerde bastırmama gibi yaklaşımın olamaz. Ancak diğer taraftan, buna karşı çıkabilmeleri için kitleleri harekete geçirecek yol ve araçlara başvurmakta her zaman doğru bir yönetime tekabül etmez. Seyyar üniversiteleri ne yapacağız? Belli bir doğrultuda faaliyetlerini sürdürmelerine izin mi vereceğiz? Yoksa kapatacak mıyız hepsini? Ne yaptıklarını bilmemiz gerekir.

Mossadık olamayız, siyasi polise ihtiyacımız var. Komplolar hakkında-sosyalizmi yıkmak için tezgâhlanacak komplolar hakkında-bilgi sahibi olmalısın. Ama her türlü muhalefeti kontrol altına almanın tek aracı olarak devlet baskısına

dayanmamalısın. Hatta bazen, kendi insanların dahi böylesi işlere girmeleri tercihin olmamalı. Çünkü bu söz konusu olduğunda, üniversiteler gerçek anlamda özgür olmayacaktır. Çünkü içerisinde senin adamlarının cirit attığı bu üniversiteler oldukça gergin ve tehdit edici bir atmosfere bürünecektir. Ama eğer yanımızda, böylesi bir bakış açısı ve metodolojiden yola çıkan, kendisini bizzat bunu uygulama işine tamamiyle adayan ve bunu(yani bu bakış açısı ve metodolojiyi) derinlemesine içselleştirmiş olan çok sayıda insanımız olmazsa, meseleyi hiçbir zaman doğru bir biçimde ele alamayız ve tökezleriz. Bu farklı bir vizyondur-hatta BPKD'nin en olumlu yanlarından bile farklıdır. Birde toplumda kargaşaya ihtiyacımız vardır. Bu da meselenin bir diğer boyutunu teşkil ediyor. Daha önce değinmiştim, farklı ve ek bir boyut olarak, toplumda entelektüel kargaşa da dâhil olmak üzere gürültü ve patırtıya kesinlikle ihtiyacımız var. Bu Mao'ya yabancı bir olgu değil. Ama Mao bunu geliştirip, bütünlüklü bir strateji seviyesine çıkarmadı.

Feigon kitabında, Mao'nun Sovyet Modelinin içinden geldiğini belirtiyor bir anlamda. Mao daha sonra "hayır" diyor, sosyalizmin inşasına ilişkin bütün bu anlayışlardan köklü bir biçimde kopmak zorunda olduklarını dile getiriyor. Bu alanda ilk teşebbüs, Mao'ya aittir. Ayrıca bunun yanı sıra BPKD'ne dair birçok şeyi içinde barındıran bütünlüklü bir stratejik yönelim boyutu vardır. Bu noktada, uzunca süreden beri şiddetli bir kavga yürütmekteyim. Burada benim çağrısını yaptığım şey, uygulama babında gerçekten son derece zor olan bir şeydir, ama bunu gerçekten yapabilmemizin yolu buradan geçiyor. Gelecekte, komünizme ulaşma hedefiyle alakalı olan her konuda insanlar çok daha ileri seviyeleri yakalayacaklar. Ancak şimdiki durumda, bizim kat etmemiz gereken süreç budur.

Bunun karşısına çıkarıldığında, BPKD'nin yarattığı en iyi şeyler bile kendi zıtlarına dönüşür. Devrim aşamalar biçiminde ilerler ve insanlar bazen çakılırlar-şeyler karşıtlarına dönüşür ve üzerlerinde kopuş gerçekleştirmek mecburiyetinde

olduğumuz yeni zorunluluklar kendilerini dayattıklarında, ileri olan şeyler artık ileri olmamaya başlarlar.

Bu yaklaşım, kitlelerle muazzam bir mücadele yürütülmesinin zorunluluğunu da içerisinde barındırır. O profesörün sorusuyla ilgili olarak konuşurken(Sovyetler Birliği'nden ve Çin'den daha iyisini nasıl yapacağımıza dair) şuna değinmem gerekti; geçmişten beri, kendilerinden daha iyi bilenler tarafından tahakküm altına alınmış ve onların akıl hocalığını kabul etmek mecburiyetinde bırakılmış bir sürü kitle var. Onlar, sosyalizm altında karşılarına çıkıp, yeni toplumun iyi olmadığını söyleyenleri dinlemek istemeyeceklerdir. Sadece ezilmiş oldukları için halkın kuyruğuna takılmamızın doğru olduğuna inanmadığımı söyledim. Onlar topluma önderlik edecek. Ve dolayısıyla, bütün bunların neyi temsil ettiği, hangi anlama geldiği noktasında, onlarla mücadele etmemiz gerekecek. Bunun yapılabilmesi için insanların, gerici fikirlerin dile getirilmesi olgusu ile sosyalist sistemi bir bütün olarak yıkmak doğrultusunda aktif anlamda çalışma yürütme olgusunu birbirinden ayırt edebilmeleri gerekir. Hatta bu da yetmez. Onların, böyle bir ayrıştırmayı yapmanın niçin önemli olduğunu da bilmeleri gerekir.

Bu soru bizzat gündeme geldiği için elimden geldiğince açmaya çalıştım. Çünkü bu, ele almakta olduğumuz meseleye stratejik bir boyut kazandıran ve BPKD'ni içerisinde barındırmanın yanı sıra, bizzat onunda ilerisine giden bir şeydir. Ve eğer, BPKD'ni savunmak adı altında, onun daha ilerisine giden yanı almamaya direnirsen, sonuçta hepsini reddetmiş olursun. Son derece hassas bir çelişkidir bu ve ustalık gerektirir. Bir taraftan, her zaman hakikate ulaşmaya çalışacaksın(ama "politik hakikate" ya da "sınıfsal hakikate" değil), diğer taraftan çekirdekten feragat etmeden nasıl önderlik edileceğini bileceksin. Bütün bunların ele alınmasında, bazı insanlar dümeni sosyal-demokrasiye kırıyorlar, bazıları da bu konuda herhangi bir problemin olduğunu toptan reddedip, Stalin'i eleştirmek bile istemiyorlar. Ve bu durumda, Stalin'i

eleştirmek suretiyle birilerini soluna, birilerini sağına almış olacağından hareketle yaklaşımının doğru olduğuna kendini ikna edebilirsin! Oysa yaklaşımının doğru olup olmadığı, onun hakikate dayanıp dayanmadığı ile alakalı olan bir durumdur.

Objektif ve Partizan şöyledir; eğer hakiki ise, bizi ilerletmenin ve gittiğimiz yere götürmenin bir parçası olmalıdır. Eğer hakiki değilse, önümüzde engel teşkil edecektir. Eğer hakiki ise, bizim temsil ettiğimiz şeyin en çirkin yanını ortaya çıkarıyor olsa dahi(örneğin o kara kitaptaki anlatımlar hakiki olsa bile), bizim kalkıp “bu nasıl oldu da yaşandı ve buna nasıl engel olmamız gerekir” dememiz gerekir. Fakat burada asıl önemli olan şey, hakiki olan her ne varsa(bizim yaptıklarımızın kötü yanlarını açığa çıkarsa bile) onu içimize alır ve onu temsil ettiğimiz şeyin parçası haline getiririz(“Kara Kitap”, “Komünizmin Hakiki Öyküsü”nü anlattığı iddia edilen ve bu anlatılanlara caniyane bir suç olarak saldıran bir kitaptır. Yalan ve iftiraların, bugüne kadar yaşanan sosyalist toplum tecrübesinin fiili eksik ve yanlışlara dair verilen referanslarla harmanlandığı bir çalışmadır[16])

İşte Partizan ve Objektifin sentezi budur. Ya komünizm ve kapitalizmle ilgili en temel hakikate bilfiil inanacağız(yani komünizmin bütün dünyada kapitalizmin yerine geçmesinin neden gerekli ve mümkün olduğuna dair bilimsel temelde yükselen bir bilgiye sahip olacağız), ya da bunu yapmayacağız ve hakikatten korkan insanlar durumuna geleceğiz.

Enstrümantalizmden (felsefi faydacılığın bir türü) daha köklü bir biçimde kopmalıyız. Gerçekliğin, amaçlarımıza ulaşmak için bir araç olarak telakki edilmesinden, kendi amaçlarımıza hizmet etsin diye çarpıtılmasından ve “politik hakikat”ten kopuşu sağlamalıyız. “bizi şoka uğratan hakikatler”in dinamiği, aynı zamanda ilerleyişimizi kamçılayan etkenlerinde bir parçasıdır. Bu dinamik, ayrıca bizim gerçekliği anlayabilmemize olanak tanıyacak o gürültü ve patırtı

ortamının tahrik edilmesine de katkı sunar. Bu yaklaşım, bilimsel materyalist nesnelliğe tekabül eder. Meseleye alabildiğince derinlemesine girdiğinde, bugün gündeme gelen bu çelişkilerin süreç içerisinde çözüme kavuşturulmaları temelinde, insanlığın yeni ve farklı bir çağa yönelebileceğini anlayacaksın. Bu durumda, yapman gereken şey, insanların senin ihmal ve eksikliklerini açığa çıkarabilmelerine olanak tanıyacak bir dinamiği harekete geçirmektir. Fakat burada anlatmak istediğim şey, her bir hatanın, yapmaya çalıştığımız her şeyi gölgede bırakacak ve etkisiz hale getirecek biçimde açığa çıkarılması değildir. Asıl olan, bizim bu açığa çıkarma eylemini stratejik anlamda memnuniyetle karşılamamız ve onu çok fazla idare etme çabası içinde bulunmamamızdır. Yani, o karşılıklı alışverişe ihtiyacın var. İnternette bana yönelik olarak çeşitli iftiralar ortaya atılmış ve resmen domuzluk derecesine varan yakıştırmalarda bulunulmuştur. Bunların bu dünyada iyi şeyler yapmaya çalışan hiç kimseye zerrece faydası yoktur.

Bu türden zararlı şeylere, bu dünyada iyi şeyler yapmak isteyenler tarafından müsamaha gösterilmemesi gerekir. Fakat bunun yanı sıra, politik bir tartışmada yürütüldü. Bu tartışma, benim bir lider olarak rolüme değiniyor ve genel anlamda komünist lideri ele alıyor. Tartışma esas itibariyle alt seviyelerde yürütülmüştü; ama en azından belli bir içeriği vardı. Peki, böylesi tartışmaların sadece mevcut durumda değil, sosyalizm koşulları altında sürdürülmeleri kötü müdür? Hayır, bu iyi bir şeydir. Sadece, halkın genel anlamda daha fazla öğrenebilmesine imkân sağladığı için değil, bizimde daha fazla öğrenmemize imkân sağladığı için iyi bir şeydir bu. Nedir burada gündeme gelen şey? Daha fazla ilerleyebilmemizin yolları nelerdir? Kurtulmamız gereken yük nedir? Eğer epistemolojiyi yakalayabiliyorsan, bunu mutlaka istersin. Bu sadece taktiksel değil, stratejik bir bakış açısidir aynı zamanda. Ve işaret ettiğimiz sürecin nasıl olması gerektiğine ve bize gerekli olan bu gürültü patırtı ortamından gitmek istediğimiz yere nasıl gidebileceğimize ilişkin olarak

getirilen epistemolojik bir bakış açısına tekabül eder. Buna sadece müsamaha göstermek değil, coşkuyla yaklaşmak-getirilen büyük küfürler nezdinde değil, daha genel bir çerçevede. Bunun iyi bir süreç olduğunu düşünüyor muyuz? Sadece şimdi değil proletarya diktatörlüğü altında da iyi bir süreç midir? Yoksa bütün bu anlayışları bir tarafa bırakıp, daha emin gözüken eski güzergâhımıza, daha önce yaptıklarımıza mı sarılalım?

Yeni bir sentezden bahsediyorum-materyalist kapsamı daha fazla olan bir epistemolojiden bahsediyorum. Lenin, Materyalizm ve Amprio-Kritisizm'i yazdığında, bu gibi anlayışlara karşı(yani "politik hakikat" ve "örgütlenme anlamında hakikat"e karşı) bir tartışma yürütüyordu. Ancak pratik Lenin, bazen felsefi Lenin'in önünde engel yaratıyordu. Acilen hesaplaşılması gereken politik zorunlulukların kendilerini dayatmış olmalarının yarattığı durum, Lenin'in çelişkileri ele alış biçiminin, Stalin'e ait bazı yönleri içermesine katkıda bulunmuştur. Buna dair birçok örnek, Kabaran Öfkeler'de(Arno Mayer'in Fransız ve Rus Devrimleri üzerine kitabı[17]) dile getirilmiştir. Bazı bölgelerde Bolşeviklerin "Mafyavari" yöntemlere başvurmaları söz konusu olabilmiştir.

Bu durum, özellikle 1917 Ekim Devrimini takip eden iç savaş döneminde gözlenmiştir. İnsanların, Bolşeviklerle savaşma noktasında gericiler tarafından örgütlenmeleri durumunda Bolşevikler, dönem dönem alabildiğince geniş kapsamlı ve acımasızca uygulanan misilleme yöntemlerine başvurabilmişlerdir. Yada insanları, sadece Kızılordu'dan firar ettikleri için değil, iç savaş koşullarında savaşmamakta ayak directtikleri için de öldürebilmişlerdir. Bazen savaşın göbeğinde aşırı tedbirlere başvurmak gerekli olabilir, ancak bir bütün olarak bakıldığında, bu tarz çelişkiler böylesi yöntemlerle ele alınmamalıdır. Bunlardan bazılarına İki Büyük Kambur'da değinmiştim-bu meseleye ilişkin olarak Lenin'i okuduğumda, "bu doğru değil" diye düşündüğüm olmuştu. Bütün bunlarla iç içe geçen epistemolojik meselelerde vardır.

Biz Komünistler, Hakikatten Yana Dururuz

Bob Avakian devam ediyor: Projemize ilişkin olarak izlenmesi gereken bütünlüklü bir yaklaşımın çerçevesini oluşturmaya çalışıyorum. Burada doğru olan ben miyim, yoksa yapmamız gerekenleri insanların bugüne kadar yaptıkları gibi yapmaktan başka çaremiz yok diyenler mi? Hatta “keşke böyle yapabilseydik, ama maalesef bunun mümkün olabileceğini sanmıyorum” diyenler bile vardır. Benim tartıştığım görüşler, projemize gerçekten de materyalist bir tarzda yaklaşmayı mı ifade ediyor? Varmamız gereken noktaya ulaşabilmemiz için, bugünden kat etmek zorunda olduğumuz mesafe acaba gerçekten bu mudur? Mukayese etme anlamında, Einstein’dan Newton’a bir yakarış mıdır bu? Yoksa bir dizi boş laftan mı ibarettir? Yani, Newtoncu fizik etrafımızdaki gerçekliği izah etmeye muktedir olduğuna göre ve ampirik delillere fazlasıyla sahip olduğuna göre, benim tartıştığım şeyi yapmamızın, komünizme varmamızın gerçekten başka hiçbir yolu yok mudur?

Benim burada tartıştığım şey, en iyimser bir yorumlamayla, ilginç ve merak uyandıran bir fikirler bütünü, ya da provakatif bir düşünce tarzı mıdır sadece? Yoksa daha öncede belirtmiş olduğum gibi, meseleyi ele alırken gerçektende sahip olmamız gereken yaklaşım mıdır?

Hatta çok daha temel bir sorun olarak, benim, hatalarını itiraf etmekte en çok zorlananların komünistler olduğuna ilişkin (ki, bunun yeryüzünde başka hiç kimsenin dünyayı yeniden yaratma çabası içinde bulunmamasıyla alakası vardır) olarak getirdiğim belirlemeyle de ilgisi olabilir. Ama bizler için, hakikate ulaşmaya çalışmanın her hangi bir önemi var mıdır?[\[18\]](#) Yoksa bizler, belli siyasi amaçlara ulaşmak için çaba sarf eden politikacılar mıyız sadece? Ve künyemizde “siyasi iktidara geleceğimiz” yazılı olduğu için, hakikate ulaşmaya dair söylenmiş olan bütün bu şeyler sadece bir dizi küçük-burjuva saçmalıktan mı ibarettir? Burada işaret edilen şey, temel anlamda iki yol meselesidir. En büyük sorunlardan

bir tanesi; biz, gerçektende hakikate ulaşmaya çabalayan insanlar mıyız? Yoksa bu, sadece bir “örgütleyici temel anlamında hakikat” sorunu mudur? Lenin bunu felsefi olarak eleştirdi “örgütleyici temel anlamında hakikat”-ve sende, pek faydalı görmediğin dini ve oportünizmi reddetmek için eleştirebilirsin. Fakat bunu farklı bir biçimde bizzat yaparken de bulabilirsin kendini.

Mao “*biz komünistler hakikatten yana dururuz-bilimsel ve dürüstüz*” dedi. Peki, bizim bu yönde bir kaygımız var mı? Yoksa sahip olduğumuz tek kaygı, her hangi bir aşamada algıladığımız kadarıyla amaç olarak benimsediğimiz şeyleri gerçekleştirebilmemize yetecek kadar hakikati bilmek midir? Yani, sadece amaçlarımıza ulaşabilmemize yetecek kadar hakikat-hatta bu yaklaşımı sadece en dar anlamıyla farz etmeyip, hakikat, bizim “dört tüm”e ulaşabilmek için ihtiyaç duyduğumuz şeydir diye ifade edilebilecek şekliyle ele alsak dahi(burada “dört tüm” komünizme varmak için gerekli olan koşulların yaratılmasına tekabül ediyor. Yani bu, Marks tarafından belirtilmiş olduğu gibi, proletarya diktatörlüğünün, bütün sınıf farklılıklarının ortadan kaldırılmasına, bu sınıf farklılıklarının üzerinde şekillenen üretim ilişkilerinin ortadan kaldırılmasına, bu üretim ilişkilerine tekabül eden bütün sosyal ilişkilerin ortadan kaldırılmasına ve bu ilişkilere tekabül eden bütün fikirlerin devrimcileştirilmesine giden zorunlu bir dönüşüm süreci olduğunu ifade ediyor)[\[19\]](#)

İkinci bir yoldaş: Temel yanıt, bizim maddi bir gerçekliğin parçası olduğumuz ve de sahnemizin ya da üzerinde çizim yaptığımız tuvalin hareket halindeki maddeden ibaret olduğu, yani çalıştığımız ya da üzerinde çalışma yaptığımız şeyin bu olduğudur. Biz şeyleri dönüştürmeye çalışıyoruz.

Tahrif edilebilirlik meselesi: Bu, dışarıdan Marksizm’e yönelik olarak getirilen büyük bir eleştiridir. Yani Marksizm aslında bilim olmadığı, Marksistlerin ince eleyip sık dokuyan insanlar olmadıkları ve bilimsel metotlara riayet etmedikleri

noktasında getiriliyor bu eleştiri. Gerçek bilimin en önemli kriterlerinden bir tanesi, onun, tabiatı gereğince tahrif edilebilir bir şey olmasıdır. Bunun ne anlama geldiğine dair yoğun oranda kafa karışıklığı var. Karl Popper örneği; Marksizm gerçek anlamda bir bilim değil, bir inançtır. Stephan Jay Gould'un gerçek bir olgu olarak evrim sürecine ilişkin getirdiği belirleme. Evrim Teorisi, tabiatı gereği tahrif edilmeye açık mıdır? Evet. Eğer, bir bütün olarak mevcut çerçeveye meydan okuyacak bir şeyle karşısına çıkabilirsen, tamamıyla yıkılır. Evrim Teorisi'nin en güçlü yanlarından birisi, uzunca zamandan beri tahrif edilmeye açık olmasına rağmen, bunun hiç kimse tarafından bugüne kadar başarılammış olmasıdır.

Biz komünistlerin, temel çelişkiye (kapitalizm vs.) ilişkin temel babında geçerli kabul ettiğimiz bazı görüşlerimiz vardır. Bu görüşler sağlam bir biçimde kanıtlanmış olsalar bile, bu, onlar arasında değişime uğrayacak ve evrim geçirecek fazla bir şey bulunmadığı anlamına gelmez. İnsan bilgisi gelişir ve madde, hiçbir zaman statik değildir. Eğer hareket halindeki maddeyle uğraşıyorsak, öğrenilebilecek çok şey vardır-hangi alanda inceleme yaparsak yapalım. Farklı bilim dalları ve bilgi kolları arasında muazzam bir çapraz dölleme durumu söz konusudur. Eğer ona-komünizme-, dini bir inanç olarak değil, bir bilim olarak bakarsan, hakikatin fevkalade bir önemi vardır. Eğer şeyleri dönüştürmeye çalışıyorsak, bunu, hakikati kavramadan gerçekleştiremeyiz. Hakikate ilişkin herhangi bir kaygımızın bulunmaması için, onu bir din derecesine indirgememiz ya da komünizmi, etik değerler bütünü olarak telakki etmemiz gerekir.

Bizim davamız bilim midir? Bunun kitleler adına hazırlanmış bir kurallar dizisinden çok büyük bir farkı vardır. Birçok insan Evrim Serisi[20]'nin kaleme alınmasının arkasında yatan sebebin, Hristiyan Faşistlerin, Evrim Teorisi'ne yönelttikleri saldırıya karşı bir savunma ve karşı-saldırı olduğunu düşündü. Bu, sebeplerden bir tanesiydi-ancak bunun

yanı sıra komünistlerin ve kitlelerin gezegenimizdeki hayatın nasıl bir evrime uğradığına dair temel bilgilerle donatılmaları son derece önemlidir.

Bu dar bakış açısı bizim ölümümüz olur. İnsanların, maddenin dönüşümünü etkileyen temel yasaları vs. bilmelerinin muazzam bir önemi var.

Bob Avakian: Önderlik yöntemlerine ilişkin olarak tartışmasını yürüttüğüm şeylerden birçoğunun bizzat hedeflediği anlayış, işin gerçeğine inildiğinde yapılması gereken şeylerin bu tür metotlarla yapılabilmelerinin mümkün olmadığı görüşüdür. Bunun sebeplerinden birisi olarak, pratik uygulamada bunun son derece dağınık bir ortama yol açacağıdır. Evet, bu gerçektende büyük bir kargaşaya yol açar. Kapıları bir biçimiyle hakikate açma, köpek balıklarının suya girmesine fırsat tanıyacaktır. Sonuçta bizimde, Stalin'e yönelik eleştirilerimiz vardır, başkaları da bu konuda kendilerine göre eleştiride bulunmuşlardır. Bir de Lenin'in, oportünizmin tek bir cümlesini yanıtlamak için kaleme aldığı on sayfalık hakikat gerçekliği vardır-ki bu, daha uzunca bir zaman boyunca dünyada doğru olarak kalmaya devam edecektir. Bir cümlelik palavraya adayacak on sayfaya her zaman sahip olamazsın- dezavantajlı bir durumdasın, insanlar bir şeyi cımbızla çekip, onu meydana getiren geniş realiteden koparabilirler. Çin'de, Büyük İleri Atılım döneminde, insanlar açlık çektiler ve açlıktan ölen insanlar oldu-fakat daha geniş anlamda bunun meydana geldiği içerik nedir? Düşmanlarımız, materyalist ya da diyalektik olmak, gerçekliğe, çelişkilere ve zorluklara kafa yormak mecburiyetinde değildiler. Bizim ise, onların karşı karşıya bulunmuş oldukları sorunları kavrama yönünde bir yaklaşımımız var ve böylesi bir gerçeklik karşısında daha iyisini nasıl yapabilirize kafa yoruyoruz. Başkaları böyle yapmaz. Onlar kendi sınıf bakış açılarıyla yaklaşırlar-ekseriyetle cehalet ve kibirliliklerini kuşanarak ilan ederler yargılarını. Bu karman çorman bir şeydir. Oturup, soyut bir ortamda bir grup bilim adamıyla Evrim Teorisi ve hakikat hakkında tartışma

yürütmüyoruz-yaradılışçıların hakikate ulaşmak gibi bir dertleri yok. Başka insanların kendilerine göre gündemleri ve kendi “politik hakikatleri” var. Dolayısıyla, “dalga kırıcı bariyerleri devir, köpekbalıklarını içeri sal” dediğin zaman ortalık ister istemez karışacaktır. Öyleyse, bu işi yapmanın en iyi yolu bu mudur? Yoksa dalga kırıcı bariyerler arkasında yüzmeli, doğrudan kıyıya yönelmeli ve kollarımızı kayığın içinden çıkarmamalı mıyız? Ve orada, uzakta köpekbalıkları var.

Dolayısıyla, benim kavgasını verdiğim şey ile “olmaz, bu işi öyle yapamazsın” arasında metodolojik, epistemolojik ve ideolojik anlamda bir karşı karşıya bulunma durumu söz konusudur. “bizi temsil eden şey bu değildir” ve “bu işi böyle yapamayız”

Biz bir grup enstrümantalist miyiz? Sadece gitmemiz gereken yerin neresi olduğuna dair sahip olduğumuz belli bir fikre ulaşma doğrultusunda hudutları belirlenmiş olan rotamızda ilerlerken, dümen başında pusulayı şaşırmamak için ihtiyaç duyacağımız miktarla mı sınırlıdır hakikat talebimiz? Bu kadarı bizim için kâfi midir? Bu geminin sonuçta yanlış limana varacağı aşikârdır. Seyir halindeyken yanlış rotaya takılıp geri dönecektir çünkü. Felsefi olarak bu işi böyle kıvıramazsın. Gerçeklik denizinde ulaşılması gereken yere, böylesi manevralar yol almak suretiyle ulaşamazsın. Gerçeklik böyle bir şey değildir. Oraya bu yolla varamayız-ya da varacağımız “orası”, bizim arzuladığımız yer anlamında “orası” olmayacaktır. Bizim için orada bir tek komünizm vardır. Bu ise, büyük ahenklik dünyası değil, olabildiğince çalkantılı bir yerdir. Ve tamda bu sebepten dolayı, getirdiğim bu anlayışı savunuyorum. Eğer bunu göremiyorsan, hareketimizin fazlasıyla uzun zamandır içerisinde bulunuyor olmasına korktuğum vaziyete gelirsin: “niye kendimizi bununla meşgul edelim ki?”

Bu boyutu gündeme getirmemin sebebi, bunun, komünistlerin geçmişteki hallerine ilişkin olarak ortaya sürülen basmakalıp

-ama sadece basmakalıplılıkla sınırlı olmayan-insan tiplmesiyle alakalı olmasındandır. Bu aralar, Raws'ın Adalet Teorisi ile boğuşma halindeyim. Kendisi ısrarla şunu iddia ediyor. Her hangi bir şeyi(çv notu: uygulamayı), bireylerin hak ve ihtiyaçlarının ihlal edilmesini doğurduğu koşullarda, salt genel toplumsal çıkarlara en geniş anlamda hizmet etme temelinde meşru gösteremezsin-bu yolda ilerlersen totaliterciliğe varırsın.

Bana göre bu yanlıştır, topluma dair gerçek ve materyalist bir bakış açısına dayanmamaktadır. Ama bununla boğuşmak zorundayız, tıpkı BA ve BS'de bireye ve kolektife dair belirlemelerimde yapmış olduğum gibi[21]. O alanda bile daha fazla çalışma yürütmeye ihtiyaç vardır-sadece, bir bütün olarak toplumun çıkarına olduğu gerekçesi ile bireyi ayaklar altına almamak.

Mao'ya, aydınları kırlık bölgeye gönderdiği için saldırılarda bulunanlara cevaben söylenebilecek ve içeriği itibari ile doğru olan böylesi bir belirlemeyi sunabiliriz: "bakınız Çin'de hiç kimse köylülere kırlık bölgelerde olmak isteyip istemediğini sormamıştır."-son derece önemli bir nokta, ama yaklaşımın eğer bununla sınırlılıysa, ya da bunun ötesinden başka herhangi bir şey getiremiyorsan, sende, bizimde uzunca zamandır yerimizde saydığımız noktaya gelmişsin demektir. Bu mesele, hakikatin bizim için önemli olup olmamasına paraleldir.

Üçüncü bir yoldaş: Metoda, yaklaşıma ve dalgalı denizde köpek balıklarına değinmek istiyorum. Mevcut durumda henüz tam olarak kavrayamadığımız bir sürü şey var ortada. Ve bunların, ekseriyetle gereksiz, dikkat dağıtıcı ve anlayışlarımızı mahkûm edici bir biçimde kendilerini dayattıkları yönünde sahip olunan bir anlayış var. Birde epistemolojik anlamda, temel bir yönelim meselesi söz konusudur. Kişinin buna nasıl baktığı sorunu. Ve senin (Bob Avakian'a hitaben) getirdiğin kavram, bakış açısının önünde yükselen bariyerlerden birçoğunu yıkıyor aslında. Bunu memnuniyetle karşılıyoruz. 1980'li

yılların analizine bak.(burada belirtilen nokta, RCP'nin o döneme ilişkin yapmış olduğu analizdir. Buna göre, ABD'nin önderliğini yaptığı blok ile Sovyetler Birliği'nin önderliğini yaptığı blok arasında, bir dünya savaşının patlayacağı ve dünyanın büyük ya da stratejik anlamda önemli bölgelerinde devrimlerin gerçekleştirilmesi suretiyle engellenemediği takdirde, bunun kaçınılmaz olduğu belirtiliyordu.) o dönemde yapmış olduğumuz şeyin-söz konusu analize ilişkin olarak-ne olduğuna dair ciddi bir araştırmanın yapılmasının gerekli olduğunu ısrarla vurgulamıştın. Birde "bilgi teknolojisindeki devrimin" önemini küçümseyerek, bunun meseleyle olan bağıını gözden kaçırmış olduğuna ilişkin olarak yapmış olduğun bir özeleştiri söz konusudur.(burada, Başkan Avakian'ın 80'li yılların başlarında yazdığı "Ejderhaların Hasadı İçin" kitabında kendisi hakkında getirdiği özeleştirel yorumlara atıfta bulunuluyor.

Başkan Avakian'ın bu noktada, Sovyetler Birliği'nin revizyonist önderliği tarafından "Bilgi Devrimi"nin sebep olduğu büyük değişikliklere dair yapılmış olan yorumların bizzat kendisi tarafından o dönem fazlaca göz ardı edilmiş olduğuna değinmişti). İşte o noktada Sovyet revizyonistlerinden gelen bir anlayış vardı! Ancak belli koşullar altında gereksiz ve konuyla alakalı bulunmayan şeyler olarak telakki edilseler de, gerçekliğin bütün bu değişik seviyelerdeki ifadesi, sonuçta gerçekliğin çeşitli yönlerine tekabül eder. İstersen kendini tehlikeye atma pahasına onları göz ardı edebilirsin. Bu yaklaşıma karşı oldukça yoğun bir direniş vardır. Ancak kitlelerin dünyayı bütün boyutlarıyla anlayabilmeleri gereklidir. İnsanlık kendini bilinçli bir şekilde dönüştürür. Bunun, maddi gerçekliğin tümünü değiştirmeye alakası vardır... Komünizm nedir? Ve oradan sonra nereye gidilecek? Bunun cevabı oraya varmaktan geçiyor. Dünyanın materyalist bir tarzda anlaşılması ve insanlığın bununla olan ilişkisi. Gerçekliğin sana önemli gelen yanlarını cımbızla çekerek varamazsın oraya. Yürüyüşünü eğer ekonomist ve revizyonist bir güzergahta sürdürürsen, gerçekliğin bu

değişik yönlerini, tekerleğine çomak sokan olumsuzluklar olarak görürsün. Eğer gerçekten komünist ve materyalistsen, senin için maddi gerçekliği anlamamanın önemi vardır. Marksist ekonomiyi gerçekten anlayabilmek, dünyayı şimdiki durumda kavrayabilmek ve tam olarak yansıtabilmek maddi gerçekliği.(çv notu: bütün bunların senin için önemi olmalıdır)

Dördüncü bir yoldaş: Bu köpekbalıkları meselesine dair. Sorunun özü, bizim köpekbalıklarıyla baş edebilip, baş edemeyeceğimiz gerçeğidir. Sorunlarla baş edebilir miyiz? “Bir Dönemin Bitişi-Yeni Bir Dönemin Başlangıcı” [\[22\]](#) kitabında yürütülen bir tartışmayı hatırlıyorum. Burada genel anlamda şöylesi bir meyil söz konusuydu: Stalin’e ait şeylerden en fazla ne kadarını muhafaza edebiliriz? Stalin’in yönetimi altında bir sürü kötülük yaşandı, BPKD’de de problemler mevcuttu. Bunlara bakmamız lazım. Bunu “proletaryanın o tanrısal mertebesine” oturmadan başaramazsın. Fakat dinsel inanç, bizi bunu yapmaktan alıkoyuyor. Bu noktada Not Turner’in durduğu yere gidelim; bu, tarihin köleler tarafından yapılmasıdır. Meseleye bunun ışığından bakmalıyız. Kölelerin, köleliğe son vermeleri meşrudur. İnsanlar, bu gibi şeylere bakarken burun büküyorlar, ama bunu ele almak zorundayız... Buna eğer şimdi el atmazsak, yarın devlet iktidarı sahibi olduğumuzda nasıl el atacağız?

Uzanma-Uçuş serisinin [\[23\]](#) son sayısında, yapmayı bilmediğimiz iki şeyin bulunduğu söyleniyor. Beklenen an geldiği zaman, bizzat karşı tarafı nasıl devirip iktidarı fethedebileceğimizi henüz bilmiyoruz ve daha sonra bizleri bekleyen çok daha ağır bastırma ve ezme koşulları altında nasıl ayakta kalabileceğimizi de bilmiyoruz. Bu kolay hazmedilebilecek bir şey değildir. Alıp kitlelere sun bakalım bu fikri. Böyle mi yapacağız? Sağlam Çekirdek-Geniş Esneklik diyalektiğini kabul ediyoruz. Peki, bütün bunlara dayanabilir miyiz? İnsanlar pratikte bir şeyler yapacaklar ve sen bunu kontrol altında tutamayacaksın. Dünya hakkında bilgi edinmenin ve dünyayı dönüştürmenin yolu bu mudur? Neden, divanında belirtmiş

olduğun gibi şairane bir ruha sahip olmamız gerekiyor? Buna sahip olmamak neden bizim için tehlikelidir ve doymak bilmez bir tutkuyla dünyayı anlamak ve onu dönüştürmekle ne gibi bir bağlantısı vardır bunun? İhtiyacımız olan şey “proletaryanın o tanrısai mertebesi”ne ait olan bir perspektifle meselelere yaklaşmak ve senin(Başkan Avakian’a hitaben) biraz önce sözünü ettiğin şekilde, tepeye çıkıp insanlığın tarihsel yürüyüş merasimini seyretmek midir? Tam da bunu yapmadığın zaman duygusallığa düşmüş oluyorsun aslında- yani, bizzat bu sistem tarafından engellenen ve zincire vurulan şeyin, halkın potansiyeli olduğuna dair belli bir kavrayışı yakalamak yerine, sahte duygusallık pozisyonuna düşmüş oluyorsun.

“Ejderhaların Hasadı İçin” kitabının sondan ikinci paragrafında söylenen şeyin neden söylenmiş olduğunu hep düşünmüşümdür (Son tahlilde, Engels’in de bir keresinde ifade ettiği gibi, proletarya kurtuluşunu savaş meydanında kazanmalıdır) Ancak burada söz konusu olan mesele, sadece bu anlamda nasıl kazanacağımız değil, aynı zamanda, en geniş anlamıyla nasıl kazanacağımızdır. Düşmanın yenilgi koşullarında bile, devrimden nasıl intikam alacağına ve onun gelecekteki çözülüşünün tohumlarını nasıl ekeceğine ilişkin olarak, ekseriyetle başvurduğu-ve son derece ciddi olmasına rağmen, belki de sessizce piyasaya sürüldüğü için pek dikkat çekmediği-yöntemlerden bir tanesi, kendisini yenilgiye uğratabilmesi için, devrimcileri benzemeye mecbur bıraktığı şeydir.

Bu işin varacağı nokta şudur: siperlerde, onun karşısına çıkmak mecburiyetinde kalacağız ve muazzam bir yıkımın toz bulutları arasında onu yeneceğiz. Ama bunu yaparken, düşmanla aramızdaki en büyük farkı ortadan kaldırmamaya gayret edeceğiz. Burada, Marx’ın getirdiği örnek son derece aydınlatıcıdır; kendisi, burjuvazinin ideologlarıyla ve savunucularıyla defalarca yakın siperlerde muharebeye tutuştu, ama hiçbir zaman onlara karşı, onların kavramlarıyla ve onların bakış açısıyla savaştı. Marx’ın hayat veren bir

metodu ve ilham veren bir hedefi vardı. İlkelerimizde kararlı olma tutumumuzu muhafaza etmeliyiz. Ama bunun yanı sıra, esnekliğimizi, materyalizmimizi ve diyalektiğimizi, gerçekliğimizi ve romantizmimizi, belli bir amaca sahip olma bilincinin getirdiği ağır başlılığımızı ve olayların gülünç yönünü görebilme kabiliyetimizi de muhafaza etmeliyiz.[\[24\]](#) Peki, bu satırlar, eğer o noktaya gelinmemiş olunsaydı, orada yer alır mıydı? İşte divanın kuşanma noktasında bizi yönlendirdiği “model” ve önümüze sürdüğü sınav budur.

Kapsamına Al Ama Yerine Koyma: Köpekbalıkları ve Lepistesler

(Çv Notu: Lepistes, rengârenk beneklere sahip, telli duvaklı, küçük ve şirin bir akvaryum balığıdır. Tartışmada yapılan benzetme, onu estetik yanına değil, zararsız bir balık oluşuna işaret edilmektedir.)

Bob Avakian:Chomsky ve Barsamian ile yapılan röportajı okuyordum. Bir ara Barsamian şöyle söylüyor; “siyasetinin, dilbilimciliğinle ne alakası olduğunu sormayacağım.” Bunun üzerine Chomsky teşekkür ediyor. Kendisi, bu iki şeyi tamamıyla ayrı olarak görüyor ve enstrümantalist bir görüş karşısında aşağılanmış olduğu hissine kapılıyor- yani, her iki olgunun mekanik anlamda bir biriyle herhangi bir alakasının bulunduğu yönünde getirilen anlayış onu rahatsız ediyor. Bu iki olgu arasında kuşkusuz bir alaka vardır, ama bu, mekanik ve indirgemeci bir alaka anlamında değil, bir bütün olarak farklı bir seviyede ele alınmalıdır.

Başka bir tartışmada, insanların dil konusunda kabiliyetlerine değinirken, insanların dil konusunda sahip oldukları yeteneğin evrim sürecinin bir ürünü olduğu sonucuna varıp varamayacağımızı soruyor Chomsky. Evet, diye yanıtlıyor sorusunu, ama bunun tam olarak nasıl gerçekleştiğini söyleyemeyiz, diyerek sürdürüyor açıklamasını. Bu elbette böyledir, ama sorun, bunu o aşamada bırakmamaktır. Yani

bilimsel anlamda bu konu hakkında öğrenilmesi gereken daha çok şey vardır. Peki, insanların bilgiyi nasıl edindikleri üzerine yürütülen bu çalışmanın bizler için bir önemi var mıdır? Evet.

Bir anlamda burada anlatılmak istenen, belli bir tarzda sanat yapmak gibi bir şeydir. Burada da yine üç ayrı modelin söz konusu olduğunu belirtebiliriz. Birincisi, klasik komünist partilerim tarzıyla, ekonomist ve sendikacı bir yaklaşımla, "sanatçıları grev mitinginde halaya sokalım" yaklaşımıdır[25]. İkincisi, "sanatçılar devrim makinesinin dişlerini ve çarklarını meydana getirsinler" anlayışıdır. Ya da sanatçılar dar anlamda olmasa bile, devrime hizmet eden eserler sunsunlar anlayışıdır. Evet, sanatsal çalışmalarıyla devrime hizmet etsinler ama bu, Çin'de Kültür Devrimi sırasında geliştirilen ve üzerinde ciddiyetle durulması gereken ve yine daha iyisini başarmakla mükellef olduğumuz "model çalışmalarla" sınırlı kalmasın. Ayrıca üçüncü bir yaklaşıma ya da modele ihtiyacımız vardır. Sanatçıların, bu anlamda şeylere hizmet etmeyen sanatsal çalışmalarda bulunmaları.

Bu çelişkileri, bir sanatçıyla yaptığım görüşme sırasında gündeme getirdiğimde- yani sanatçılar yeni toplumda, hem sanat eserleri yaratmayı, hem de diğer sanatçılarla ve halk kitleleriyle bağlarını koparmamayı nasıl başaracaklar, çelişkisini açtığımdaya- kendisi, sanatçıların kooperatiflerde yaşayıp çalışmaları ve kendi sanatsal faaliyetleri yanı sıra, topluma diğer yönden katkıda bulunmalarını sağlayacak başka şeylerde yapmaları fikrini ortaya attı. Bu belli bir boyutta üzerinde düşünmeye geçecek bir öneridir. Ve evet insanlar finanse edilmek durumunda olacaklar ve bu fonu sağlayacak olanlar, devrime dolaysız olarak hizmet eden şeylere ayırdıkları fonlarla, devrime dolaysız olarak hizmet etmeyen şeylere ayırdıkları fonları bir araya getirmek durumunda olacaklar.

İnsanların başlarını alıp gitmelerinin bir rolü vardır ve bunun nereye varacağını bilemezsin. Mücadeleyle dolaysız anlamda bağlantı kurabilecek türden sanatsal çalışmalara

ihtiyacımız vardır. (model çalışmalarda ifadesini bulan sanatsal faaliyetler gibi) bunun yanı sıra sanatçıların başlarını alıp, kendi dürtülerinin peşine gitmelerine de ihtiyacımız vardır. Bilim ve sanata böylesi bir boyutta yaklaşıldığında, bazı insanların hangi alanlarda çalışma yürüteceklerine dair sahip olunan genel bir fikir temelinde finanse edilmelerini izleyen sürecin belli bir aşamasında kayda değer bir ürün çıkaramamalarını gerekçe yaparak, ayırmış olduğun fonun boş yere harcandığı sonucuna varamazsın.

Bütün bu çabaları, bazen her hangi bir yere varamayabileceğini görmek ve bunun söz konusu sürecin bir parçası olduğunu kavramak durumundasın. Aslında bu, toplumun bütün gözeneklerinden komünizmin fışkırdamakta olduğuna dair Lenin'in sunduğu anlayışla en geniş manada örtüşmektedir. Evet, (bilimsel incelemelerde bulunan genç bir yoldaşı kastederek) bilim felsefesi üzerine mücadele etmeli ve hakikate daha bütünlüklü bir şekilde varabilmenin bir aracı olarak ele almak suretiyle MLM içinde mücadele verilmelidir. Ancak, kabul edilmesi gereken diğer bir şeyde şudur; birileri çıkıp eğer Büyük Patlama'dan bir gün önce yaşananların neler olduğuna dair bir şey keşfederse, bunu bilmek a)ilgimizi çeker ve b)bu dar olmayan anlamda devrimci mücadelenin ve sınıf mücadelesinin bir parçası haline gelir. Değişik sınıflar, şeyleri farklı biçimlerde yorumlarlar ve onları değişik yollarla bastırmaya yönelirler(bilimi, politik ve ideolojik sebeplerden ötürü bazen bastırmaya yönelmiş olan tek sınıf proletarya değildir, Bush ve şürekâsının şu yaptıklarına bir bakın!)

Bakınız, dünya bilfiil hareket halindeki maddeden meydana gelmiştir. Materyalizm ve diyalektik dünyanın kendi durumuna tekabül ediyor ve onu daha fazla derinlemesine incelememize olanak sağlıyor. Dolayısıyla, gerçekliğe dair olguların daha fazla keşfedilmesi, diyalektik materyalizmin kapsamını genişletir ve onu bilfiil güçlendirir. Bunun üzerinden sınıflar mücadeleye tutuştuklarında bu, ideolojik arenada

sürdürülen sınıf mücadelesinin bir parçası haline gelir. Bilgi edinme arayışının kendisi, sadece ideolojik arenada sınıf mücadelesi yürütebilmek için keşiflerde bulunma seviyesine indirgenmemelidir. Bu durum aslında şöyle işler; gerçeklik hakkında daha fazla bilgi edinirsin ve eğer diyalektik materyalizmi doğru kavırıyorsan, öğrendiğin her şey, keşfettiğin her bir hakikat, diyalektik materyalizmi takviye eder, güçlendirir, zenginleştirir ve dolayısıyla kaçınılmaz olarak sınıf mücadelesinin bir parçası ve hatta komünizm de dahi ideolojik mücadelenin bir parçası haline gelir. Evet, bu genç yoldaş için söz konusu olan şeyin bir yönü, sınıf mücadelesini o arenada(bilim ve bilim felsefesi arenasında) yürütmektir, ama bununla sınırlı değildir ve buna indirgenemez.

İkinci yoldaş: Bu mesele bizim, insanları, düşünebilmeleri noktasında nasıl eğittiğimizle alakalıdır. Önderlik edebilme noktasında kendimizi donatma anlamında, hangi türden insanlar olmak istiyoruz. Kitlelerin felsefeyi araştırmalarından bahsediyoruz, peki biz araştırıyor muyuz? Divan, sınırları zorlamaya çalışıyor. Buna karşıt yaklaşımın sahipleri ise, “bizim takım taklavatımız tamam” diyorlar ve divan tarafından sürekli olarak sıkıştırılıyorlar. Bu yola başvurduğumuz takdirde, devlet iktidarının icrasını başarabilmemizin gerçekten mümkün olup olmadığı soran aydınlara ne cevap vereceğiz? Şunu ya da bunu nasıl ele alacaksın? Komünistler, ekseriyetle bu sorulara geçiştirici cevaplar veriyorlar. Karşılarına çıkarılan şeyleri kuraldışı olarak mahkûm ediyorlar ve bu tutum, sonuçta Orwell’leri doğruluyor. Bazı sorular yanlış yerden geliyor, ama bunu *a priori* bir tarzdan, önceden belirleyemezsin. Sular oldukça dalgalı ve ortada köpekbalıkları dolaşıyor, ancak bunların birçoğunun daha sonra dişsiz lepistes balıkları olduğu anlaşılıyor. İnsanları eğitmemiz lazım.

Buna halk arasındaki çelişkiler meselesi de dâhildir. “Kapsamına alır, ama yerine geçmez” görüşünün sunduğu geniş

açılı yaklaşım, bize bütün bu alanlardan öğrenebilme arayışı içerisinde bulunmayı emrediyor. ("Kapsamına alır, ama yerine geçmez" Mao Zedung tarafından marksizmin fizik, sanat vs alanlarındaki teorileri kapsamına aldığı ancak kendisini bunların yerine geçirmediğine dair formüle edilmiş olan bir ilkedir. Bu ilke Bob Avakian tarafından daha fazla geliştirilmiş ve uygulanmıştır)[26] Dünyanın bilfiil nasıl bir gelişim seyri izlediğine dair sürdürülmekte olan bir mücadele vardır; yavaş yavaş mı gelişiyor? Yoksa sıçramalar biçiminde mi? Bu bizim için önemli midir? Evren nasıldır? Biz maddenin nasıl bir hareket izlemekte olduğunu önemsiyoruz. Biz maddenin bir parçasıyız. Maddenin hareket halindeki bütün biçimlerini kapsayan bazı ilkeler vardır. Ve bunları, bilim ve sanat yoluyla, doğru bir yaklaşımla ve şeyleri kuraldışı olarak mahkûm etmeden anlamaya ihtiyacımız vardır. Sovyetler Birliği'nde insanlar buna bağlı olarak haksız yere bastırıldılar. Eğer bu yanlış çizgi iktidara gelirse, olacağı budur. Dişsiz Lepistes balıkları açısından önemlidir bu. Ama şeyler hakkındaki hakikate ulaşma çabası içinde bulunmazsak, köpekbalıkları ve dişsiz lepestesler arasındaki farkı göremeyiz. Hakikati önemsememizi gerektiren birçok sebep vardır. Sadece partimiz açısından değil, tarihimiz açısından da Komünist hareket içerisinde süregelen bir problemin varlığına işaret ettiğinde(Başkan Avakian'a hitaben) ve zamanın büyük çoğunluğunda, komünistlerin çoğu komünist değildir! dediğinde, insanlar neden şoka uğramışlardır?

Açıkçası belli şeylerden kopmazsak iktidarı fethedemeyiz- ya da kazayla fethetsek bile onu kullanmak suretiyle iyi denebilecek hiçbir şey yapamayız. Eğer, insanlar materyalizmin suyunda güzelce terbiye edilirse, bu gibi şeyler karşısında şoka uğramazlar ve bunları daha iyi bir biçimde ele alabilirler. Hakikati idare etmemiz ya da onu kontrolümüz altına almamız hiçbir zaman mümkün olmayacaktır. O, maddeden çıkar. Hakikat korkutucu bir şey değildir.

Bob Avakian: Bütün bunlar son derece önemlidir. Aynı zamanda,

benim mücadelesini yürüttüğüm bu metot ve yaklaşımla karşısına dikileceğimiz belaların ne olduğunu anlayamazsak-“sağlam çekirdek ve hayli esnekliğin” ve buna bağlı diğer şeylerin içerdiği ilkeleri kavrayamazsak-lime lime doğranırız (çn. –drawn and quartered-İngiltere tarihinde, Kraliyet güçlerinin muhaliflerine uyguladığı ve iç organların çıkarılıp, bedenin parçalara ayrılmasına dayanan korkunç bir işkence ve katliam örneğidir).

Ortalık çok karışık ve zorluklar olacak. Ortalık çok karışacak. Ortalık, yaşama coşkusunu alevlendiren taze bir nefesle canlanacak. Bu bizim gerçekten komünist olmamamızı ve bunu en üst düzeyde uygulamamızı gerektiriyor. Burada son derece açık ve net bir biçimde ifade etmek istiyorum, eğer bu yanlış çizgi üstün hale gelirse ve insanlar bu çizgiyle iktidara gelirlerse çok kötü olacak. Stratejik anlamda bunu korkutucu bulmadığımızı söylerken haklı olduğunu düşünüyorum. Yorumlarında ifadesini bulan ana yönelim ile hem fikirim. Ama belki de tali bir yöne tekabül etse de bunların biraz korkutucu bulunmalarını gerektiren bir durum vardır. Zorlukları küçümsememeliyiz. Bu sürecin içerisinde, kargaşa, bol oranda mevcut olacak. Bunu (benim önerdiğim tarzda) yapamayacağımızın söylenmesi, öyle maddi gerçeklikte hiçbir temeli olmayan boş bir iddia değildir.

Ama maddi gerçeklik çok daha kuvvetli bir biçimde, bunun yapılabileceğine ve benim geliştirmekte ve kavgasını yürütmekte olduğum gibi sağlam çekirdek ve hayli esnekliği uygulayabileceğimize işaret ediyor. Ve gerçektende bunun yapılabilmesinin ve komünizme varabilmesinin tek yolu buradan geçiyor.

Yayıncının Notu: Dipnotlarda adı geçen belgelerin büyük çoğunluğu Türkçeye çevrilmemiştir.

[1] Bob Avakian'ın “Bilim, Kültür ve Sanat Üzerine Gözlemler”inden alınıp bu

makalede yayınlanmıştır. (İnsight Press Chicago, 11.2005 İlk defa Devrimci İşçi'nin 1262.sayısında yayınlandı. 19 Aralık 2004)

[2] Bob Avakian "Dünyayı Fethet! Enternasyonal Proletarya Bunu Yapmaya Muktedir, Yapmalı Ve Yapacak" Devrim No 50, Aralık 1981

[3] Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin Genelgesi, 16 Mayıs 1966, Çin'de BPKD üzerine önemli belgelerde yer alıyor. Çin Yabancı Diller Matbaası, Pekin 1970

[4] Bob Avakian, "Dehşetli Son Ya Da Dehşete Son!" RCP Yayınevi, Chicago, 2984

[5] "Cark Sagan ve Stephen Gould'a Bazı Sorular" ve "Carl Sagan, Stephen Gould ve İsaac Asimov'a İlave Sorular" Bob Avakian'ın "Yansımalar, Çizimler ve Provakasyonlar, Makale Ve Yorumlar"dan alınmıştır. 1981-1987, RCP Yayınevi, Chicago 1990

[6] Bob Avakian'ın "Stratejik Meseleler" üzerine vermiş olduğu bir başka konuşmanın söz konusu bölümü. Bu, "proletaryanın tanrısai mertebesini" tartışan diğeri bir konuşmadır ve henüz yayınlanmamıştır. "Büyük Amaçlar Ve Muhteşem Strateji"'de yer alan "Kavgamız Sadece İntikam İçin Değil, Bütün İnsanlığın Kurtuluşu İçindir!"de tartışılmaktadır. Devrimci İşçi Dergisi, 1140.sayı, 24 Şubat 2002, ayrıca, "Devrimi Kavra Üretimi Arttır, Yeni Duruma İlişkin Bazı Değerlendirmeler"den alınmış olan "Temel İlkelere Kararlıca Bağlı Olmak Ama Batıl İnanç Ve Geleneklere Bel Bağlamamak" Devrimci İşçi, Sayı 1186, 9 Şubat 2003, www.revcom.us adresinden temin edilebilir. Bu mesele ayrıca bu sayıda "Proletaryanın Tanrısai Mertebesi, Akıp Giden Tarihe Geniş Açıdan Bakmak" belgesinde de tartışılmaktadır. "Stratejik Meselelere" ilişkin bölümler Devrimci İşçi'nin 881 ve 884-891 sayılarında yer alıyor, Kasım 1996'dan Şubat 1997'ye kadar ve ayrıca Devrimci İşçi 1176-78 sayılarında da bulunuyor. (24 Kasım'dan 8 Aralık'a kadar)

[7] Bill Martin, Chicago De Paul Üniversitesi'nde Felsefe Profesörü ve Sosyal Teorisyendir. Yazmış olduğu kitaplardan bazıları; "Kördüğüm İçinde Politika" 1996, "Radikal Proje: Sartreci İncelemeler" 2001, "Avant Rok" 2002 ve "Marksizm Ve Gelecek Çağrısı; Etik, Tarih Ve Politika Üzerine Sohbetler", Bob Avakian ve Bill Martin, Açık Mahkeme Yayınevi, Chicago 2005, tartışma yürütülürken henüz yayınlanmamıştı.

[8] Bu konuşmanın ses kayıt dosyaları internette www.bobavakian.net üzerinden temin edilebilir.

[9] Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bob Avakian tarafından verilen “Diktatörlük Ve Demokrasi, Komünizme Doğru Sosyalist Dönüşüm”e başvurulabilir. Ayrıca bu konuşmadan bölümler 250-52, 254-55, 257-58 ve 260 no’lu sayılarında bulunabilmir.

[10] Bu yukarıda sözü geçen “Diktatörlük Ve Demokrasi, Komünizme Doğru Sosyalist Dönüşüm”e tekabül ediyor.

[11] Lee Feigon “Mao, Yeni Bir Yorum” İvan R.Deer Publishers, Chicago 2002

[12] Devrimci İşçi’nin 250.sayısında yer alan “Diktatörlük ve Demokrasi, Komünizme Doğru Sosyalist Dönüşüm”den alınmış olan “Fikirler Dünyasında Mücadele”ye bakınız. (Lysenko bir Sovyet ziraat uzmanıydı. Kendisi anlaşılabilirdi kadarıyla, genetik bilimine dair yanlış bir yaklaşıma dayanan pragmatik bir bakış açısıyla zirai üretimin arttırılması yönünde fikirler ileri sürmüştür. Bunların arasında, yaşam süreci içerisinde elde edilen karakteristiklerin kalıtımsal olarak bir sonraki nesile geçirilmesine dair anlayışlar vardı ve dolayısıyla Stalin tarafından desteklendi. Bu hadisenin sadece Sovyetler Birliği açısından değil Uluslararası Komünist Hareketin tümü açısından da ciddi olumsuz sonuçları oldu-Kazanılacak Dünya)

[13] Stephen Kinzer “Şahın Bütün Adamları: Bir Amerikan Darbesi Ve Ortadoğu Terörünün Kökleri” John Wiley ve Son’s Inc., New Jersey 2003, Mossadık, seçimle başa gelen popüler bir hükümet lideriydi. Kendisi CIA önderliğinde gerçekleştirilen ve İran’daki gericiyle ortak çalışma yürütme ve onları yönlendirme temelinde devreye sokulan bir darbe ile devrilip, yerini kendisinden sonra tahta geçen Şah’a bıraktı. Çıkarlarına bilfiil hizmet etmekte olduğu ABD emperyalizmi tarafından desteklenmekte olan İran Şahı’nın yönetimi döneminde, geniş halk muhalefetine ortaya çıkmasının yanı sıra, gerici İslamcı kökten-dincilerinde güçlenmeleri sonucu yarattı. 1970 yılların sonlarına doğru yükselen halk muhalefeti, Şah’ın devrilmesine, ama bunun yerine maalesef gerici dincilerin iktidara gelmelerine yol açtı.

[14] Bob Avakian “Sahte Komünizm Öldü... Yaşasın Gerçek Komünizm...” İkinci Baskı, RCP Yayınları, Chicago 2004, sayfa 55-74

[15] “İki Büyük Kamburu Aşmak: Dünyanın Fethedilmesi İlişkin Ek Düşünceler”, Bob Avakian’ın 1990’lı yılların sonuna doğru vermiş olduğu bir konuşmadır. Bu konuşmanın bazı bölümleri Devrimci İşçi’de yayınlanmıştır ve internetten www.revcom.us üzerinden temin edilebilir. “Proletarya Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü –Topluma Önderlik Etmeye Dair Radikal Bir Görüş” yazı serisi RW’da Sayı 214’den 226’ya kadar yayınlanmıştır. (5 Ekim 2003’den 25 Ocak 2004’e kadar) Ayrıca “Kamburu

Aşmak” RW 927, 930, 932 ve 936-940 no’lu sayılarında 12 Ekim, 2 Kasım, 16 Kasım ve 14 Aralık 1997 tarihlerinde ve 18 Ocak 1998 tarihlerine kadar yayınlandı. Bu konuşmadan alınan diğer iki ek bölüm ise, “Materyalizm ve Romantizm; Mit Olmadan Yapabilir Miyiz?” RW 211, 24 Ağustos 2003 ve “George Jackson’u Tekrardan Okumak” RW 968, 6 Ağustos 1998. Bütün bu metinler www.revcom.us üzerinden temin edilebilir.

[16] Stephan Courtois “Komünizmin Kara Kitabı: Suç, Terör, Baskı” Harvard Üniversitesi Yayınevi, 1999

[17] Arno J.Mayer “Kabaran Öfkeler: Fransız Ve Rus Devrimleri’nde Şiddet Ve Terör” Princeton University Press, Princeton NJ, 2000

[18] “Komünizme İlerleme”ye bakınız, RW 260(28 Kasım 2004) “Diktatörlük ve Demokrasi: Komünizme Doğru Sosyalist Dönüşüm”den alınmıştır. Tam metin www.revcom.us üzerinden temin edilebilir.

[19] Bu meseleye ilişkin daha kapsamlı bir tartışma için, Bob Avakian’ın “Diktatörlük ve Demokrasi: Komünizme Doğru Sosyalist Dönüşüm” üzerine yaptığı konuşmaya bakınız.

[20] Ardea Skybreak’in “Evrin Bilimi” üzerine hazırlamış olduğu yazı dizisi RW(Devrimci İşçi)’nin aşağıdaki sayı ve tarihlerinden alınmıştır: 1157, 1159, 1160, 1163, 1164, 1170, 1179-1183 ve 1215-1223

[21] “Büyük Amaçlar ve Muhteşem Strateji”, Bob Avakian’ın 1990’lı yılların sonunda yapmış olduğu bir konuşmadır. Bundan alınan bazı bölümler RW’nin 1127-1142 sayılarında(18 Kasım 2001’den 10 Mart 2002’e kadar) yayınlanmıştır. İnternette www.revcom.us sitesinden temin edilebilir.

[22] Bob Avakian “Bir Dönemin Sonu-Yeni Bir Dönemin Başlangıcı” Devrim, Sayı 60, 1990 Sonbaharı

[23] “Sonuç: Göğüslememiz Gereken Zorluklar” RW 1210, 17 Ağustos 2003, “Doruklara Uzanmak ve Güvenlik Ağı Olmadan Uçmak Üzerine” Bob Avakian’ın 2002 senesinin sonunda yapmış olduğu bir konuşmadan alınmıştır. Bu konuşmadan bazı bölümler RW’nin 1195-1210 sayılarında(20 Nisan-17 Ağustos 2003’e kadar) yayınlanmıştır. İnternette www.revcom.us adresinden temin edilebilir.

[24] Bob Avakian “Ejderhalar Hasadı İçin”-“Marksizm Krizi” ve Marksizm’in Gücü Üzerine-Şimdi Her Zamankinden Daha Fazla”, RCP Yayınevi, Chicago 1983, Sayfa 152

[25] Bu, ABD Komünist Partisi'nin(CPUSA) sahip olduğu yaklaşımın kısa bir özetini içeriyor. CPUSA'nın sanata yönelik olarak faydacılığın ve enstrümantalizmin ağır etkilerini taşıyan bir yaklaşımı vardı-sanatçıların ilgilerinin dar anlamda işçi hareketine yöneltilmesi, proletaryanın sanat alanında rektifiye edilmesi ve radikal demokrasiden hiçbir zaman tam olarak ayrılmamış, Marx tarafından belirtilen iki radikal kopuşu kucaklayamamış bir bakış açısı ile sanatı ve gerçekliği ele alma.

[26] Bakınız örnek olarak onun bu meseleye ilişkin olarak "Diktatörlük ve Demokrasi; Komünizme Doğru Sosyalist Dönüşüm"de yürüttüğü tartışma.

"Fizikte Kriz", Felsefede ve Politikada Kriz

Editörün Notu: Devrimin önderi ve *Yeni Komünizm*'in yazarı Bob Avakian'ın aşağıdaki makalesi 12 Nisan 2009 tarihinde revcom.us web sitesinde yayınlanmıştır. Türkçe çevirisini okurlarımıza aktarıyoruz.

Kaynak için bkz: ["Crises in Physics," Crises in Philosophy and Politics \(revcom.us\)](http://revcom.us)

Yazarın Notu: Bu metin, 2008'de bir grup parti üyesine yaptığım "Geleceğin Bir Öncüsü Olarak Dünyaya Çıkmak" (Out Into The World – As a Vanguard of the Future) başlıklı konuşmanın bazı bölümleri üzerine çalışılmış halidir. Basım süresinde, eleştirileri, soruları ve önerileriyle yazıya katkıda bulunanlara teşekkürü bir borç bilirim. Özellikle de, "Evrin Bilimi ve Yaratılış Miti – Neyin Gerçek ve Neden Önemli Olduğunu Bilmek" (The Science of Evolution and the Myth of Creationism—Knowing What's Real and Why It Matters) kitabının yazarı Ardea Skybreak'a bu sürece katkılarından dolayı özel teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

100 yıl önce, Lenin'in zamanında şiddetli bir şekilde kendisini gösteren bir olgu şimdi yeniden baş gösteriyor gibi

görünüyor. Kast ettiğim şey, “fizikte kriz” ve felsefenin krizi olarak adlandırılabilen bir durum. Bu krizlere onların politik sonuçları da dahildir. Mesela fizikte yeni araştırma, keşif ve teorilerin felsefi yansımaları ve devrimci mücadeleye etkileri vardır. Devrimci mücadeleye etkileri anlamında özellikle komünist hareketin içinde Marksist olanlarla revizyonist olanlar arasında devam eden mücadelenin üzerinde durmak istiyorum. Revizyonizmden kastım, komünizmin adı korunarak komünizmin devrimci bakış açısı ve amaçlarının ortadan kaldırılacak şekilde revizyona tabi tutulmasıdır. Çok sayıda kişinin “Devrim Yapmak ve İnsanlığı Kurtarmak” kitabını okuyarak, özellikle de 1. bölümde [1] şunlarla ilgili itirazlarda bulunduğunu not etmesinde fayda var:

“Marksizm’de şüphesiz yanlışlanabilir şeyler vardır; diyalektik materyalizm örneğine bakalım. Dünya, hareket halindeki maddeden başka bir şeyden yapılmış olsaydı -ve eğer bu kanıtlanabilseydi- Marksizm temellerinde, özünde ve çekirdeğinde yanlışlanırdı, böylece hatalı olduğu kanıtlanırdı. Evet, bütün gerçeklik maddeden oluşur. Öte yandan eğer bazı maddelerin değişmediği ve iç çelişki, hareket ve gelişme barındırmadıkları kanıtlanabilseydi, bu da diyalektik materyalizmin çürütülmesi anlamına gelirdi. Ancak bunların hiçbirisi kanıtlanmış değildir.” [2]

Burada atıfta bulunduğum itirazlar, en azından bir bölümü, güncel bazı buluş ve tartışmalardan kaynaklanıyor gibi görünüyor. Bu buluş ve tartışmalar özellikle fizikte baş gösteriyor. Bu itirazlar, komünist devrimin birinci aşamasının yenilgisi (on yıllar önce Çin’de meydana gelen revizyonist karşı-devrim ve onu takip eden kapitalist restorasyonlar sonucunda yenilgisi) ve komünist hareketin süregiden güçlükleri [3] temelinde boy verirken, fizik konusundaki meseleler ve onların felsefi (dünya görüşü ve metodolojisi anlamında) suretleri, geniş anlamdaki politik yansımaları kadar kendi başlarına da ele alınmalıdır. Bu politik yansımalara, özellikle Marksizm ve revizyonizm arasındaki

mücadele de dahildir.

Gerçeklik hareket halinde maddelerden oluşmamış olsaydı, bu anlamda gerçekliğin bazı parçalarının, yani gerçekte var olanların, maddeden oluşmamış olduğu gösterilebilse ya da en azından değişime uğramayan bazı şeyler olduğu kanıtlanabilseydi, aynı şekilde en azından bazı şeylerde kendisini gösteren değişimlerin maddenin kendi hareketi ve çelişkilerinden kaynaklanmadığına ilişkin ortaya kanıtlar konulabilseydi, o zaman bu durum diğer şeylerin yanı sıra, doğaüstü varlıkların (tanrıların ya da Tanrı'nın) varlığına kapı açabilirdi. Burada doğaüstü varlıklardan kasıt, evrenin kontrolünü elinde bulunduran ya da en azından şeyleri meydana getiren, şeylere onları harekete geçiren ilk itkiyi veren "yaratıcı" ve "ilk hareket ettirici" varlıklardır. Bunun dolayimleri sadece felsefi olarak değil sosyal ve politik açıdan da muazzam olurdu.

Tamam, izin verin en başından söyleyeyim: ben burada hiçbir şekilde (uygulamalı ya da teorik) fizik uzmanlığı taslamıyorum, fakat konuşma konusunda kendime güvendiğim bazı temel gerçeklikler, görüş açıları ve metotlar var. Bu konularda gerçekte ısrarcıyım.

"Devrim Yapmak ve İnsanlığı Kurtarmak" çalışmama gelen yanıtlardan en az bir tanesi, bütün gerçekliğin aslında hareket halinde maddeden oluştuğunu söylemenin doğru olmadığına yönelikti. Uzay ve zamanın gerçekliğin bir parçası olduğunu, fakat madde olup olmadıklarının özellikle de hareket halinde madde olup olmadıklarının tartışmalı olduğunu savunarak, "uzay ve zaman" örneğine atıfta bulunuyorlardı.

Öncelikle, Einstein'ın ve diğerlerin çalışmalarının da gösterdiği üzere, uzay ve zaman mutlak değil göreceli şeylerdir. Bunlar esasında hareket halinde maddenin özellikleridir. Bu söylenebilir. Fakat hareket halindeki maddenin dışında -ondan farklı olarak- hiçbir koşulda herhangi bir şey mevcut değildir.

Yine de, “Yapmak ve Kurtarmak” içinde yukarıdaki paragrafa dair sıklıkla tartışma konusu yapılan -ve eleştiri yöneltilen- şey, maddenin tüm formlarının değiştiği, tümünün içsel çelişkiler barındırdıklarına, hareket ve gelişme ihtiva ettiklerine atıfta bulunan son cümleyle ilgilidir. Bu itirazlar en azından belli bir düzeye kadar hareket, değişim ve gelişmeyle ne kast edildiği konusunda hatalı ya da mekanik bir anlayışa dayanmaktadır (ya da bunla ilgilidir). Bu anlayış, özellikle iç çelişkinin anlamı konusunda mekanik ve yanlıştır. Bir şeyin iç çelişkisi olduğunu söylemek, onun “sonsuz kez bölünebilir” olduğunu söylemekle aynı şey değildir. “Sonsuz kez bölünebilirden” kasıt, bir şeyin sonu gelmeyecek şekilde daha küçük parçalara bölünmesidir.

Bir zamanlar atomun maddenin olası en küçük parçası olduğu, onun hiçbir zaman daha küçük parçalara ayrılamayacağı düşünülüyordu. Fakat atomun aslında atomaltı parçacıklarından oluştuğu ortaya çıktı. Bu atomaltı parçacıkları, etrafı negatif yüklü elektronlarca sarılı yoğun bir çekirdeğe sahip. Çekirdeğin kendisi de zaten pozitif yüklü protonlarla nötronlardan oluşuyor. Özcesi atom, daha önce parçalanmaz olduğu düşünülen, ama daha sonra parçalanabilir olduğu ortaya çıkan şeylere iyi bir örnektir.

Aslında, felsefede ve “fizikte krize” yol açan en temel faktörlerden biri; atomun, maddenin olası en küçük bileşkesi olmadığıнын, gerçekte kendisinin de daha küçük parçacıklardan oluştuğunun keşfidir. Felsefede bu durum, felsefi idealizmin büyüyen korolarıyla karakterize olmuştur. Bunlar “maddenin ortadan kaybolduğunu” iddia etmektedirler. Oysa gerçekte olan şey, maddenin daha önce bilinmeyen çeşitli hallerinin keşfidir. Felsefede ve fizikte bu krizlere Lenin zamanında ortaya çıkan sosyalist-komünist hareketin krizi eşlik etmektedir. Sosyalist-komünist hareketin krizi -hepsi olmasa bile birçok eski Marksist’in revizyonizme demir atması durumu- bu krizlerden bağımsız değildir. Sosyalist-komünist hareketin krizi, özellikle hareketin 1905 devrimiyle ağır bir yenilgi

aldığı Rusya’da çok şiddetli yaşanmıştır. Lenin bu sebeplerden kaynaklı hatalı düşünüş biçimlerine ve onlara bağlı imtiyazlık ve bozgunculuğa karşı hem felsefi hem de politik alanda aktif bir mücadele yürütmek gerektiğini fark etmiş ve bu temelde davranmıştır. “Materyalizm ve Ampriyokritisizm” çalışması da bu mücadelede güçlü ve etkin bir silah olarak ortaya çıkmıştır. Bu mücadele, daha sonra doğrulandığı üzere, 1917’de Rusya’da yeni sosyalist cumhuriyetin kuruluşunun önünü açan devrimin başarısına önemli bir ideolojik ve politik zemin teşkil etmiştir.

Yine de, atomun daha küçük parçacıklardan oluştuğunun keşfi, maddenin her bileşkesinin zorunlu olarak öyle ya da böyle tekrar tekrar sonsuza kadar küçük parçacıklara bölüneceği sonucunu getirmemiştir. Durumun böyle olup olmaması, tüm bu şeylerin içsel çelişkiler barındırıp barındırmadıklarıyla aynı şey değildir. Böylesi bir bölümlenmenin (yani tekrar terar daha küçük parçalara ayırmanın) gelecekte şimdi tespit edilen (ya da diğer keşiflerden çıkarsanan) en küçük parçacıklara da uygulanabileceğin ortaya çıkarılması kuşkusuz ihtimal dahilindedir. Yani, bu gibi parçacıkların daha küçük parçalardan oluştuğu gelecekte ortaya çıkarılabilir vs. Ama tüm maddelerin içsel çelişikler barındırdıklarına bilmek için böylesi keşiflerin (giderek daha küçük parçacıklara ya da bileşenlere bölünerek) illa sonsuz bir süreç meydana getirmeleri gerekmiyor.

Meselenin bir yönünü ele alırsak: Belli bir maddenin -hareket halindeki- bölümlenmesinin belirli bir aşamasında ortaya çıkabilecek şey o maddenin başka bir şeye, mesela bir çeşit enerjiye dönüşmesidir (ki bu da maddenin bir biçimidir). Fakat bu bile, maddenin belli bir formunun (ya da formlarının) içsel çelişkilerinin -ve tüm gerçekliğin hareket halinde maddeden oluştuğunun- bir dışavurumudur.

Bir kez daha, içsel çelişkilerin varlığı illa bir şeyin sonsuz şekilde “bölünebilmesini” getirmez. Burada “bölünebilmekten” kasıt, o şeyin daha küçük parçalara ayrılması durumudur. Bunu

tekrar etmemin sebebi bunun çok önemli olması ve bazı insanların mekanik bir şekilde düşünmelerinden kaynaklı buna takılıp kalmalarıdır. Bu daha küçük parçalara bölümleme, her günkü nesnelerden alıştığımız üzere (örneğin, bir elma ya da kurabiyeyi pratik limitlerine erişene kadar tekrar tekrar ikiye bölmek) sonsuza gitmek zorunda değil.

İçsel “yapıyla” içsel çelişki arasında fark vardır. Ve bu fark önemsiz değildir. Bazı parçalar, mesela, algılanabilir bir içsel “yapıya”, en azından bizim düşünmeye alıştığımız şekilde (yine her günkü nesnelerden anlam çıkaracak şekilde) bir yapıya sahip olmayabilir. Fakat bu onların içsel çelişkiler barındırmadıkları ya da hareket ve değişim ihtiva etmedikleri, bunları deneyimlemedikleri anlamına gelmez. Atomaltı elektronlarına bakın. Anladığım kadarıyla bunlar birer içsel yapıya sahip değiller, yine de değişimin dinamik bileşkeleriler. Manyetik alanlar oluşturma ya da saptırma, enerji fotonlarını emme ve yayma, nükleer yörüngelerini değiştirme ve başka atomların elektronlarıyla yer değiştirerek kararsız hallere girme gücüne sahipler. Sonuncusu, kimyasal bağların oluşmasının da temelidir. Üstelik bu elektronlar kendilerinin anti-parçacıkları olan pozitronlarla çarpışmalarda yok da edilebilirler. Hiç şüphe yok ki, elektronlar, hareket halindeki maddenin çok dinamik bileşenleridir!

Bilinen en küçük parçacık bile hareket halindeki maddenin özelliklerine sahiptir. Mesela, ışık fotonlarının en iyi şekilde hem bir parçacık hem de bir dalga olarak anlaşılabilceği söyleniyor. Anladığım kadarıyla, fizikte epey tartışmalı bir konu olan “sicim teorisi,” sicim üzerinde farklı biçim ve dalgalarda titreşen parçacıkların, tüm maddelerin temel özelliği olduğunu ileri sürmektedir. **Bu teorinin eninde sonunda geçerlilik kazanıp kazanmayacağından bağımsız olarak, mesele modern fizikte her yeni keşfin ve teorik önermenin bizim anladığımız şekilde diyalektik materyalizmin altını oyacak ya da onu çürütecek biçimde bir**

şey ortaya çıkaramamasıdır. Anladığımız ya da anlamamız gereken anlamda diyalektik materyalizm, öyle ya da böyle tüm varoluşun hareket halinde maddeden oluştuğunu ve evet tüm maddelerin içsel çelişkiler barındırdıkları ve bunlarla karakterize olduklarını savunmaktadır. Bunla bağlantılı olan, Mao'nun "Çelişki Üzerine" yazısında bahsettiği ilkedir. Yani, bir bağlamda tikel olanın bir başka bağlamda evrensel olmasıdır (tabii tersi de aynı şekilde geçerlidir). Bunun sebebi şeylerin çok çeşitli sayıda ve birbiriyle karşılıklı olarak bağlantılı olmalarıdır. Bildiğiniz gibi, daha önce de aynı mesele ile ilgili konuşurken, bunları farklı biçimlerde - günlük yaşamdan ya da askeri alandan faydalı kavramsal soyutlamalar şeklinde- örneklemiştim. Mesela, savaşı bir bütün olarak ele aldığınızda o evrenseldir. Bu savaş durumunun parçası olan somut herhangi bir sefer ise tikeldir. Tersten, bu ve benzeri her türlü sefer de, bu bağlamdan bakıldığı sürece evrensel olabilir. Zira böyle bir bağlamda her spesifik askeri çatışma tikel halini almakta ve benzeri. Bu ve benzeri birçok örnek var. Aslında, bu her olgu için de geçerlidir. Kitap okurken mesela, kitap bir bütün olarak evrenseldir, ama belirli bir bölümünü okuyorsanız, bu bölüm de pekala evrenselleşebilir. Evrensel tikel ilişkisi oyun değildir. Aslında gerçekliğin varoluşu böyledir. Gerçekliğin farklı "parçaları" birbirine karşılıklı olarak (ve içsel, yani başka bir düzeyde içten olarak) bağlıdır.

Bunun neyi kapsadığını anlamak önemlidir. Evrenselle tikel arasındaki diyalektik ilişki ve bunun kendisi göstereceği farklı düzeyler, maddenin sadece belirli ve farklı formlarının (ya da maddi düzeylerinin) birbirine yalnızca "dışsal" ve birbirinden tamamen "ayrı" "karşılıklı etkileşimleri" olarak ele alınamaz. Hayır, (hareket halindeki) maddenin her çeşit formu ve düzeyleri böylesi ayrı varoluşlara ve kimliklere sahiptir. Bunların bazıları onlara karakteristik özelliklerini verirken bazıları içsel tutarlılıklarını oluşturur. Ama bu varoluş ve kimlikler aynı zamanda mutlak ve nihai değil görecelidir.

Buna göre, maddenin belirli bir formu sadece farklı bir maddenin formuyla “karşılıklı etkileşime” değil, aynı zamanda o farklı maddenin formuyla başka bir düzeyde başkaca bir maddenin oluşumuna girebilir ve bu şekilde bir entegrasyon geçirebilir. Bir kez daha, maddenin bu farklı form ve düzeylerin her biri görelî olarak kendi ayrı varoluşuna ve kimliğine sahiptir. Bunu kavramsal şekilde ifade edersek: “a” yani maddenin belirli bir formu, “b” ile, yani “a”dan görece farklı bir başka maddenin formuyla, başka düzeyde bir maddenin oluşumunu sağlayacak şekilde “c”de entegre olurken, “a” ve “b” aynı zamanda “karşılıklı etkileşime” girerler. Daha somut olması için, bir insan bedeni hücresini düşünelim. Böylesi bir hücre kendi özgü bir varoluşa ve kimliğe sahiptir. Bu kimlik (burada da bahsedildiği üzere) kuşkusuz göreceli ve çelişkilerle karakterizedir. Çelişkiler bu bağlam ya da düzeye içseldir. Ama bu hücre aynı zamanda bedenin belli bir organı içinde (akciğer, karaciğer, kalp vb.) varlığını sürdürür ve onun bir parçasını oluşturur. Tersinden de, bu organ bir bütün olarak bedenin içinde var olur ve onun bir parçasını oluşturur. Bu şeylerin (ya da maddenin belirli form ve düzeylerinin) ayrıksı varoluşları ve göreceli kimlikleri bir kez daha gerçek ama aynı zamanda görecelidir. Aralarında mutlak bir ayrım yoktur. Bunlar sadece kendi aralarında “karşılıklı etkileşime girmezler,” aynı zamanda daha büyük bir bütünün (ya evrenselin) parçaları olarak başka düzeylerde de birbirine entegre olurlar. Bu entegrasyonun kendisi de daha evrensel başka bir entegrasyonun parçası haline gelir. Bu böyle sürüp gider. Ama “maddenin belirli oluşumları” her düzeyde -ki bu da mutlak değil yalnızca görecelidir- o düzeye denk düşecek şekilde içsel çelişkiler içerir, içinde hareket ve değişim barındırır.

Bunu daha tam ve somut olarak kavramak için bir kez daha vurgulamakta yarar var: İçsel çelişki zorunlu olarak başka “bileşke ve parçaların” varoluşunu gerektirmez. Bu, bu anlama gelmez. Tam tersi, Ardea Skybreak’in de ifade ettiği gibi, bu işlemde içsel çelişki şu şekilde daha iyi anlaşılır: “Bunlara

değişim potansiyelini veren ve aslında bunun maddi zemin oluşturan şey kendi pürüzleridir. Burada kendi pürüzlerine, verili maddenin düzeyi de görelî kimliği ile birlikte dahildir.”

Skybreak bunun üzerinde ayrıca şu şekilde daha ayrıntılı olarak ele almaktadır: Maddenin belirli bir formu içinde kendisini gösterebilecek diğer çelişki(ler)den farklı olarak, burada şeyin göreceli bir kimlik sahibi olması anlamında (onu tanımlayacak ve değerlerinden ayrıştıracak şekilde) bir çelişki söz konusudur. Ve bu çelişkinin öyle ya da böyle bu şeyi bir başka “şey”den göreceli olarak ayrıştıracak şekilde bir “limiti” ve “çeperi” olmak durumundadır. Bu “sınır” ya da “çeper” yukarıda ifade edilen belirli “şeyin” bir parçası olsa da, aynı zamanda kendisi onunla, özellikle de onun “limiti” (“çeperi” ya da “sınırı”) içinde yer alanlarla da çelişki içindedir. Skybreak’in kelimeleriyle ifade edecek olursak, “bu ‘çeper’ ya da ‘sınırın’ kendisi, kendi içinde kendisine yetecek kadar görelî pürüz oluşturacakmış gibi görünmektedir. Bu pürüze biz pekala ‘içsel çelişki’ de diyebiliriz.”

Dahası, maddenin değişik düzeyleri (ve belirli formları) arasındaki ayrım, mutlak değil de yalnızca göreceli olduğundan, şüphesiz maddenin bu değişik düzeyleri (ve belirli formları) tersinden maddenin başka düzeyleri içinde de entegre olduğundan, o zaman her düzeyde o düzeye denk düşen ve maddenin o formunu karakterize eden içsel çelişkiyle birlikte orada maddenin başka düzeyleri (ve belirli formları) arasındaki ilişki(ler) anlamında da bir içsel çelişki söz konusudur. Bir akciğer hücresi, aynı akciğerdeki bir başka hücreyle ve onun da farklı bir organın hücresiyle... Tüm bu organlar insan bedeni içine “entegre”dir. Yine de bunlar, aynı zamanda, görelî olarak kendilerine özgü oluşlara sahiptirler. Ve tüm bu ilişkiler çelişkilerle malüldür. Başka bir ifadeyle, gerçekte onlardan oluşmuşlardır.

Fizik alanına geri dönersek... Brian Greene’in “Evren’in Örgüsü”nde (*The Fabric of the Cosmos*) (s. 491) tanımladığı

üzere, “uzay da, elektronlar gibi birbirinden farklı ama bölünemeyen parçalardan oluşuyor” ise o zaman bu, bu “parçaların” yalnızca birbiriyle karşılıklı etkileşime girdiklerini değil, aynı zamanda bu “parçaların” burada da bahsedildiği üzere, içsel çelişkiler barındırıp (hareket halindeki) maddenin başka düzeylerinde “birbirine entegre oldukları” gerçeğini değiştirmez. Elektronlar bile hareket halinde maddenin diğer formlarıyla etkileşime girer. Uzay bu yüzden “birbirinden ayrı,” ama “bölünmez” “parçalardan” oluşuyor olsa dahi -farklılıklar içerse de- aynı zamanda halen kesintisiz bir oluşturmaktadır. Bu anlamda, elektronlar gibi, uzayın “parçaları” da, burada bahsettiğim üzere, içsel çelişki ve hareket barındırabilirler.

Burada önemli olan bir diğer şey de hareketin tüm maddelerin varoluşunun bir biçimi olması ve hareketin bizzat kendisinin (Engels’in de vurguladığı gibi) çelişki barındırmasıdır. Bir başka ifadeyle, hareketin kendisi çelişkinin bir formu ya da isimleşmiş halidir. Ve açıkça görünüyor ki, maddenin tüm formları sadece onlarla (göreceli) “dışsal” ilişki içine giren diğer “şeyler”le (maddenin formlarıyla) değil, aynı zamanda kendi içsel uyumları (ya da göreceli kimlikleri) bakımından da hareket içermektedir.

Bu durum değişik türde maddelerin belirli koşullar altında geçirdiği değişim ve dönüşümle ne şekilde alakalıdır? Bu maddelere elbette elektronlar benzeri atomaltı parçacıkları da dahildir. Bir nesnenin ya da şeyin (maddenin bir formu olarak) belli koşullar altında, dışsal etkilere “maruz kalınca” değişime uğrayabileceği sabittir. Bu dışsal etki, burada daha öne de bahse konu olduğu gibi, görecelidir. Ben yine de Mao’nun “dışsal faktörler değişimin koşulu olabilir, ama değişimin temeli içsel faktörler, yani çelişkilerdir” derken esasında haklı olduğunu düşünüyorum. Yani, içsel faktör ya da çelişkiler, belirli bir şeyin değişimi potansiyeli anlamında belirleyicidir. Değişimi ortaya çıkaran, buna maddi zemin sağlayan şey, bu içsel faktör ve çelişkilerdir. Bunlar

değişimin nasıl gerçekleşeceğini belirlerler. Değişim dışsal etkilere bağlı bir biçimde, bu içsel maddi temelle karşılıklı etkileşim içinde “ortaya çıkmış” olsa dahi bu böyledir.

İnsanların günlük yaşamlarından bir örnek vermek gerekirse, suyun buharlaşmasını bir düşünün. Buharlaşma dışsal bir etki (suyun ısıtılması) sonucu meydana gelir. Suyun buharlaşmasını sağlayan şey de bu dışsal etkidir. Fakat kaynatma sonucu suyun bu değişime uğrayabilmesini sağlayan şey suyun kendi içsel doğası ve çelişkileridir. İlkesel açıdan böyledir. Kaynatılınca suyun başka bir şeye değil de buhara dönüşmesini sağlayan şey budur. Tekrar ifade edecek olursam, ben Mao’nun bu temel ilke karmaşık olmasına rağmen bir bütün olarak madde için geçerlidir derken esasında haklı olduğuna inanıyorum. Bu temel ilke, içsel faktör ya da çelişkileri değişimin koşulu; dışsal faktörleri ise vesilesi olarak ele almasıdır. Ve diğer şeylerin yana sıra bu komplike varoluş; bu temel ilkenin sadece bir maddenin başka bir maddenin tikel formu olarak var olmasından değil, aynı zamanda içsel ve dışsal ayrımının kendisinin de mutlak olmak bir yana göreceli olmasından kaynaklıdır. Bir bağlamda içsel olan başka bir bağlamda dışsal ya da tersi olabilir. Elbette, bu tikelliklerin her biri göreceli bir kimliğe sahiptir. Bazısının tikellikleri ise diğerlerinden başkadır.

Şimdi, maddeden oluşmayan bir şeyin var olduğu gösterilebilseydi, bu diyalektik materyalizmin temelden çürütülmesi anlamına gelirdi. Fakat gerçekte var olup maddeden oluşmayan bir şey bulunabilmiş değil. Ya da, eğer bir madde türünün içsel çelişkiler barındırmadığı ve hareket ve değişim içermediği gösterilebilseydi, o zaman bu komünizmin temel öğretilerinden birinin -ya da en azından bugün var olduğu ve bizim şimdi onu anladığımız şekliyle komünist teorinin-yanlışlanması anlamına gelecekti. Bu durumda, kararlılıkla bilimsel olma iddiasından olan tüm diğer insanlar gibi biz de bunla yüzleşmek ve bundan gerekli dersleri çıkarmak zorunda kalırdık. Bu dersler kuşkusuz araçsal da olmazdı. Yani, bizim

algımıza uygun ve onun hizmetinde dersler olmazlardı. Fakat gerçek şu ki, böylesi bir kavram, yani içsel çelişkiler barındırmayan, hareket ve değişim içermeyen bir madde kavramı, ne ileri sürülebilmiş ne de bilimsel olarak geçerli ve doğru kılınabilmiştir.

Bir kez daha, gerçekliğe ilişkin bilimsel bakış açımız gösteriyor ki, tüm gerçeklik maddeden oluşmaktadır ve bu madde, öyle ya da böyle (bu da şu formunda) içsel çelişkiler barındırmakta, hareket ve değişim içermektedir.

Fizik (ve diğer bilim dalları) gerçekliğin doğası araştırmasında, “mikro” kadar “makro” düzeyde de derinleştikçe ve değişik düzlemlerde (“mikro” ve “makro”) maddenin entegrasyonu bilgisini verebilecek doğru bir bilimsel kavramsallaştırma geliştirmeye çalıştıkça, “Devrim Yapmak ve İnsanlığı Kurtarmak” içinde ifade edildiği üzere:

“Marx ve Engels’in komünizmi bilimsel bir teori olarak formüle ettikleri zamandan bu yana 150 yıl geçti. Tüm bu zaman boyunca bizzat diyalektik materyalizm anlayışının kendisinde, doğal bilimlerde olduğu kadar sosyal bilimler ve tarihte de yaşanan keşiflere bağlı olarak ve onlardan öğrenecek şekilde kesintisiz bir zenginleşme yaşandı. Bu gelişmeler yalnızca gerçekliğin hareket halindeki maddeden oluştuğunu göstermedi, aynı zamanda bizim bu kavrayışımızı da derinleştirdi. Tabi bu gelişmeler, aynı zamanda maddenin belirli formlarını ve onun hareket yasalarının bazı yönlerini anlamamızda önümüze yeni güçlükler de çıkardı.”

Mesele, bilimsel teorilerde -ya da bu anlamda fizikte ve diğer alanlarda ileri sürülen hipotezlerde- süren keşif, ilerleme ve zenginleşmelerin, tüm gerçekliğin hareket halinde maddeden oluştuğu ve bu hareket halindeki maddenin içsel çelişkiler barındırdığı temel anlayışını nesnel olarak sorgulaması ya da geçersiz kılması değildir. Tam tersi, problem, bazı komünistlerin (ya da zamane komünistlerinin) buna uygunsuz bir şekilde ya da materyalizm ve diyalektik kavrayışının

derinliklerinden yoksun ve tümüyle doğru olmayacak bir biçimde yanıt vermeleridir. Yani, özcesi, içsel çelişki, hareket ve değişim fikrini yanlış ya da mekanik bir biçimde uygulamaya geçirmiş olmalarıdır. Bu en azından bazı “süren keşifler” ve hipotezler için böyledir. Ve bir kez daha ifade etmek gerekirse, bu durum, komünist hareketin bu dönemde karşı karşıya kaldığı zorluk ve eksiklik koşulları altında boy vermektedir. Bu sebeple (ya da en azından bir şekilde bu sebebe bağlı olarak), bu komünistler ortada bunu gerektirecek herhangi bir bilimsel keşif ya da geçerli bir teori yokken gerçekliğe ilişkin temel diyalektik materyalist anlayışı sorgulama hatasına düşmüşlerdir. Burada da değindiğim gibi, ben diyalektik materyalizmin temel prensipleri konusunda, yani tüm gerçekliğin hareket halinde maddeden oluştuğu ve maddenin tüm form ve düzeylerinin içsel çelişkiler barındırdığı konusunda hiçbir kuşku duymamaya devam edip, fizik ya da diğer alanlardaki yeni öğretilerin bu temel prensipleri tartışma konusu yapıp çürütemediğine, bir başka deyişle, onların halen geçeli olduklarına inanırken; aynı zamanda bilinemezciğe kapılmadan, gerçekliğin (hareket halindeki maddenin) temel özellikleri konusundaki soru ve araştırmalardan yararlanabileceğimizi düşünüyorum. Hatta bunlardan öğrenmeyi sürdürmek zorunda olduğumuzu da söylüyorum. Burada bilinemezcilikten kasıt, bu temel ilkeler konusunda nihai sonuçlar çıkaramayacak ve bu temelde ilerleyemeyecekmiş gibi davranmaktır. Oysa bilimsel bakış açısı ve metoduyla yaklaşıldığı sürece bunlar diyalektik materyalizmi kavrama, onu kullanma ve zenginleştirme kabiliyetimizi güçlendirecektir.

Empirisizm, Bilinmezcilik, Görecelik ve Revizyonizm

Tüm gerçekliğin hareket halinde maddeden oluştuğu ve maddenin hareket halindeki tüm formlarının içsel çelişkiler barındırdıkları temel anlayışını tartışma konusu haline getirme eğilimi -ve özellikle de bu eğilimin kendilerini

komünist olarak gören insanlar arasında dile getirilme biçimi-gerçekten de Lenin'in "Materyalizm ve Ampriyokritisizm" kitabında işaret ettiği olgulara pek çok açıdan ve özsel bakımından çok benzemektedir. Yukarıda da ima edildiği üzere, fizikte gelişmeler bugün de eskiden Lenin'in zamanında olduğu gibi felsefede krize yol açmış ya da buna katkıda bulunmuştur. Tabi bunlar karşılıklı olarak da birbirini beslemiş ve güçlendirmişlerdir. Bu durum komünistler arasında kendisini deneyselcilik, bilinemezcilik ve görecelik olarak göstermiştir. Elbette bu kriz, komünistler arasında kendisini yalnızca komünizmin kırılğan versiyonlarına dogmatik bir sarılma olarak (esasinda komünizmin dinsel bir karşılığı olarak) göstermemiştir. Aksine bu durum, empirisizm, bilinemezcilik, görecelik ve politik olarak revizyonizmi benimseme eğilimleriyle el ele yürümüştür. Bu mesele bazı durumlarda, devrimi gerçekleştirme ve komünizme ulaşma varsayımında bilinemezcilik olarak da kendisini göstermiştir. Elbette bu duruma daha genel anlamda felsefi bir bilinemezcilik de eşlik etmiştir. Ya da daha açıktan, bütün devrim ve komünizm hedeflerinin terk edilmesi yaşanmıştır.

Belli sayıda eski komünistin felsefi ve ideolojik bakış açıları -bunlara devrimin saflarından uzaklaşıp karşı-devrimin lağım çukuruna saplanıp kalan bazıları da dahildir- katıksız pragmatizm ve deneyselcilikle karakterizedir. Bu ise, genellikle azgın ekonomizm ve revizyonizmle el ele gitmekte, özellikle de "hareket her şeydir, nihai hedef ise hiçbir şey" söylemine kan taşımaktadır. Bu değişim genellikle burjuva demokrasinin benimsenmesini de kapsar. Komünizmin açıktan reddini içermediği durumlarda ise, komünizmi burjuva demokrasisi ile özdeşleştirme çabalarında kendisini göstermektedir. Bu zamane komünistler (ve komünizmin bazı "entelektüel yol arkadaşları") arasında tümüyle göreceliğe, bilinemezciğe ve skolastisizme bir geri çekilme yaşayanlar da vardır. (Skolastisizmden kastım, sadece kendi başlarına teorik soyutlamalarla uğraşanlar değil -ki bu kendi başına, özellikle de doğru bir yöntem ve yaklaşımın genel bir parçasıysa bu

uğraş çok önemlidir- fakat teoriyi pratikten, özellikle de dünyayı değiştirme mücadelesinden ayırmayı kendilerine ilke edinenlerdir. Yani, böylesi fikirleri pratikten ve mücadeleden soyutlayıp ele alanlar ya da onlarla oyun oynayanlar değil, ama bunları gerçekliği var olduğu şekliyle anlamaktan daha üstün tutanlar ve bunları pratiğin ve mücadelenin yerine ikame etmeye çalışanlardır.)

Bu oportünist eğilimin bazı temsilcileri Partimizi “bilinmezliği men ettiği” için kınayacak kadar ileri gitmişlerdir. Bunlar böylesi zamanlarda “bilinmezliğin” iyi bir şey olduğunda ısrar etmişleridir. Gerekçeleri bazen neyin doğru neyin yanlış olduğunu söylemenin, şeyler hakkında kesin sonuçlara varmanın imkansız olmasıdır. Burada, bu durumlarda kendisini tipik olarak göstereceği üzere, birbirine zıt şeylerin eklektik bir kombinasyonunu görmekteyiz. Bu eklektik kombinasyon (ya da özdeşleştirme) özellikle bir yanda, doğru bilimsel bakış açısı ve metodunun, diğer yanda bilinemezlik, için geçerlidir. Felsefi düzlemde gerçek şu ki - bilinemezliği karakterize eden şeyler, felsefi anlamda diyalektik materyalizmle uzlaşmazlığı ve genel anlamda bilimsel yönetime karşıtlığıdır. Bilinemezlik, verili zaman ve koşullarda bir şeyler konusunda nihai sonuçlara varılamaması savı değildir. Kesin sonuçlara varılamayacak durumlar ortaya çıkması kuşkusuz mümkündür, bunlar zaten bilimsel yaklaşımın bir parçasıdır. Elbette bu da, koşullara, özellikle belirli koşullarda neyin bilinip neyin bilinemez olduğuna bağlıdır. Burada bilmekten kasıt, belli bir kesinlikle -evet, görelî, ama yine de gerçek- karar alabilmektir. Ancak bilinemezlik (agnostizm) adı üstünde bir “izm”dir. Yani, felsefi bakış açısı ve metodu olarak, gerçeklik hakkında hiçbir kesinliğin ileri sürülmeyeceğini ilan edilmesidir. Ya da, bir şeyi bilmenin ve o şey hakkında çok kesin sonuçlar varmanın somut koşulları varken o şey hakkında bir şey bilinemeyeceğini savlanmasıdır.

Burada böylece bir kez daha bilinmezliğin, felsefi bir bakış

açısı ve yaklaşımı olarak, başka bir eklektik kombinasyonunu görmekteyiz. Bu felsefi bakış açısı ve yaklaşımının savı, verili bir noktada belirli bir şeyin (ya da sürecin) tam olarak doğru olup olmadığını söylemeyeceğimizdir. Bu sav, doğru bilimsel bir yaklaşımın parçası da olabilir, ama bilinmezci bir bakış açısı ve yaklaşımının da. Ama bu “ikisi bir arada” -çok farklı iki olgunun “birlikte ortaya çıkışı”- eklektizmin klasik bir metodolojik ve yaklaşımsal örneğidir. İlki, bir şey hakkında kesin sonuçlara varmanın mümkün olmadığı durumlara işaret ederken; öbürü, gerçeklikle ilgili hiç birşeyi belli bir kesinlikle bilmenin mümkün olmadığına savlamaktadır. Bu gelen bir savdır. Ve bu savın bir başka formülasyonu, bunu yapmak için çok somut bir zemin varken, gerçekliğin belirli bir parçası hakkında kesin bir yargıya ulaşmanın mümkün olmadığıdır. Burada eklektizmin özünün (ve komünistken ya da komünist olma iddiasındayken böylesi bir eklektizmi benimsedikleri durumda ve ona başvurduklarında revizyonizme hizmet etme biçiminin) sadece şeyleri bir yanda “bu” ve diğer yanda “şu” şeklinde sunmak olmadığını vurgulamak önemlidir. Aksine bunu maddenin özünü belirsizleştirecek şekilde yapmak ve özellikle de çelişkinin belirleyici ve asli yönünü baltalamaktır. Mesela, şu cümleyi ele alalım: “Doğru, emperyalizm dünyanın pek çok yerinde insanlar için berbat ve yoğun bir sömürü ve baskı demek; ama kendisi aynı zamanda çok değişik formda yararlı teknolojilerin geliştirilmesine yol açmış ve kayda değer sayıda insan için yüksek yaşam koşullarına getirmiştir. Burada her iki değerlendirme de - noktalı virgülü önceleyen (“ama” kelimesinden öncesi) ve onu takiben eden bölümler- doğrudur. Fakat bunların hangisi asli, belirleyici ve esastır? Açık ki ilki; emperyalizmin yüksek derecedeki sömürücü ve baskıcı doğasıyla insanlığın büyük bölümü için olan son derece olumsuz sonuçlarıdır. Fakat bu cümlenin formüle ediliş biçimi bu esas doğrunun üzerini örtmektedir. Bunu, ikincil olanı (cümlenin ikinci bölümünde somutlaştığı üzere) biçimsel olarak asli olanla aynı seviyeye koyarak yapmaktadır. Bu, en azından objektif olarak, emperyalizmin bir bahanesi olmaktadır.

Tüm eklektik yaklaşımlar aynı temel karakter ve etkiye sahiptir: Şeyleri karmaşıklaştırmak ve onların esas yön ve özlerini inkar etmek ya da bunları baltalamak. Bu durum, örneğin bazı insanların hatta kendinden menkul bazı “komünistlerin” din ile ve onun insanlar üzerindeki, özellikle de dine kapılmış temel kitleler üzerindeki etkileriyle baş etme biçimleridir. Doğrudur, din gerçekliğin yanlış bir bakış açısını sunar. İnsanlar bu sayede gerçekte var olmayan şeylere inanır ve hatta onlara güvenirlir. Böyle kişiler en azından biraz bastırınca bunu kabul edeceklerdir. Ancak acele bir şekilde hemen şunu ekleyeceklerdir: “Mesele bundan daha karmaşık, din bir şekilde varoluşun gizemlerini ortaya koyuyor ve/veya bunu çaresizce arzulayan insanlar için acılarına teselli ve avuntu sağlıyor; ayrıca belli türde dinsel inançlar insanlara pozitif sosyal ve politik etkileri olan eylemler yapmaya sevk edebilir.”

Burada bir kez daha cümlenin her iki yönü de doğrular içermektedir. Fakat bu cümle, özellikle de bu cümlenin ikinci bölümü -eklektizmin bir karakteristik özelliği olduğu üzere bir yöntem ve yaklaşım olarak- şeyleri belirsizleştirmeye, özellikle maddenin özünü (asli yönünü) belirsizleştirmeye, onun altını oyup üzerini örtmeye hizmet etmektedir. Dinin esas görevi, insanları gerçekliği hatalı şekilde kavramaya mahkûm etmesidir. Buna verili herhangi bir zamanda “varoluşun gizemleri” olabilecek şeylerin çarpıtılmış resmini sunmak da dahildir. Yani dinin asli görevlerinden biri, insanlara karışmak ve onların gerçeklikle yüzleşme kabiliyetlerinin önüne geçmektir. Bu kabiliyetler arasında gerçekliği olduğu gibi görmek kadar onu mücadeleyle dönüştürmek de vardır. Buna öncesinde “gizem” gibi görünen şeylerin çözülmesi de dahildir. Elbette bu mücadele gerçekliğin değişim yollarıyla -ve onun çelişik doğası ile- uyumlu olmak zorundadır. Ve bir kez daha söylemek gerekirse, böylesi eklektizmler bilinemezcilik, görececilik, deneyselcilik ve pragmatizmle, politik alanda reformizm ve revizyonizmle (genellikle “hareket her şeydir, amaç ise hiçbir şey” formunda) sık sık el ele gitmektedir. Bu

bazen komünizm adına -iğrenç bir sapkınlık şeklinde- ortaya konsa bile böyledir.

Tüm bunlardan bilim ve felsefeye ilişkin meselelerin -bakış açısı, metot ve yaklaşım olarak- sadece ideolojik değil aynı zamanda politik çizgi ve yönelim bakımından da çok önemli olduklarını anlayabiliriz. Bu felsefi ve bilimsel meseleler, belirleyici durumdaki politik meselelerin de çerçevesini çizmektedir: Kim nasıl bir dünyayı ve nasıl bir toplumu mümkün ve arzu edilir görüyor, ve bu doğrultuda insanların mücadele etmeye ve feda etmeye hazır olup olmadıkları şey nedir.

Dipnotlar:

[1] “Devrim Yapmak ve İnsanlığı Kurtarmak” kitabının (Bu kitap El Yayınları tarafından 2019’da Türkçe olarak basılmıştır – Ç.N.) 1. ve 2. kısımlarına revcom.us/avakian/makingrevolution and revcom.us/avakian/makingrevolution2 adresinden ulaşılabilir. Bu kısımlar ayrıca “Devrim ve Komünizm: Temel ve Stratejik Yönelim” (*Revolution and Communism: A Foundation and Strategic Orientation*) başlığı ile Revolution gazetesinin Mayıs 2008 tarihli sayısında da yer almaktadır. Burada atıfta bulunulan bölüm, bu broşürün “Bir Bilim Olarak Marksizm – Karl Popper’i Çürütmek” (*Marxism as a Science—Refuting Karl Popper*) başlıklı 1. bölümüdür. Bu bölüm, broşürün 18-30 sayfaları arasında yer almaktadır.

[2] Bu alıntı Karl Popper polemiğinin “Yapmak ve Kurtarmak” (*Making and Emancipating*) başlıklı bölümünün ilk kısmında yer almaktadır.

[3] Komünizmin birinci aşamasına ilişkin tarihsel deneyimler, yenilgi ve yetersizliklerin temelleri, bu deneyimlerden çıkartılması ve çıkartılmaması gereken sonuçlar için bakınız “Komünizm: Yeni Bir Aşamanın Başlangıcı, Devrimci Komünist Parti ABD’den Bir Manifesto, Eylül 2008” (*Communism: The Beginning of a New Stage, a Manifesto from the Revolutionary Communist Party, USA*). Manifestoya revcom.us adresinden ulaşılabilir. Bunun için Devrimci Komünist Partisi (DKP) Yayınları’ndan çıkan 2009 tarihli broşürlere de bakılabilir.

Kültür, Sanat, Bilim ve Felsefe zerine Gözlemler

“airane bir ruhunuz veya hiç değilse airane bir tarafınız yoksa, Marksist bir harekete liderlik etmeniz ya da sosyalist bir devletin lideri olmanız çok tehlikelidir.”

-Bob Avakian

Bob Avakian, emperyalizmin kalesi ABD’de özgün bir bakışa sahip Maoist bir parti olan Devrimci Komünist Parti’nin (RCP USA) Başkanıdır. Son 30 yılda Marksizmin genel teorik konularından Çin Devrimi ve Mao Zedung düşüncesine, bilimden kültür ve sanata uzanan geniş bir alanda çok sayıda eser üretmiştir.

Basketboldan dine, doo-wop müzikten bilime kadar her konuda kışkırtıcı görüşleri olan bir yorumcudur. Bu kitapta, Avakian’ın sanat, kültür, bilim ve felsefe konularındaki düşünceleri ve gözlemleri bir araya getiriliyor. Bu gözlemler, Avakian’ın proletarya diktatörlüğüne yeni bir gözle bakışından hakikat ve güzellik, bilim ve imgelem, Lisenkoculuk sorunları ve Marksizmin genel olarak felsefeyle ilişkisi üstüne düşüncelerine kadar uzanıyor.